SESSİZLİĞİN YANITI

MAX FRISCH

Türkçesi Saliha Yeniyol

2 BASKI

Max Frisch 1911'de Zürih'te doğdu. 1932 yılında babasını kaybedince Alman Dili ve Edebiyatı eğitimini yarıda bırakmak zorunda kaldı, bir süre gazetecilik yaptıktan sonra mimarlık okumak üzere Zürih'teki İsviçre Yüksek Teknik Okulu'na kaydoldu ve 1941'de diplomasını aldı. Bu dönemde edebi çalışmalarına ara veren, hatta taslaklarıyla günlüklerini yakan yazar Ikinci Dünya Savaşı patlak verince orduya katıldı ve günlüğe benzer yazılar kaleme almaya başladı, bunları *Blätter aus dem Brotsack* (1940) adı altında yayımlandı. *Stiller* (1954) romanıyla çıkış yakalayan Frisch mimarlığı bırakıp kendini tamamen yazmaya adadı. Ağırlıklı olarak kimlik, bireysellik, ahlak, ölüm konularını ele alan, roman, tiyatro oyunu, günlük ve deneme türlerinde eserler veren ve yirminci yüzyıl edebiyatının Alman dilinde yazan en önemli isimlerinden sayılan yazarın başlıca yapıtları arasında *Homo Faber* (Can Yayınları), *Montauk* (YKY), *Stiller* (YKY), *Der Mensch erscheint im Holozän* (1979), *Günlükler* (YKY) yer alır.

Sessizliğin Yanıtı

Bir Dağ Hikâyesi

Max Frisch

Peter von Matt'ın sonsözüyle

kolektif.
kitap

Kolektif Kitap – 148

Sessizliğin Yanıtı. Bir Dağ Hikâyesi

Özgün Adı: ***Antwort aus der Stille. Eine Erzählung aus den Bergen***

© Suhrkamp Verlag AG, 2009
© Almanca aslından çeviren: Saliha Yeniyol, 2018
© Kolektif Kitap, 2018

ISBN: 978-605-2205-40-2

Yayıma Hazırlayan: Evrim Öncül
Son Okuma: Ayşe Deniz
Sayfa Düzeni: Semih Büyükkurt
Kapak Tasarımı: Deniz Akkol

1. Baskı, Haziran 2019, İstanbul
2. Baskı, Kasım 2019, İstanbul
Sertifika No: 43484

Baskı ve Cilt: Berdan Matbaacılık
Güven Sanayi Sitesi C Blok No: 215-216
Topkapı, İstanbul - 0212 613 11 12
Sertifika No: 12491

kolektif. kitap, bilişim ve tasarım ltd. şti.

Asmalımescit Mah. Tünel Meydanı Sok. Tünel Geçidi İş Hanı C B
No.2 İç Kapı No.18 Beyoğlu, İstanbul
www.kolektifkitap.com - info@kolektifkitap.com
T: 0212 243 96 39

Bu kitabın hakları SUHRKAMP VERLAG AG'den alınmıştır. Yayıncının izni olmaksızın elektronik ya da mekanik herhangi bir yolla çoğaltılamaz ve iletilemez. Tüm hakları saklıdır.

Sessizliğin Yanıtı

Bir Dağ Hikâyesi

Max Frisch

Peter von Matt'ın sonsözüyle

Türkçesi Saliha Yeniyol

kolektif.
kitap

Dağa tırmanmak için bundan daha güzel bir gün olamazdı, mavi bir gökyüzü ve çok da sıcak olmayan bir gün. Bulutlar beyaz pamuklar halinde vadinin üzerinde uzanıyor usulca ve beraberinde çayırların arasından duyulan cırcır böcekleri. Yaz halen devam etse de tarlaların üzerinde parıldayan ışık hafiften altın rengine bürünmüş; yola düşmüş kahverengi kenarlı bir yaprak insana sonbaharı hatırlatıyor, oysa her yer hâlâ yemyeşil; etrafta rengarenk kelebekler uçuşuyor ve bayırlardaki buğdaylar yeni yeni olgunlaşıyor.

Dağcı saatlerdir kısacık bir mola vermeyi bile kendine çok görmüştü; gömleğini çıkarmış, yanık tenli, parıldayan çıplak omuzlarında sırt çantasını taşıyor. İçinde ip, tırmanış kramponları, uyku tulumu, çadır, hatta kancalar olan ağır bir çanta bu ve dağcıyla kim karşılaşırsa edineceği ilk izlenim, elinde buz kazması kuvvetli adımlarla ilerleyen bu adamın büyük bir gayesinin olduğu.

Fakat karşısına kimsenin çıktığı yok.

Sessiz, tenha bir vadi bu; kimi zaman yarıklardan çağlayarak akan nehrin, kimi zaman da yüksek kayaların yanından gümüş bir örtü misali sis bulutu içinde akan suyun sesi duyuluyor. Her şey tıpkı eskiden olduğu gibi, on üç yıl öncesi gibi; o zamanlar ağabeyiyle birlikte çıkardı yola ve ağabeyi ona bir şeyler göste-

rip açıklardı, örneğin bir vadinin nasıl oluştuğunu, buzulların zamanla geniş çukurları bileyip şekillendirişini, aynı zamanda bir planya gibi işleyişini ve bunun kanıtı olarak kayalıklardaki o kaygan yüzeyi. Uzaklara bakıldığında vadinin eski ve yüksek tabanındaki teraslar ayırt edilebiliyordu, ancak daha sonra dere gelip ince yarıklar oydu kendine, derdi ağabeyi, tabii ki binlerce yıl içinde.

Şimdi bir kez daha gördüğü kayalıklar bunları hatırlatıyor yalnız dağcıya. O zamanlar yeniyetme bir oğlandı, sadece gençlere özgü, uçsuz bucaksız, neredeyse sonsuz bir hayatı olduğu duygusuna sahipken belki de ilk kez burada, bu yerde kendini birgün sineği gibi hissetmişti.

O zamanlar, bundan on üç yıl önce.

Bir ara bir araba geçiyor tökezleyip tozu toprağa katarak ve toz, beyaz bayrak gibi çimlerin üstüne yayılana dek kenara çekilip beklemek gerekiyor. İleride yolun kenarındaki küçük çeşmeyi de hatırlıyor yalnız dağcı; çağıldayan su yaşlanmamış, buz gibi sudan içiyor yine; bir an su kesiliyor, ardından daha gürül gürül akıyor. Çeşmenin altına tuttuğu alnı serin suyla ferahlıyor; buz kazmasını eline almadan önce esmer kollarını da yosun tutmuş yalağın içinde serinletiyor ve çok geçmeden ayakkabısındaki siyah damlalar da toza karışıp kayboluyor.

Zamanı olduğu halde neden durup dinlenmediğini belki kendi de bilmiyor. Gözlerini ayakkabılarından ayırmıyor çoğunlukla, sağında solunda neler olduğuna bakmıyor, tıpkı güçlü bir hedefi olan ya da en azından olduğunu sanıp da sadece bu hedefi düşünen insanlar gibi...

Yol gittikçe tenhalaşıyor. Artık tek bir dağ kulübesi bile görünmüyor. Tarlalarda öğle saatinin mırıltıları, havanın en sıcak olduğu anda dağlardan yuvarlanan bir taşın vadideki yankısı duyuluyor, her zaman olduğu gibi yine bu saatte.

Bu da tıpkı eski zamanlardaki gibi.

Ya da belki de sadece geçmişi düşünüyor yalnız dağcı; uzun bir vadi bu, on üç yıl da uzun bir zaman, şimdiyse sürekli ilerleyerek hatıralarında yol alıyor. Bazı şeyler onu gülümsetiyor; hafif bir gülümseme, utançtan ya da içten içe duyumsanan bir kıskançlıktan: Ahşap köprüde şimdi; bu köprüde, o zamanlar yeni nişanlanmış yetişkin ağabeyine gençliğin verdiği cüretle evlenmenin sıradan bir şey olduğunu, asla evlenmeyeceğini söylemişti daha on yedi yaşındayken, çünkü o sıradan biri değil, bilakis bir sanatçı, mucit ya da buna benzer bir şeydi. İşte ilk kez o zaman bu ahşap köprüde düşüncelerini birine açıklamıştı; ağabeyi ise sanatın hangi türüyle ilgilendiğini, yaratımının neler olduğunu sormakla yetinmişti. Ama gayet doğal olan bu soru genç adamı öylesine yaralamıştı ki yanıt verememişti çünkü henüz yarattığı bir şey yoktu. Sadece diğerleri gibi olmadığını hissediyordu; örneğin nişanlı olduğu için sıradan bir insan olarak görüp küçümsediği ağabeyi gibi olmadığını.

Bazen yosunlu bir soğukluğun hâkim olduğu ormanın içinden geçiliyor, hava ya mantar ya da reçine kokuyor. Dallardaki gri yeşil likenler rüzgârda hafifçe salınan çok eski zamanlardan kalma sakalları andırıyor, insan onların arasından maviye boyanan vadiye bakabiliyor.

Ağabeyi daha sonra evlenip Afrika'ya göç etmiş, orada bir çiftliği ve pek çok çocuğu olmuştu; o ise, daha genç olanı, gençlik parmaklarının arasından akıp giderken umudunu yitirmemiş, planlar yapmaya devam etmişti. Çatı katında geçirdiği onca zamana karşın mucitlik arayışlarından sonuç alamayınca oyunculuğu denemiş, olmayınca eline fırçayı almıştı, o da olmayınca kemanı. Günün birinde okulu da bırakıvermişti, ne de olsa muhtemelen büyük bir mucitti, fakat o zamanlar keşfettiği tek şey parasının uzun süre yetmeyeceği ve tüm bunların birer yanılgıdan ibaret olduğuydu, yine de tıpkı sıradışı insanlar gibi

kendini çoğu zaman çaresiz hissetse de canına kıymıyordu. Kendi kendine hâlâ şöyle söyleyebiliyordu: Henüz yirmi yaşındasın, halen her şeyi yapmak mümkün ve insan nasıl da gurur duyar her şeyin mümkün olmasından! Daha sonralarıysa, yirmi beş yaş mı, o da yaş mı canım demiş ve yirmi beş yaşında olup da henüz hiçbir başarı sağlayamamışlar hakkında, ki bu alışılmadık bir şeydir, severek bir şeyler okumuştu; sözkonusu bu kişilerin çevresindekiler onların şu ya da bu herhangi bir başarı elde edeceğine ihtimal vermemişti. Gerçi kendisi hangi alanda başarı elde edeceğini bilmiyor ama bu esnada sıradan vatandaşın yapmayı akıl edemeyeceği şekilde şapka ve kravat takıyordu; zaman zaman gülünç duruma düşeceği korkusuna kapılıyordu, hatta belki de deli olduğu ve dünyadaki tüm insanlardan daha gülünç, daha çılgın, daha kötü, daha değersiz olduğu korkusuna; bu düşünce ne denli acı verirse versin yine de insanı teselli eden tatlı bir yanı da vardı, en azından bu şekilde bile olsa özel biriydi; belki bir caniydi fakat kötülük de yapamadığını görünce, ki aslında bu diğerlerinin de yapabildiği bir şey değildi, tesellisi olmayan yeni bir korku yer ediyordu içinde; her şeyin sonuçsuz kalabileceği korkusu. Öyle basitçe sonuçsuz kalabileceği. O gün bugündür başladığı her şeyde bir telaştır gidiyordu, bir sabırsızlık, öylesine ateşli bir hırs, fakat böyle bir hırs nadiren verimlidir. Gerçekten de inanamıyordu bu denli yoğun bir hasretin, gençliğe özgü iyimserliğin, böylesine yoğun duyguların ve gururlu sözcüklerin karşılıksız kalmasına, beyhude ve sıradan olmasına. Ancak günün birinde istekleri mutlaka gerçekleşmeliydi, her ne kadar artık yavaş yavaş yaşlansa ve konuşmalarında daha dikkatli olsa da bu inancı halen taşıyordu. Lütuf zorlanmaya gelmez, insan bunu zamanla idrak eder, bazen zor olsa da sabrı öğrenir; özellikle de onu geleceğine bakarak değil de sadece şimdiki zamanı içinde değerlendirmeye tabi tutanlar arasındaysa. Fakat insan

susup bekler; beklerken de diğer sıradan insanlar ne yaparsa onu yapar, pek tabii ki için için gülümser çünkü sadece öyleymiş gibi yaptığını ve sıradan biri olmadığını bilir; aslında sadece beklediğini bilir, olağanüstü bir şeyi, bir başlangıcı, hareketi, lütfu, doygunluğu, manayı beklediğini...

Bu esnada vadi giderek daralıp sarplaşıyor; sadece bir yük hayvanının geçebileceği genişlikte bir yol var ve maviye çalan buzul, sarp bayırlardaki pas kırmızısı çamların arasından ışıl ışıl parıldıyor, buzulun parçalanmış geniş dili aşağı sarkıyor ve yukarılara çıkıldıkça derenin çağıldaması daha az duyuluyor.

Fakat kim ki yalnız yürüyüşe çıkar, pek çok şeyi düşünmeye başlar; sanki ona eşlik eden ve sorular soran on yedi yaşında biri var, sanki ona hesap vermekle yükümlü, sanki tüm sınıfları geçtiğini, hatta başarıyla tamamladığını, yakında öğretmen çıkacağını, iyi bir işi olduğunu anlatmak zorunda; doktor o, teğmen ve nişanlı.

Bir kayanın üstünde ayaklarının arasında ağzı açık sırt çantası ve elinde boş kupasıyla uzun süre otururken sanki susuzluğunu unutmuş gibi; köpürerek, dalgalar halinde yolun üzerine akan suyun yanında ve arkasına dönüp gölgelerin çoktan yükselmeye başladığı sisli vadiye bakıyor bir kez daha.

Demek ki benim hayatım bu, diye düşünüp duruyor ve yaşadığının hayatla bir ilgisi olmadığı, bunun sadece var olmaktan ibaret olduğu sonucuna varıyor.

Daha sonra çağlayan suyun altına tutuyor kupasını, taşıp fışkırıyor su, iki kez doldurup boşaltıyor kupayı; ardından büyük kıvrımlarla, neredeyse hiç kanat çırpmadan kayaların üzerinde sessizce daireler çizen yırtıcı bir kuşu izliyor. Gün akşama dönerken gökyüzünün rengi iyice soluyor ve keskin şekilde vadiye uzanan biçilmiş çayırların üzerinde gözün neredeyse göremeyeceği kadar ince, ıslak bir tül asılı; yine de hissediliyor bir yılın daha geçip gittiği...

Çantasını sırtlanıp tırmanmaya devam ettiğinde, katırını ipinden çekerek sarp yoldan aşağıya inen bir dağcı çıkıyor karşısına; cılız sırtında oynayan semeriyle katırlara özgü bir şekilde mütemadiyen yolun en kenarından gidiyor katır, nallarının havalandırdığı toz uçurumun üzerine savrulurken kordan bir buluta benziyor akşam güneşinde.

Ahşap haçın bulunduğu çıkıntıya gelene kadar durup dinlenmiyor dağcı ve işte birdenbire fevkalade bir manzara uzanıyor önünde, vadinin tamamına ve dağa hâkim bir manzara; bu görüntüyü defalarca canlandırmıştı zihninde, fakat şu an gerçekteki bu haliyle sadece olağanüstü bir kütle ancak yine de hatırladıklarının tümünden çok daha etkileyici. Dağın zirvesi geçip giden bulutların arasından yükseliyor. Sırtın üzerinde ne denli çok yarığın olduğu görülüyor ve dik duvarlar halindeki kayalar akkor kömürler olarak tezahür ediyor. Bu görüntü her an yerini başka bir görüntüye bırakıyor, çok geçmeden de sönmeye yüz tutuyor. Sonra tamamen sönüyor ve şimdi dağın tamamı karanlık bir cüruftan ibaret; yollarına devam eden bulutlarsa gri, uzağa üflenmiş küller gibi.

Ama dağcı bir yere ayrılmıyor, ahşap haçın önünde oturmuş henüz kimselerin çıkamadığı Nordgrat'a bakıyor dürbünüyle.

Yüreği ağzında.

İyi ki kimseler bilmiyor aklından geçeni yoksa bunun çılgınlık ya da intihar olduğunu söylerlerdi ona; zaten bildiği şeylerden başkası olmazdı söyledikleri.

Nihayet dürbününü kaldırdığında hava çoktan kararmaya başlamış; fakat yolunu kaybetmiş, süzülerek yaklaşan çıngırak sesleriyle bu küçücük köyün ve muhtemelen bir iki gece geçireceği otelin haça uzaklığı sadece bir saat.

Kendisi de cüret ettiği şeyin ne denli ciddi bir çalışma ve sabır gerektirdiğini biliyor. Tekrar kayalıklara tırmanma talimi yapacak, böylece başarı sağlamayı umacak ve başarı elde etme-

den evine dönmeyecek. Bu son denemesi, uğruna yola çıktığı şey; kimse ricaları ya da ikazlarıyla onu bu yoldan döndüremeyecek. Bir kez olsun gençlik hayalini gerçekleştirmesi gerek; eğer gülünç bulunmayacaksa bu hayal, kahramanca bir eylemle gerçekleştirilecek ve yıllardan beri inandığı şey beyhude bir büyüklük budalalığı mıydı nasılsa kendini gösterecek. Bir kez olsun cesaret göstermeli, kahramanca bir eylem mi yoksa ölüm mü? Çünkü katlanamayacağı gibi, katlanmak da istemiyor böyle bir hayata; üstelik vaktiyle kendine bunun sözünü vermişti, sıradan bir insanın hayatı mı – asla ve kat'a!

Otel de tıpkı on üç yıl öncesinde olduğu gibi; odalar ham ağaçtan, pencere çerçeveleri aşınmış ve panjurlar açıldığında, duvarın kireç sıvası parçalar halinde dökülüyor. Aşağıda, binanın önündeki çim terasta akşam yemeğinden sonra gezintiye çıkmış misafirler görülüyor. Küçük köyün gri, ahşap kiremitli çatılarının ve kararan vadinin üzerinden dağlara doğru bakılabiliyor ve dağlar şimdi rengi solmuş, her an kırılabilirmiş gibi duran porselenlere benziyor.

Her şey tıpkı eskiden olduğu gibi.

Kılavuz dağcı da orada, her zamanki yuvarlak ahşap masasında, ancak bu kez sakalı var ve her akşam olduğu gibi, katırı dışarıda ağaca bağlıyken keyifle kırmızı şarabını içen yaşlı, ufak tefek postacıyla birlikte yine; kimi zaman dağ sıçanları getirmiş avcılar da orada olur; hatta bazen ahşap korkulukların üzerinde yabankeçisi asılı durur, sonra beyaz hanımefendiler gelip ölü kürkü okşarken, beyefendiler de purolarını ağızlarından çekip hayvandaki kurşun yarasını arar ve bu güzel hayvanın nasıl avlandığını öğrenmek ister.

Orada akşamlar böyle geçer.

Daha sonra hava soğuduğu için misafirler içeri giriyor; bazıları misafir defterini karıştırıyor ancak yeni misafir henüz kaydını yaptırmamış; ona acayip adam diyorlar, ya masaya

dağcı kıyafetleri içinde geldiği ya da yemekten hemen sonra kaybolup akşam boyunca bir daha da kendini göstermediği için.

Ellerinde fincanlarıyla yine kedi fare oyununa geçiyorlar; oyunu yöneten Danimarkalı genç bir hanım ve eğlence had safhaya varıyor; bu yabancı genç kadının öyle bir gülüşü var ki orada bulunan herkesi güldürüyor, sadece oyunu izleyen yaşlı beyleri bile; hatta bir ara katıla katıla gülen biri kendini arkaya atınca sandalyesi kırılıyor; yeni sandalye getiriliyor ve oyuna devam ediliyor...

Kendisine acayip denen yeni misafirse bu esnada çoktan yatağına uzanmış uyumayı bekliyor.

Saat dörtte uyandırılmasını ve kendisine hafif bir yemek hazırlanmasını istemişti aşağıdaki hizmetliden; sabahın erken saatlerinde vakit kaybetmemek için sırt çantası çoktan hazırlanmış, sandalyenin üzerinde.

İnsan yorgunsa eğer ve ertesi sabah uyanması için bir sebebi varsa yaşam ne güzeldir diye düşünüyor. Bu bilgiye nadiren sahiptir insan, her seferinde boş, beyhude bir varoluşa uyanır, bazen buna uzun süre katlanamayacağını düşünür. Zaman zaman kendini çok çaresiz hissedebilir, masanın üzerine yığılabilir ya da bazen başını alıp duvarlara çarpmak isteyebilir, düşündüğü ne varsa parçalanıp gitsin diye, fakat en sonunda bir an gelir ve uyku bastırır; her şeye galip gelen düşüncelerimizden ve çaresizliklerimizden daha güçlüdür uyku, sıkıntılarımızın tümünü kolayca bir kenara iter, böylece ölümcül düşünceler silinir gider. Aslında uykunun hiçbir şeye çözüm olmadığı bilinir, isteği sadece bizi yeni çaresizliklere karşı bilemektir; insan ertesi sabah bir adım bile ilerlememiş olduğunu bile bile ayağa kalkmak zorundadır, bilinmezliğe doğru, inançtan, amaçtan yoksun, manadan yoksun, her şeyden ve her türlü maharetten yoksun, böylece insan giderek yaşlanır, içi daha da boşalarak, daha çaresiz bir hal alarak...

Fakat artık her şey başka olacak; artık ertesi sabah neden uyandırılacağını bilecek ve gözünü açmaktan korkmayacak; artık bir amacı var, üzerine düşünebildiği, inanmak istediği, sabahları kalkmasına vesile olacak bir amaç!

Lakin uzun bir süre gözüne uyku girmiyor, köyde saat on ikiyi vurduğunda o halen uyanık uzanıyor.

Belki nişanlısını düşünüyor; şimdi evinde oturmuş, onu nerede araması gerektiğini bilmediği için bir ihtimal ağlayan nişanlısını. Belki de seven bir kadının her daim yük olduğunu düşünüyor, çünkü sevgi tek başına bir erkeği kurtarmaya yetmez; kadın da bunu bilir, yine de bekler, her daim için için bekler, üstelik bazen bunun tam aksini söylese de; hem nasıl idrak edebilir ki kendisinin bizzat sevgi olduğunu, nasıl idrak edecektir ne kadar isterse istesin onun hayatını dolduramayacağını, onu tutamayacağını; o, kadının hayatını bir ihtimal dolduracak olsa da bu böyle ve bu nedenle onun için sevgide yılmak yok, yeterli olmak diye bir şey yoktur, bilakis her daim devam etmek bir zorunluluk, bu ister erkeğe özgü bir sadakatsizlikle olsun ister kahramanca bir eylemle.

Bir sonraki sabah da gökyüzü neredeyse bulutsuz; misafirler ellerinde bastonları aşağı inmiş, açık havada, güneşte insanın gözünü alan beyaz masalarda kahvaltı ediyorlar.

Bazılarıysa çoktan yola koyulmuş.

Yukarıdaki çayırda kırmızı elbiseli biri seçiliyor; yabancı genç kadın bu, çoktan bir demet çiçek toplamış bile. Ve ormanın kenarında siyah keçiler belirmiş yeniden, sesleri farklı farklı yönlerden geliyor, yavaş yavaş yokuşu tırmanıyorlar; yanlarındaysa elinde büyük sopasıyla onları güden küçük kız hayvanlar kendisine itaat etsin diye zaman zaman taş atıyor.

Bu acayip adam panjurları açtığında sabahın erken saatleri değil artık. Onu saat dörtte uyandıran ve bardaktan boşanırcasına yağan yağmur sandığı o aralıksız çağıltı halen duyuluyor; vadiden ta buraya kadar gelen derenin sesi bu. Dağlar öylesine berrak ve fevkalade bir parıltı içinde ki yüzeyleri kusursuz bir mavilikle sınırlanmış, öyle beyaz ve katışıksız; her şey sabahın bu geç saatinin göz alıcı, nefes kesen ışığının buyruğunda; şu saatlerde dağın tepesinde olmak vardı!

Fakat sinirlenmek bir şeyi değiştirmeyecek, uyuyakalmış ve bir kez daha zaman kaybetmiş olmayı telafi edemeyecek...

Sıcak bir gün olacak; yine çayırların arasından cırcırböceklerinin sesi duyuluyor, insanın attığı her adımda çekirgeler zıplıyor kenarlardan, çoğunlukla parmak boyunda bu hayvanlar, ama insan boyunda zıplıyorlar. Ormanın kenarından arıların vızıltısı duyuluyor, bazen de sıcak bir taşın üzerinde güneşlenen bir kertenkelenin hışırtısı; yahut bir kelebek kıpır kıpır zikzaklar çizerek kırmızı ya da sarı parıltılar içinde geçip kayboluyor, bayırlardan aşağı titreyerek, maviye bürünen uzaklara doğru uçuşuyor.

Bugün gayet sıradan bir güzergâhla yetinmek zorunda bu acayip adam. Küçük bir dere boyunca ilerliyor; bazen ahşap bir oluğun içinde, bazense kayaların arasında çağıldayıp ışıldayarak altın kahverengi çakıltaşlarının üzerinden bayır boyunca akan ve genellikle yanında fevkalade bir gezintiye olanak tanıyan küçük bir yolun uzandığı çevredeki sayısız dereden biri bu; kendisine sürekli hafif, gizemli mırıltılar eşlik ediyor, mırıltıların gümüşi tınısı on üç yıl içinde hiç değişmemiş...

Belki de geçen gece rüyasında gördüğü böyle bir yoldu, ölmüş babası peşinden geliyordu; biri daha vardı yanlarında, bir albay, yüz hatları bir an için önce otelciyi, sonra geçmişteki yüzme öğretmenini andırıyordu; her koşulda mütemadiyen itham dolu bir bakışı vardı bu albayın, sanki buldukları bir taşı göstermeleri

gerekiyordu ona, her şeye tanıklık etmiş bir buzul taşını, fakat elini açtığında avucu bomboştu, öğrencilerine açıklamak istediği her şey bir hiçti şimdi; üstünde kısa mı kısa bir gecelikle gelecekteki sınıfının önünde duruyordu, en sonunda kahkahalara boğulan sınıfın önünde...

Abes bir rüya.

Köylü bir kadının dik çayırları sulayışını izliyor bu kez; az önce sırtında taşıdığı kir içindeki çocuk şimdi iki inatçı keçinin arasında oturuyor; sert, koyu kahve bir ağaçtan oyulmuş gibi duran yüzüyle bu cılız kadın yassı bir taşla dereye set çekiyor: Su parıltılar içinde köpürüp yamacın üzerinden aşağı doğru tarayarak geçiyor buğday tarlalarını. Sonra kadın elinde kısa bir çapayla suyun kuru çayırlarda dağılmasını sağlamak için küçük oluklar açıyor, herhangi bir yerde birikmesin diye uğraşıyor. Zamanı dolduğunda gidip olukları taşlar ve yosunlarla kapatıyor ki su boşa akmasın; nihayetinde köyün tamamı bu küçük dereye mahkûm, aksatmadan yerine getirmeleri gereken haftalık bir programları ve mütevazı bir hayatın sürdürülebilmesi için sıkı bir düzenleri var.

Ahşap savak da hâlâ orada ve bir sevinç sarıyor dağcıyı sallanan tahtanın üzerinde durduğunda; bir keresinde babasının bastonunu buz gibi sudan çıkarmaya çalışırken içine düşüvermişti suyun. Ama ne tuhaf, her şey daha küçük görünüyor gözüne; oteldeyken de aynı hisse kapılmıştı, o büyük veranda küçülmüştü, erkek kardeşinin ona tırmanmayı öğrettiği yamaçtaki kayalık da öyle; her şey eskiden nasıl da büyük görünürdü gözüne.

Nihayet bütün gece çağıltısını duyduğu o büyük dereye ve daha o zamanlar terk edilmiş yıkık dökük o eski değirmene ulaşıyor. Örümcek ağlarıyla sarılı çökmüş çatısını, devedikenleri ve ısırgan otları arasındaki o çürük su çarkını bugün bile görmek mümkün. Çarkın yanında su gürleyip köpürüyor. Ve orada dağcı

tek başına duruyor, çağlayan suyun tam ortasındaki o cüretkâr kayanın tepesinde. Daha o zamanlar, küçük bir oğlanken inşa ettiği gölete bakıyor şimdi ve insanların ona doğuştan mimar olduğunu söylediklerini, aferin anlamında omuzuna dokunup günün birinde büyük bir adam olacaksın dediklerini hatırlıyor. Fakat pek tabii o zamandan bugüne dere alıp götürmüş her şeyi; kütükler, dallar, hiçbir şey kalmamış geriye.

Daha sonra çamlar ve iyice bakımsızlaşmış köknarlar arasında çürümeye yüz tutmuş bir kütüğün üzerine oturuyor; ağaçların dalları suya doğru sarkmış. Oradan sürekli devinim halindeki köpük köpük dalgalara, suyun yassı taşlar üzerinden çağlayıp bir yelpaze gibi açılışına bakıyor; zaman zaman bir sis perdesi uzanıyor oraya doğru, uzaklardan, pırıl pırıl suyun derinliklerinden aralıksız bir uğultu yükseliyor.

Belki de bu vadiye gelmesi iyi bir fikir değildi; her şeyi küçülmüş buluyor, zaman içlerinden çekilmiş, akıp gitmiş gibi – belki de aradığı şey bu zaman...

Elleri işlerini gördüğünde farkına varıyor: Yerde, etrafına serili kan kırmızısı ağaç kabuklarının birinden küçük bir kayık oymuş. Önce elindeki o çocuksu şeyi atmak geliyor içinden. Ama sonra kuru kabuk kırılmasın diye bir hayli itinayla oymaya devam ediyor ve eserini suyun üstüne bırakmadan önce küçük bir direk yontuyor. Kayık hafif olsa da yan yan yüzüyor, sonra bir girdaba kapılıp daireler çiziyor. Dağcı çakısını kapatırken gülümsüyor biraz utangaç biraz küçümseyici, ta ki kayık birden uzaklara doğru yüzmek isteyene kadar; onu çabuk bir hareketle kurtarıyor, insan küçümsediği şeyleri ne kadar sakınırsa işte öyle.

Yabancılar köprüden geçerken akşam olmak üzere; onların seslerini duymadığı her halinden belli...

On beş dakika kadar onu izlemiş olmalılar: derenin içinde durduğunu, suya uzanıp taşları kaldırabilmek için gömleğinin

kollarını sıvadığını ve kütüklerle dallardan inşa ettiği küçük gölette neşeyle yüzen çocuksu kayığı. Taşların arasındaki boşlukları doldurmak için ıslık çalarak kozalak topluyor gayretle. Halen köprünün üzerinde kendisini izleyenlerin farkında değil; kırmızı elbiseli yabancı genç kadın da aralarında, oynayan adamı uzun süre seyrediyor, yanındakilerse çoktan oradan uzaklaşmış, ormanda kaybolup gitmişler. Bu esnada, tesadüf bu ya, göleti yapan adamın alnına düşen saçları kaldırıp yukarıya bakması gerekiyor. Bakar bakmaz da yıldırım çarpmışa dönüyor. Çağıldayan su bir kez olsun basit bir söz sarf edilmesine izin vermiyor, belki de her şeye yanıt olabilecek bir söz. Sadece birbirlerine bakabiliyor köprünün üzerindeki yabancı kadınla adam; köpüren derenin içinde küçük bir çocuk gibi duran adam topladığı kozalakları bir yerlerden çalmış gibi kenara atıyor.

Sonrasında tekrar yalnız kaldığında göleti ayağıyla yıkıyor, ansızın bu dilsiz taşlardan utanmış gibi.

Bu yabancı genç kadının adı Irene, pek tabii ki bu karşılaşmada aklından geçenler adamın düşündüklerine benzemiyor. Sağlıklı, aydınlık, cıvıl cıvıl yaradılışta bir kadın o, daha sabahın erken saatlerinde çiçekler toplayan ve akşamın rengine bürünmüş ormanda gezinirken şarkılar söyleyen...

Kız kardeşi ve kayınbiraderiyle birlikte dört haftadan beri oradalar ve bu durum çoğunlukla epey can sıkıcı onun için. Özellikle de kayınbiraderi, neredeyse tüm erkeklerin yaptığı gibi sürekli ama sürekli işinden söz ettiğinde. O zaman başını eğmekle yetiniyor, ıslık çalıyor ya da gezinirken kopardığı bir saman çöpü ağzında, yol kenarında rastladığı büyük bir mantara, örneğin bir yumurta mantarına, elindeki sopayla

öyle bir vuruyor ki mantar darmadağın oluyor. Sürekli bir şeyler yapmak zorunda ve ondan daha genç kız kardeşi pek çok kez onu sabırsızlığından dolayı paylamış, bir kitap bile okuyamadığını söylemekten geri durmamış ki bu gerçekten de doğru. Bir banka ya da çayıra oturduğunda kendisine hediye edilmiş bir kitabı eline aldığı oluyor fakat küçük bir böceğin gelmesi hikâyeyi unutmasına ve kitabın yapraklarını çevirme işini rüzgâra bırakmasına yetiyor. Hayvanın harflerin üzerinde gezinmesine izin veriyor, böceklerle konuşuyor, Danca tabii ki, çirkin olanlarıyla da konuşuyor; kimi zaman da aşmaları gereken şeytanca engeller yaratıyor onlara, diyelim ki bir böcek Irene on ikiye sayana kadar engeli aşıp kendini kurtaramazsa işte o zaman bir taşla ezilip öldürülüyor; özgürlüklerine ve hayatlarına yeniden kavuşan sadece cesur böcekler; adil bir mükafat bu çünkü her şeyin hakkının verilmesi gerek. Fakat görünen o ki Irene'nin en sevdiği şey çocuklarla oynamak; her seferinde çocuklar otele yaklaşır yaklaşmaz ona doğru koşuyor ve o andan itibaren artık sabırlı biri oluyor Irene, sabırsız yaradılışının aksine. Otelcinin çocukları bunlar, sadece Fransızca konuşan iki sevimli yumurcak; Irene tek sözcük anlamasa da her şey mükemmel işliyor. Onlara nasıl sepet örüleceğini göstermiş ve geçenlerde birlikte yabanmersini toplamaya gitmişler, hepsinin ağzı siyaha boyanana kadar da dönmemişler. Her gün yeni fikirler geliyor Irene'nin aklına; bir keresinde çocukların tırnaklarını kesmiş, bu bile onları eğlendirmeye, kahkahalara boğmaya yetmiş. Akşamlarıysa iki yumurcağı da bizzat yataklarına yatırması gerek, aksi takdirde arkadaşlarından ayrılmak istemiyorlar; ardından her seferinde davranışlarına göre ya bir öpücük ya da bir şaplak geliyor.

İşte Irene böyle.

Derin düşüncelere, vesveselere dalıp gitmekten keyif alacak biri değil, üstelik akşam yemeğinden sonra yeniden şöminenin

başına oturup şamata içinde fincanla kedi fare oyunu oynadıklarında, otelde onun tiz kahkahalarını kendine yoracak biri olduğunu aklından bile geçirmiyor. Belki de geçip giden günü tümüyle unutmuş. O bir kadın; düşüncelerde değil "an"da yaşıyor ve böylesine neşeli bir oyun esnasında neyi dert edebilir ki! Mesela öğleden sonra çağlayan derenin içinde dikilmiş, yitirdiği çocukluk yıllarını bir kez daha canlandırmaya çalışan o acayip adamı mı? Üstelik aradan geçen onca zaman içinde Doktor Leuthold unvanını almışken! Uzun gece elbisesiyle oturmuş anın gerektirdiği biricik şeyle, kumaştan fareyle ilgileniyor; elindeki fincanla çabucak yakalaması gerekiyor fareyi ve o an farkında değil esrarengiz rolünün, iki kat yukarıdaki birinin alacağı erkekçe kararları etkilediğinin...

Ertesi sabah kahvaltı zamanı, göz alan beyaz masalara oturulması gerekirken otelin tüm misafirleri dürbünün etrafında toplanmış sabah güneşinin vurduğu kayaya bakmak istiyor. Duvarda biri var! diyorlar, hatta az önce dürbünü kullanmış Alman beyefendi de şaşkın. Sonra merak içinde kıvranan hanımefendiler de bakmak istiyor. Otelci, adamın üç saatten beri kayanın üstünde olduğunu söylüyor onlara; ardından, taşlar kaydığı için bu duvara dört yıldır kimsenin tırmanamadığını öğreniyorlar. Ve sadece dikine, tutunmaya neredeyse hiç müsaade etmeyen çetin kaya yarıklarına tutunarak tırmanılacağını, böyle bir yarığın olmaması halindeyse tüm çabanın boşa olduğunu.

Heyecanlı bir sabah.

Irene de bir kez dürbünden bakıyor: Kenarları gökkuşağı renklerine açılan bir çemberden güneşin altındaki kemik sarısı, muhtemelen katedral duvarı kadar yüksek kayayı ve üstünde ağır ağır hareket eden küçük adamı görüyor; adamın attığı adımı nasıl yokladığı, büyük bir adım atmadan önce tutunacağı yeri nasıl kontrol ettiği, nasıl da kendini yavaşça yukarıya çektiği tam olarak seçilebiliyor; tekrar dönüp başka bir nokta-

dan denemeye kalkışmadan önce bir kez daha etrafını kolaçan ettiği, uzun uzun baktığı da. Hatta bazı adımlarının taşları nasıl yerinden oynatıp aşağılara düşürdüğü de, tümüyle sessizce tabii; bu haliyle gerçekdışı ve ürkütücü görünüyor. Ve nasıl da düz bir duvarı sadece elleriyle, kayaların arasındaki yarıklara asılarak bir uçtan bir uca geçtiği, ardından gölge kısma gelip gözden kaybolduğu da; sonra uzun süre ne yaptığı görülemiyor.

Öğleye kadar zaman böyle geçiyor.

Irene dürbünden her geri çekildiğinde kalbinin çarptığını duyuyor fakat adamı bu duvara sürükleyenin ya da genelde söylendiği üzere bu çılgınca oyuna sürenin kendisi olduğunun henüz farkında değil.

Ancak öğle yemeği için zile basıldığında, hem de tam üç kez, dürbünden ayrılabiliyorlar, meseleyi kısa süreliğine sohbet malzemesi yapıyorlar; çorbalar içilirken farklı farklı fikirler işitiliyor, öven ya da yeren, iyimser ya da karamsar, fakat her şeyden önce bu kez çatal bıçak sesi daha fazla duyuluyor; dürbünün başına geçmek, dağcıyı düşmeden görebilmek için daha hızlı yiyorlar yemeklerini.

Fakat dağcı düşmek bilmiyor.

Nefes nefese kalmış dağcıyı zirvede karşılayan olağanüstü bir sessizlik, onu hiç beklememiş olan, oraya gelişini hiç umursamayan ve bu haliyle onu ürküterek şaşırtan bir sessizlik; o amacını yerine getirmişken ve bununla gurur duymak isterken hırsı tanımayan bir sessizlik...

Nihayet sırt çantasını çıkarıyor.

Etrafını çevreleyen beyaz dağlar tıpkı Tanrı'nın ışığı yarattığı ilk günkü gibi insanın gözünü alıyor; kristaller gibi sivri ve keskin, yan yana dizili çok sayıdaki zirveleriyle dağlar yüksek mavi gökyüzünü delip geçiyor; insan olabildiğince uzağa baktığında dünyanın kor halindeki bu köşesinde Tanrı'nın dik ve gümüşi elyazısını buluyor!

Daha sonra alnına, boynuna ve kollarına güneş kremini sürüp kaldırdıktan sonra, belki bir an, dün derede gördüğü o yabancı genç kadını düşünüyor, ama sadece bir an için...

Sanki düşünceler tümüyle çözülüp gidiyor; sessizlik dünyanın üzerinde yer etmiş, insan sadece kalbinin çırpınışını ve beraberinde kulağının içine doğru uğuldayan rüzgârı duyuyor. Bir an kayanın etrafında süzülen küçük, siyah bir kuzgun tiz çığlıklarla uzaklarda kayboluyor ve geriye çevresindeki tüm hayatı, her çığlığı sanki hiç olmamış gibi yutan bu yalnız sessizlik kalıyor; bu isimsiz sessizlik belki Tanrı'nın ya da hiçliğin kendisi.

Dağcının katlanabileceği bir şey değil bu sessizlik.

Sonrasında bir şeyler yapmış olmak için dürbününü alıyor, kımıldamadan durabilmek için kayaların arasında bir yere dayanıyor ve bir kez daha Nordgrat'ı inceliyor; yakından bakıldığında, basamak basamak yükselen dağın sırtı gerçekten muazzam; dikine hatta aşağıya doğru sarkan duvarlar var ama tutunulacak yerler olup olmadığını bilen yok. Dürbününün halkasını çevirip görüntüyü daha da netleştirse de tutunacak bir yer olup olmadığı seçilmiyor, bir tek dağın tepesinden taşan ve sırtı her seferinde yeniden ikiye bölen kütle halindeki kar belirginleşiyor. Gerçekten de kule gibi sivrilmiş kayalar münferit halde duruyor orada, sanki ölümü taçlandırmak üzere şeytanın icadı bu kayalar.

Sırtın henüz yarısını bile incelemeden dürbününü indiriyor.

Fakat emir emirdir, neden henüz kimselerin çıkmadığı bir dağa tırmanması gerektiği hakkında söylenmenin yeri değil; gerçekten yeterli mi insanın sadece bir amacının olması, aynı şekilde önemli mi bu amacın Tanrı'nın ya da diğerlerinin hoşuna gidip gitmemesi ya da bir hasretin veya iradenin sonucu olup olmadığı – şüpheye de sorulara da yer yok...

Emir emirdir.

Yeniden inmeye başlıyor; on beş dakika bile kalmadı zirvede, o kadar fevkalade olmasına rağmen, tamı tamına on beş dakika bile sürmedi...

Belki de çok duru bir vicdan gerekiyor böylesine duru bir sessizliğe katlanabilmek için; yoksa insanın hayatı boyunca itinayla inşa ettiği, üzerine titrediği ne varsa bir saat içinde çöküp dağılabilir, belki de kahramanca nitelenen hırsın kibirden başka bir şey olmadığı, sadece kaçış olduğu ortaya çıkabilir; insan orada uzun süre otururşa geriye sadece kara bir leke, insanın sezdiği ve eskiden beri her daim korktuğu, yüzlerce teşebbüsle üstünü kapamaya çalıştığı, yüreğin esas yalanlarından biri kalır; sonuçta insanın cesareti yoktur açık bir içgörüye, gerçek bir değişime.

Akşama doğru tekrar vadiye indiğinde gökyüzü tümüyle kapalı; bulutların gölgesi yükseklerdeki hafif altın ışıltılı karlı buzların üzerinden bir perde gibi geçip yamaçlara doğru tırmanıyor. Ne büyük haz geçip giden bulutlara, kahverengiye ve erguvan rengine bürünen gölgelere, ormanlara bakmak! Akşamın hâkim olduğu vadiyi maviye çalan bir pus doldurmuş, güneş ara sıra kendini göstermeyi başarıyor, eğik ışınlarını etrafa bir demet gümüş mızrak gibi fırlatıyor.

Irene şezlonga uzanmış; o esnada terasa çıkan ve havanın nasıl olduğuna bakan dağcıya neden seslenmesin ki!

Güzel bir günde tırmanış yaptığını söylüyor dağcıya ve uzakları görecek kadar açık bir hava olup olmadığını soruyor.

"Ah, evet!" Korkuluğa dayanmış, sol eli cebinde, piposunu içiyor dağcı; dün onu küçük bir çocuk gibi derenin içinde ağaç kabuğundan yaptığı kayığıyla oynarken gören kadının bu kez onu duvara tırmanırken görmüş olmasından kuşkusuz hoşnutsuz değil. Onun bugün yaptığı tırmanış, söylemek lazım, büyük cesaret ister – ne kadar muhteşem şu an ilerleyen bulutlar, dağla bulutları birbirinden ayırmak neredeyse imkânsız,

her şey hareler içinde ve birbirinin içine geçmiş.

Büyük bir amacınız olsa gerek, diyor kadın dışarısı iyice soğuduğu için çantasını toplarken. Dağcı ağzından pipoyu çekiyor:

"Evet, Nordgrat."

Bunu öylesine mütevazı, sade ve doğal söylüyor ki! Fakat genç kadın bunun ne anlama geldiğini bilmiyor. Sırrın ifşa edildiği ilk kişi olduğunu da bilmiyor; sırrın ona açıklanmasının nedeni belki de böylece dağcı için artık geriye dönüşün imkânsız kılınması; kadın elindeki işi katlayıp kaldırıyor sakin sakin, sanki dağcı sıradan bir gezintiden söz etmiş gibi.

Bunun üzerine, Nordgrat'a tırmanmak kolay olmasa gerek diyen kendi oluyor; en azından şimdiye kadar oraya tırmanmayı başaran olmadı.

Oraya tırmanmak mı amacı?

Kadın rüzgârın darmadağın ettiği saçlarını ani bir hareketle geriye tarayıp gülümsüyor; kuşkuya kapılmış ya da onunla eğlenir gibi bir hali yok, sadece kayıtsız; kırmızı tarağı kaldırıyor.

"İyi ama neden?" diye soruyor.

Dağcı ona bakmakla yetiniyor...

Pek güzel olduğu söylenemez; büyük, bembeyaz dişler, kahverengi bir yüz, pırıltıdan yoksun saçlar; bu yüzü böyle şaşılası kılan belki de sadece bu fıldır fıldır, velfecri okuyan gözler; neredeyse pervasız, fazlasıyla sakınmasız ve çoğunlukla kibirli bakışlar.

İyi ama neden?

Onun bu çekincesiz sorusuna bir türlü yanıt bulamıyor dağcı, sadece omuz silkiyor biraz şaşkın biraz küçümser, kadının bu tür meselelerden hiç anlamadığı ortada çünkü; kadın kalkıp eşyalarını alırken o piposunu tüttürüyor.

Manşetlere çıkmak istediğinden emin olduğunu söylüyor

kadın ve bu esnada ona bakıp, öyle kötücül değil, gayet içten kıkırdıyor...

Ardından akşam yemeği zili çalıyor.

Esasen haklı çıkıyor bu yabancı genç kadın; gerçekten de ertesi gün yağmur yağıyor, üstelik sağanak. Biri patates haşlıyormuş gibi vadiden sis yükseliyor; gri bir duman bulutu bayırları sarıyor, ardından tüm dağları kaplıyor.

Gün boyunca salon denen kısımda, şöminenin olduğu yerde oturuluyor. Bazen kuru odun çıtırtısı duyuluyor, bazen de yaş odun cızırtısı. Bunun dışında oda fazlasıyla sessiz; herkes bir şeyle meşgul, konuşulacak olursa fısıldaşılıyor, tıpkı bekleme salonlarındaki gibi...

Bir tek Irene yok orada.

Anlaşılan yine çocuklarla oynuyor aşağıda, zemin katta. Bazen bir hayli neşeli ve gürültücüler; düşen sandalyelerin, çarpılan kapıların sesi, çocukların bağırışları, ciyaklamaları, ardından da onları kendi çocuklarıymışçasına zapt eden Irene'nin kahkahaları duyuluyor.

Neden?

Hayata sorulabilecek en kaba soru bu olsa gerek...

Biri satranç oynuyor, diğeri borsa haberleri okuyor, bir diğeri yeşil kutusunun içinde biriktirdiği çekirgeleri izliyor aynı ciddiyetle, diğerleri kafalarını gömmüş neredeyse tutkuyla bulmaca çözüyor.

Neden?

Bir şey olsun yapmak zorunda insan; yoksa hayatı boyunca öyle oturup boşluğa bakarak Tanrı'nın nedensiz bir can sıkıntısı içinde insanla kastettiği şeyin ne olduğu üzerine derin düşüncelere mi dalmalı?

İnsan çatırdayan ateşe bakıp ilk hangi odunun yanacağını tahmin edebilir ya da masa örtüsünden sarkan püsküllerı sayabilir, nabzını dinleyebilir ya da halıdaki iç içe geçmiş desenlere bakıp daha başka nasıl desenler olabilirdi diye düşünebilir, mütemadiyen söyleyecek önemli şeyleri olan bir gazeteyi okuyabilir ya da sigara içebilir, hararetli konuşmalar yapabilir ya da kendini dinleyebilir. Öyle çok şey yapabilir ki. Kendini eğitime hasredebilir, örneğin bilime adayabilir kendini, vaktiyle yaşamış halkların kırık dökük kemiklerini inceleyebilir ya da iki yıldızın birbirine en yakın oldukları zamanı hesaplayabilir, bir yıldırımın ısısını tayin edebilir ya da belki de pullarını şimdiye dek kimselerin araştırmadığı balıkları ele alabilir. O kadar çok pul, yıldız ve kemik kalıntısı var ki insan bunları saymadan, kayda geçirmeden ve aralarındaki farkı ortaya koymadan ölebilir.

Neden?

Ya da insan şair de olabilir, kaşlarını çatıp dolaşabilir ve çok önemli gördüğü bir kafiyeyi bulamadığı için ümitsizliğe kapılabilir; tefekküre dalabilir, belki de bir dizeye saatlerini, haftalarını, yıllarını hasredebilir, tüm varlığından geçebilir ve hiçliği, tınlayan sözcüklere bürüyebilir.

Meşguliyet her şeydir.

Neden bir diğeri gidip dünyamızı taklalar atarak dolaşmasın ya da Nordgrat'a tırmanma hırsına kapılmasın ki?

İnsan illa bir şeyler yapmalı!

Bazen bir odun tümüyle yandığında hafifçe bir şeyler kayıyor şöminede; bunun üzerine biri demir maşayı alıp ateş sönmesin diye bir odun daha koyuyor, böylece bir yarım saat daha çatırtılar duyuluyor.

İnsanın yerinden fırlayıp masaya bir yumruk indirmek istediği, herkesi sarsmak, ürkütmek istediği anlar oluyor! Onlara şunu ya da bunu neden yaptıklarını bilip bilmediklerini sormak istediği anlar! Onların soğukkanlı, kendinden emin yüzlerini

yırtmak, alaşağı etmek istediği anlar var – evet, kâğıttan bir maskeymişçesine yırtmak! Ve acaba biliyorlar mı neden böyle bir surat takındıklarını, sabahleyin yataktan kalkıp giyinme sebeplerini, ne için okuduklarını, çalıştıklarını, oyun oynadıklarını; tüm bunlar ne için? Belki de bilmiyorlar ve yaşamak nihayetinde sadece şanından ya da eski bir gelenek olduğundan böyle. Bütün şeylerin ardında kendini gösteren bu dipsiz boşluğu ve can sıkıntısını kimse itiraf etmek istemez, yine de öyle bir ciddiyet takınır, manadan ve sebepten haberdarlarmış gibi hareket ederler ki, Tanrı aşkına, insan ayağa kalkıp masaya bir yumruk indirmek ister, herkes kendine gelsin ve dürüst olsun diye!

Fakat kim buna cüret edebilir ki!

Aralıksız yağmur yağıyor; suyun damarlanıp ince ince aktığı pencereden dışarısı neredeyse hiç görülmüyor, sadece nereden geldiği belli olmayan hafif, gri bir hışırtı duyuluyor.

Gün öğleden sonrayı bulduğunda Irene ve acayip adam bilardo oynamaya başlıyor ve adamın bu oyunu gayet iyi bildiği ortaya çıkıyor. Irene buna şaşırıyor. Sıra adama geldiğinde, ki vuruş sayısı bazen düzineyi buluyor, Irene odada dolaşıp bir pencerenin önünde duruyor ve hâlâ kurşun gibi yağan yağmura bakıyor.

Kelimenin tam anlamıyla tufan bu, diyor.

Bazen Irene öyle hızlı vuruyor ki toplar masanın kenarından zıplayacak gibi oluyor; vuruşlarında başarılı olmasına kendisi de şaşırıyor; ciddi ciddi kafa yormadan, sadece öyle, sezgileriyle oynuyor...

Dağcı bir an Irene'nin kitabının bulunduğu küçük masanın önünde durduğunda kitap okumayı sevip sevmediğini soruyor; kadın da hemcinslerinin büyük bir keyifle yaptığı gibi sadece aynı soruyu sorarak yanıt veriyor ona.

Kitabın sayfalarını karıştırırken, "Hayır," diye yanıt veriyor dağcı kararlı bir şekilde gülerek. "En azından gerçek

hayatın yerini tutmaya çalışan ve bizi kendi eylemlerimizden alıkoyan iyi kitapları değil." Çünkü kitaplarda sözkonusu olan sadece eylemlerdir, şu ya da bu şekilde hep bir eylem vardır, bu nedenle okunurlar, hepsinin belirli bir akışı vardır, hiçbir şey boşuna değildir; her şey çığırından çıkmış olsa bile böyledir bu, hiçbir şeye yazık olmaz, her şeyin esrarengiz bir düzeni vardır, hatta genellikle bir manası...

"Ve bu sizin hoşunuza gitmiyor, öyle mi?" diye soruyor kadın bir vuruş yaparken ve gülüp oyun masasının etrafında süzülerek dolanıyor.

Gerçek yaşam öyle başka ki, diyor dağcı...

En azından kendi hayatının öyle olduğunu düşünüyor: Onun hayatında net bir akış ya da hayatı boyunca ona eşlik eden temel bir düşünce yok; süreçler ya da eylemler olmaksızın eriyip kayboluyor hayatı, tutku solup bir ruh haline dönüyor, kararları da kum misali parmaklarının arasından kayıp gidiyor; her seferinde bir avuç dolusu kum alsa da elini her açtığında bir şey kalmadığını görüyor, ümitsizliğe kapılsa ümitsizlik de yitip gidiyor tıpkı umut gibi, sevinç çığlıkları gibi, acı gibi ve her şey gibi, yaşamın tamamı gibi.

Oyun sırası ona geliyor.

Kimin kazanacağı çoktan belli; oyun dışındaysa hiç kolay bir partner değil Irene; sürekli gezinen ve ıslık çalan bu yabancı genç kadının kendine özgü bir soru sorma biçimi var, örneğin adamın kaç yaşında olduğunu soruyor.

"Yakında otuz olacağım," diye mırıldanıyor dağcı.

Peki mesleği ne?

Sorgudaymış gibi yanıt vermesi gerekiyor dağcının, başka hiçbir şeyin önemi yokmuşçasına masanın etrafında dönüp mütemadiyen toplara bakarken.

Ne? Öğretmen mi?

O zaman durup ona bakıyor Irene, daha önce hiç bakmadığı

gibi, o denli uzun boylu, güçlü ve iyi görünüyor gözüne; çocuklar sizin için korkunç bir sevinç kaynağı olsa gerek, diyor.

"Korkunç... evet."

Fakat şu andan itibaren onun küçümseyici gülümsemelerine itibar etmiyor kadın, hayır; ne de sonrasında söylediklerini umursuyor: Pekâlâ tüccar, boyacı ya da baca temizleyicisi olabilirdim; hiçbir becerileri olmadığından her şeyi yapabilecek insanlar vardır ve böyleleri için en iyisi kendilerini başkaları uğruna kurban etmektir, barışta öğretmen ya da savaşta teğmen olarak...

Irene sadece gülümsüyor; koltukta oturmuş, onun tek sözcüğüne bile inanmıyor.

"Çocuklar mı?" diyor dağcı ve mavi tebeşiri istekanın ucuna sürüyor.

Hayatının bir manası yoksa kendini çocuk sevgisine kaptırmak çok ucuz bir yol, diyor ve babalardan, oğullarının peşi sıra giden, büyük bir ciddiyetle sadece oğulları için yaşadıklarını söyleyen babalardan söz edip gülüyor, neredeyse hiddetli bir gülüş bu. Sanki bizim hayatımızın bir anlamı var da bunu diğerlerine sunuyoruz. Hayatlarını dolu dolu yaşayan ve dünyaya çocuk getirmeye hakları olan insanlar vardır belki, fakat mesele sadece zaman geçirmekse oyun topları, oyun kartları ve insanı eğleyebilecek binlerce meslek var; sırf can sıkıntısını gidermek için bu sıkıntıyı diğer kuşaklara aktarmak gibi çok yaygın işlenen bu cürümden daha canice bir şey olamaz.

Mavi tebeşiri yerine koyuyor ama oyuna devam etmiyor.

Bir bayrak yarışı gibi, diyor gülerek; amacı ve sonu olmayan bir bayrak yarışı; yaşamı elimize tutuşturup söylenen şu: Koş bununla, yirmi ya da yetmiş yıl. İnsan elinde ne olduğuna bakmaksızın koşar, koşar ve bayrağı bir diğerine verir. Biri bunun amacını soracak olursa söyleyecek neyi vardır? İnsan hile yapabilir tabii, birini kolundan tutup kenara çekebilir ama

elini açarsa bulacağı bir hiçtir. Bunun için mi koşturuyoruz, kuşaktan kuşağa? Tam bir sirk bu, çemberin etrafında dönüp durmak, belki de çemberin ortasında sevgili Tanrı oturuyordur ve eğlencesi bitmesin diye bizi yüzlerce tutkuyla kırbaçlayıp karnı ağrıyıncaya kadar gülüyordur.

Bunları söylüyor dağcı.

Ebeveynlerinin sırf canları sıkıldığı için yol açtığı felaketi düşünecek olursa, şimdi gidip aynı şeyi mi yapmalı o da ve hep böyle mi devam etmeli?

Birbirlerine bakmıyorlar ancak Irene artık onun gülmediğini hissediyor.

"Bunu hak edecek ne yaptılar?" diye soruyor dağcı bir süre sonra. "Onları büyük hiçlikte uyandırıp zorla karanlıktan çekip almamızı? Çocuklar belki de hiçbir zaman hayata gelmek istemediler, içimizdeki boşluğu doldurmakla yükümlü bu çocuklar, ta ki kendi içlerindeki boşluktan ümitsizliğe kapılarak gidip aynı şekilde başka çocukları hayata çağırana kadar; can sıkıntısından dünyaya geldiler ve can sıkıntısıyla lanetlendiler, ne için yaşadıklarından habersiz tüm kuşaklar soru soran gözlerini sana dikmiş ve onları hayata çağıran sen, içlerinde en az bilgisi olan sensin..."

Ardından sessizlik oluyor.

Ancak Irene bir insanın böyle düşünebileceğine ya da gerçekten en sonunda onun dediği gibi olabileceğine inanamıyor.

Ah, evet, diyor bir kez daha gülümseyerek dağcı, öğretmenlik fevkalade bir meslek; kendin yol bilmezken çocuklara yol göstermek ve onlara hikâyeler anlatmak uçurumu görmesinler diye...

Tekrar istekasını eline alıp toplardan birini gözüne kestiriyor, yeşil örtünün üstünde öylece duran yuvarlak, sessiz, ölü topu.

"İyi bir öğretmen olacağınıza şüphe yok."

Bunu alay etmek için söylemiyor, buna tüm ciddiyetiyle inanıyor; kadın bunun için nedenler saymasa da, dağcı kendine kadının bunu bilemeyeceğini söylemek zorunda kalsa da kadının sakin ve sade iyimserliği onu şaşırtıyor. İlk kez yüzündeki gergin gülümseme siliniyor kadına baktığında.

Gerçekten buna inanıyor mu?

Tam konuşmaları yavaş yavaş bir derinlik kazanırken saatin dördü vurması ne üzücü! İçeri kahve getiriliyor, ardından kadının kız kardeşiyle kayınbiraderi geliyor.

Sıra takdime geldiğinde isimlerini bilmedikleri ortaya çıkıyor, az önce oyun partneri oldukları, birlikte oynadıkları halde bilmiyorlar isimlerini; gülüyorlar. Sonrasında dağcı sakarlık yapıp duruyor; ya tokalaşmak üzere kendine uzatılan eli kavrayamıyor ya kahve içmeye otururlarken ağır tırmanış kramponlarıyla kayıp az kalsın küçük masaya çarpıyor ya da çatalından pastasını düşürüyor. Her seferinde kafası daha da karışıyor; üstüne üstlük bu insanların dün onu derede küçük bir oğlan gibi kabuktan yaptığı kayıkla oynarken gördüklerini düşününce bu duygudan bir türlü kurtulamıyor, onunla eğlendikleri duygusundan; belki ağır tırmanış kramponlarına gülüyorlar ya da fincanı tutuşuna; ciddi bir korku kaplıyor içini, bu narin fincanı avucunun içinde parçalayıp kahveyi üzerlerine dökeceğine dair bir korku; konuşulanları takip etmesine engel oluyor bu korku, her seferinde uygun düşsün düşmesin anlıyormuşçasına başıyla onaylıyor...

Daha sonra tabii ki nasıl oynadıklarını görmek istiyorlar çünkü Irene onun oyunculuğunu övüyor; Irene ondan öğrendiklerini kanıtlarcasına başarılı vuruşlar sergileyedursun, o en basitlerini bile yapamıyor. İlk başlarda gülümsüyor bu duruma, bunun sadece bir oyun olduğunu söylüyor belki de kendi kendine, kayıtsız davranıyor ancak her yenilgiyle daha da gerilip, giderek başarılı bir vuruş yapacağına dair inancını

kaybediyor, en sonunda tek söz etmez oluyor, insanlar ne kadar candan olsalar ve oyundan hiç anlamasalar da, hatta bir kere tesadüfen başarılı bir vuruş gerçekleştirdiğinde onu övüyorlar, o ise kabalaşıp insanlar orada durup bön bön bakarken oynayamayacağını söylüyor!

Bu türden gafların bir önemi olmazdı, daha önce yüzlerce kez yapılmış olmasalardı...

Bir seferinde misafir olduğu halde masayı koşarcasına terk etmiş, bir keresinde topluluğun ona güldüğünü düşünüp elindeki şarap kadehini yere atmış, bir başka sefer de kekelemeye başladığını fark ettiğinde gülümseyen bir profesöre hiç tereddüt etmeden tokat atmıştı. Kendini gülünç duruma düşürmediği bir çevre kalmamıştı şimdiye değin. Bunu biliyor ve korkuyor tıpkı bir hastanın krizlerden korkması gibi ve ansızın böyle bir şey patlak verene dek sakınıyor kendini. Lakin eskiden genç işte diye geçiştirilebilecek bu kabalık ona gençliğinden yadigâr yegâne şey şimdi.

Tekrar yalnız kaldıklarında tek söz etmeden oyunlarını bitiriyorlar, ancak Irene çok çabalamadan oyunu kazanıp istekasını rafa kaldırdıktan sonra aralarındaki sessizlik bozuluyor:

Neden kimi zaman tuhaf bir adam olduğunu soruyor ona herhangi bir ithamda bulunmaksızın, her zamanki açık ve doğal üslubuyla.

Ardından birlikte çuhayı oyun masasının üzerine seriyor, her şeyi yapılması gerektiği gibi yapıyorlar.

Delinin teki olduğumu mu düşünüyorsunuz, diye soruyor dağcı ve yine aynı zoraki gülümsemesini takınıyor, dudaklarında yine o alaycı ve küçümseyici kıvrım beliriyor.

Ah hayır, diyor kadın sadece, çuhayı bir kez daha düzelterek – insan onu yakından tanısa kuşkusuz gayet sıradan biri olduğunu görür.

O akşam yemeğe dahi inmiyor dağcı, Irene boşuna bekleyip duruyor onu; salonda oturup yine kedi fare oyunu oynadıklarında içten içe gelir diye bekliyor. Hatta gecenin geç saatinde odasında yalnızken ve bileziğini yavaşça çıkarırken de bu acayip adamı düşünmek zorunda kalıyor, onu ne yapıp da yaraladığını anlamış değil henüz, Tanrı aşkına ne yaptı ki acaba!

Ardından beyaz ayakkabılarını kapının önüne koyuyor ve dışarıdan bir ses işitince ayaklarında çorapla bir kez daha merdivene gidip kulak kabartıyor, fakat nafile.

Belki de duyduğu sadece merak ya da merhamet çünkü onun sanki çok lazımmış gibi mutsuz bir hayat sürdüğünü seziyor; belki de anaç bir duygu hissettiği, fark ettirmeden, onu ürkütüp kaçıracak belirgin bir tavır takınmaksızın, bencillikten arınmış bir yardım etme zorunluluğu ya da belki başka duygular var işin içinde...

Irene bilmiyor.

Uzun süre yatağın kenarında oturuyor, yavaşça, hayal âlemindeymişçesine çıkarıyor üstündekileri, sonra birdenbire bakışları o kocaman aynaya yöneliyor tam geceliğini giymek üzereyken, bir süre aynadaki berrak aksine dalıp gidiyor, utanç duygusundan yoksun hatta doğal bir sevinçle, ardından hafif bir ürküntüyle.

Ne güzel insanın sağlıklı olması ve nasıl da zor hasta birini düşünme zorunluluğu, koltuğunda uzanmış, elleri sürekli nemli birini; bir daha asla dağlara tırmanamayacak, coşkun bir derenin içinde duramayacak, ağır taşlar kaldıramayacak birini. Seni kendine çekip öpmek istediğinde hastaların yaptığı gibi korkuyla ve titreyerek öpen; kendi çocuğun olmadığı için başkalarının çocuklarıyla oynadığında kıskançlık duyan; artık sahip olmadığı sağlıklı hayata, hatta senin sadece ve sadece bir kereliğine sahip olduğun gençliğine de öyle şüpheyle yaklaşan birini.

Bazen her şey çok zor; kimsenin, yatağının kenarında oturup ağlayacak biri olduğunu düşünmeyeceği Irene için bile.

Ertesi gün, ki bu onun oradaki son günü, yağmur hâlâ yağıyor; ince bir şırıltı uçsuz bucaksız bir tül gibi griliklerden aşağı boşalıyor...

Dışarıda, ormanda bir kütüğün üzerine oturan dağcı çoktan sırılsıklam olmuş. Elindeki çürümüş kozalağı yavaşça, neredeyse itinayla pul pul soyuyor.

Belki de bugünün doğum günü olduğunu hatırlamıştır. Ve her daim şöyle söylediğini: Kim ki otuz yaşına gelip henüz bir şeyler başaramamışsa gönül rahatlığıyla gidip ilk ağaca asabilir kendini...

Bazen yağmur ağaçların tepesinde daha yüksek sesle şırıldıyor ve dağcı suyun yolun üzerinden akışını izliyor, damlaların boynundan aşağıya inmesine izin veriyor çünkü neden yerinden kımıldaması gerektiğini bilmiyor.

Tek bildiği, hayatını bir kez heba ettiysen geri dönüşün olmadığı; geçmişe müdahale edilemeyeceği, geçmişin telafi edilemeyeceği ya da düzeltilemeyeceği; merhamet yok; daha önce hiç farkında olmadığı kadar farkında şimdi insanın yaptığı ya da yapmadığı "şey"in nihai olduğunun, her hatanın ya da her ihmalin ve evet, burada oturmanın bile bir tekrarının, telafisinin olmadığının ve bunun durdurulamayacak bir şekilde süregittiğinin – insan neden yerinden kımıldaması gerektiğini bilmese de böyle bu.

Bazen nefesini tutuyor ve o an sanki zamanın ağaçlardan damlayışını, tüm gürültüsüyle anın içinde eriyip gidişini işitebiliyor.

Bunun dışında hiçbir şey kımıldamıyor koca ormanda.

Çok küstahça olabilir insanın hayatından bekledikleri; çok küstahça olabilir her varlığın bunların mutlaka bir manası olmalı diye düşünmesi. Nihayetinde bizler sadece birer geçidiz, kendinden memnun ve kendine yeten bir hayatın damarlarıyız. Birer kap gibi; kendinden memnun ve kendine yeten bir hayatın kapları. Belki boş kaplar da vardır – insan yağmurlu bir ormanda tek başına oturmuşken neden kendine karşı dürüst olmasın! Her şey ona öyle boş geliyor ki! Kimi zaman insan doğanın coşkusuna, geçip giden bulutların ya da güneşin pırıltıları içinde akan suyun rengine kaptırır kendini ve memnundur o an, dünya güzeldir çünkü. Mutludur dünyadaki bu salt varoluşu için, bir çiçeğe bakmaya, tomurcuklarına dokunmaya izni olduğu için müteşekkirdir. Bazen eline alıp ikiye böldüğü bir mantar da çok güzel olabilir ya da ıslak bir kütükten koparıp parmakları arasında ufaladığı çürümüş bir ağaç parçası. Ve belki de insan güzelliğin bu dünyanın manası olduğunu düşünür, varoluşumuzun manası belki de tecrübe etmektir ve bu hem doğrudur hem de yanlış, insanın ele aldığı tüm diğer düşünceler gibi; bir bir soyabilir insan bu düşünceleri ya da parmaklarının arasında ufalayıp atabilir her seferinde. Tıpkı bir kozalağı ya da bir mantarı soyduğu, çürük bir ağaç parçasını ufaladığı gibi. Doğanın armağan ettiği coşkudan bize tek kalan, aklımızı başımıza getiren şey, insanın bu güzel, belki de manası olan dünyadan ne denli ayrı düştüğünün, kusursuz işleyen doğadan nasıl dışlandığının, nasıl da kendi boşluğu içinde yalnız, böyle bir ormanın derin sessizliğinde sağır ve yabancı olduğunun idrakidir.

Sadece sis var yakınlardaki ağaçların arasından usulca süzülen, gövdeleri ıslak ve siyah ağaçların; uzaklarda, büyük, yıpranmış köknarların seçildiği yerde, ağaçlar, dik yamacın oralarda dipsiz ve uçsuz bucaksız hiçliğin ortasından yükselen gri siluetleri andırıyor.

Ah hayır, hayatın manasını sözcüklere dökme gerekliliği ya da bu mana üzerinde düşünülebileceği hatta bunun ispatlanabileceği değil kastettiği! Eğer bir şey doğruysa ona inanılır sadece. Fakat giriştiği her şeyde inancın payı o kadar az ki, öyle işte, ne kadar sağlam bir irade gösterse de nafile.

Maalesef öyle.

İradesi onu Nordgrat'a, eskiden söylediği gibi, kahramanca bir eyleme ya da ölüme gönderecek; lakin kahramanca bir eyleme falan inanmadığının farkında, hem de hiç olmadığı kadar farkında. Olur da dağa tırmanmayı başarırsa başka biri mi olacak? Bir özlemden, gerçek bir hasretten yoksun kalanın payına düşen hırstan başka nedir ki?

Hava kararırken hâlâ kütüğün üzerinde oturuyor. Sırılsıklam olduğundan tir tir titriyor fakat hâlâ bir şeyleri bekliyor gibi, yüreğinin derinliklerindeki bir şeyleri.

Ne gerçek bir hasret ne gerçek bir inanç var ve bir kez olsun gözyaşı dökemiyor küçük bir oğlan gibi; göğsünde bir yangı yok, boğazında bir düğüm; kendini yere atacak olsa sadece ıslanır ve gülünç duruma düşerdi çünkü acı da dayanılmaz değil artık, acı bile yetmiyor; oturuyor orada soğuk ve boş bir ümitsizlik içinde...

Ölmüş bir kalple.

Ve işte böyle bir adam on gün içinde evlenecek, kendisi uçurumun eşiğindeyken bir aile kuracak ve diğerlerine yol gösterecek – bir öğretmen, bir aile babası!

Daha sonra ormanda hava karardığında çürümüş yaprakların üzerine düşen tek tük yağmur damlaları işitiliyor sadece ve son birkaç ağaç gövdesi de terk ediyor onu; gecenin karanlığı çöküyor her şeyin üzerine, nereye bakarsa baksın artık gözleri görmüyor.

Irene dağ rehberiyle birlikte orada dururken, sırılsıklam olmuş dağcı koridordan geçip tek kelime etmeden, üstelik başıyla selam bile vermeden merdivenleri çıkıyor.

Irene'nin dağ rehberiyle neler konuştuğu tahmin edilebilir; şüphesiz hava ve sonrasında Nordgrat'a tırmanmanın herkesin dediği kadar zor olup olmadığı hakkında sohbet ediyorlar. Rehber sadece gülümsüyor ve bir kez olsun piposunu çekmiyor ağzından. İki sene önce başından geçen bir olayı anlatmaya başlıyor; vaktiyle Sandgletscher'in üst taraflarında iki kuzenini aramaya gitmiş ve onlardan arta kalanları birbirinden ayırt edemedikleri için tek bir tabutun içine koyup gömmüşler. Lakin rehber sadece gülümseyerek ona Nordgrat'a tırmanmak isteyip istemediğini soruyor. Irene gülmek dışında bir yanıt vermeyince de ciddi bir tonda maalesef bunu yasaklayamayacaklarını fakat bundan böyle kimseyi aşağıya indirmeyeceğini, evet, kesinlikle indirmeyeceğini belirtiyor. Konuşurken de sakin ve titiz bir şekilde piposunu boşaltıyor, sonra içine yeniden tütün koyup yakıyor.

Dağcının dönmesine sevinen Irene'nin sevinci kursağında kalıyor; evet, şimdi orada olduğunu bilse de görünürde yok işte, gidip kapısını çalmak istiyor ancak bunu yapamaz ki...

Belki de çok güzel, mutluluk verici olurdu; belki de sormazdı bile ne istiyorsun diye, yalnızca onu beklediğini ya da geldiği için sevindiğini söylerdi. Ya da hiçbir şey söylemez, sadece birlikte otururlardı, soru sormadan, konuşmadan, insanları ancak birbirinden ayırmaya yarayan böylesi şeylerden uzak durarak. Sadece Irene'nin yarın gideceğini, bu akşamdan sonra bir daha asla görüşemeyeceklerini bilmesi yeterdi, belki bu bilgi kalplerini her zamankinden daha özgür kılar, bize yük olan geçmişten, bizi tereddütte bırakan gelecekten kurtarırdı, sadece ve sadece şimdiki zamana, gerçek varoluşa ait bir akşam; eğer birbirlerini öperlerse bunun ilk ve son öpücükleri olduğunu bilirlerdi, bu öpücükler belki de daha önce hiç yaşanmamış türden olurdu,

sözcükler de öyle; tümüyle vedadan oluşan, asla bayağılaştırılamayacak, tekrarlarla silinemeyecek, bir gece, sadece bir kere tadılacak bir mutluluk; bu yaşananlar belki de Irene için büyük bir hatıradan daha fazlası, çok daha fazlası olurdu, hatta kaderi olurdu yaşamakla yükümlü olduğu.

Fakat kapısını dinlerken dağcının hareket ettiğini duyunca olabildiğince hızlı ve sessiz kaçıyor oradan. Odasına varıp hazırladığı bavulun yanında durduğunda hızla çarpan kalbinin sesini uzun bir süre daha duymaya devam ediyor.

Lakin adam dışarı çıkmıyor.

Yalnızca nişanlısına yazdığı mektubu bitiremediği için ayağa kalkmıştı dağcı; yazarken en başında kendi kendine söylediği gibi, oldukça açık ve dürüst olmak istemişti, şimdiyse kâğıtta yazılı olanı çok saygısız buluyor. Çok saygısız ve münasebetsiz. Ne gerek var ki dokunaklı gevezeliklere; boş bir insanmış da bu nedenle evlenemezmiş, olur da dağlardan geri dönmezse bu bir felaket değilmiş, başka bir adam bulup evlenmeliymiş, hayatla baş edebilen ve ona olan aşkından dolayı başka türlü hareket edemeyecek biriyle...

Ne gerek var tüm bunlara?

Bu esnada yağmur dinmiş, derin bir sessizlik hâkim, çatının teneke oluklarındaki damlalar bile suskun.

Mektubu yırtıp atmıştı dağcı fakat şimdi çöp tenekesinden parçaları topluyor, pencerenin dışına koyup yakıyor. Sonra külleri üflediğinde birkaç kıvılcım gecenin karanlığına doğru dans ediyor...

Gökyüzünde yer yer yeniden yıldızlar beliriyor, makasla kesilmiş gibi duran kara ormanın üzerinde ay da yükseliyor; ayın soluk levhası bulutları pulluk gibi sürüp geçerken sanki ay gümüş sarı dumanlar içinde tüttürüyor, neden sonra boşlukta asılı kalmış gibi duruyor, aydınlık, sessiz ve soğuk.

Yarın yine güzel bir gün olacak.

Ardından zili çalıyor, hesabı isteyip sıcak bir banyo yapmak istediğini bildiriyor ve sırt çantasını topluyor.

Gerçekten de ertesi sabah gökyüzü apaçık, henüz yıkanmış gibi masmavi, toprak hâlâ ıslak ve çalılar inci gibi parıldıyor. Dereler var gücüyle çağıldıyor, su bazı yerlerde yolunu şaşırmış, insan erimiş güneş gibi yamaçtan aşağı akan ışıl ışıl derecikler arasında nereye adım atacağına bakmak zorunda kalıyor. Su her yerde çağlayarak kuru çakıltaşlarının ve ince dalların olduğu vadiye akarken arkadaki yaylada, insanın dizine kadar kahverengi çamura battığı yerde tahta bir su çarkı çalışıyor, normalde örümcek ağlarıyla sarılı olsa da şimdi takır tukur sesler çıkararak ve sabah güneşinde pırıldayan damlalar savurarak bir yayığı sallıyor.

Irene burada beklemek istiyor.

Bir saat önce, otelde henüz herkes uyurken, kahvaltı bile servis edilmemişken yola koyulmuştu ve bir süredir vadinin üzerindeki bu yaylada oturuyor; buradan bayır yukarı kıvrılarak uzanan yolun neredeyse tamamı izlenebiliyor...

Ne kadar ıssız bir sabah, hava öylece orada, daha önce kimseler içine çekmemiş gibi; hiçbir canlı yokmuş gibi bu dünyada, her şey sadece sevgili Tanrı'ya aitmiş gibi.

Dizlerinde küçük sırt çantası bir kayanın üstünde oturuyor, kahvaltısı tereyağı sürülmüş ekmekten ibaret, öyle beğeniyor ki tadını daha sonra çantasından diğer şeyleri de çıkarıp bakıyor, kendi kendine dediği gibi sadece bakıyor. İnsan çantasında ne taşıdığını bilmeli. Mesela bir sosis var ve soğuk et, onu derhal gözünün önünden kaldırıyor; peynirse öyle yoğun kokuyor ki sanki o an yenmek istiyor. Fakat okul gezisine giden ve trene biner binmez yemeğini yemeğe başlayan küçük bir çocuk değil

ya; sadece ince bir jambon dilimi atıyor ağzına, öyle hızlı ki, sevgili Tanrı bile fark etmez...

Bu esnada vadiye güneşin ilk ışıkları vurmuş ve aşağıdaki küçük köyde, kahverengi kulübelerin sürü misali etrafını sardığı beyaz kilisenin çan sesleri ayini haber veriyor, her seferinde rüzgârın yukarılara taşıdığı berrak, incecik, tiz bir yankı.

Oberhorn kulübesine gitmenin başka bir yolu olmadığını söylemişti dağ rehberi; dün akşam, dağcının hesabını kapatıp yiyecek siparişi verirken Oberhorn kulübesine gideceğini söylediğini bizzat kendi kulaklarıyla duymamış mıydı?

Muhakkak gelecek, diyor Irene kendi kendine, çatlamış bir yumurtayı yerken, sonra bayırdan aşağı mümkün mertebe uzağa atıyor kabukları – insan daha başka ne isteyebilir ki bulutsuz bir sabahtan ve rafadan bir yumurtadan başka, üstelik tuzu da eksik değilken!

Yaşamaya dair korkunç bir iştahı, arzusu var!

Yalnız dağcı yaylayı aşıp onun karşısında durmadan çok önce birbirlerini fark ediyorlar tabii ki; ikisinde de ufacık bir şaşkınlık belirtisi yok; dağcı buz kazmasına dayanmış soluklanırken Irene dönüp ona bakıyor. Nereye gittiğini soruyor dağcıya, o ise soruyu duymamış gibi, sabahın hâkim olduğu vadinin üzerinden geriye doğru bakıyor. Üzerinde kısa kollu bir gömlek olduğu halde terlemiş, belli ki sırt çantası, çadırı, uyku tulumu, tırmanış kramponları, ipi onu eziyor. Biraz birlikte yürüseler rahatsız olup olmayacağını soruyor kadın bu fikir az önce aklına gelmiş gibi ve dağcıya düşünecek pek zaman bırakmadan kendi teklifi karşısında büyük bir coşkuya kapılarak yerinden kalkıp bastonunu eline alıyor.

Bu vadiden sonra yol iz belli değil; sadece çimenlikler ve bazılarında kırmızı ok işareti olan büyük kütükler var. Yürüyüş pek keyifli çünkü zemin yumuşak ve esnek, tıpkı sazlıkta yürür gibi, adımları sessiz. Sadece buz kazması taşa çarptığında

tiz bir ses çıkıyor. Onun dışında bir tek, çukurda kalan vadiyi baştan sona kaplayan boğuk bir çağıltı duyuluyor uzaklardan, suların çağıltısı ve beraberinde ürken bir dağ sıçanının kaçarken çıkardığı tiz ıslık sesi.

Şimdiye dek hiç dağ sıçanı görmediğini söylüyor kadın, hayatında bir kez olsun görmemiş; dağa çıktığı da olmamış, hem de o kadar heves etmişken.

Dağcı yanıt vermiyor.

Daha sonra bir düzlükten geçiyorlar, neredeyse insan boyunda karla kaplı hâlâ, lakin gri ve kirli; ancak adım attıklarında bunun eskiden kalma bir çığ olduğu anlaşılıyor ve Irene yazın ortasında kar üzerinde yürümenin şaşkınlığı ve heyecanı içinde uzun bir süre çocuklar gibi seviniyor.

Yanındaki kişi ne kadar suskun ve acayip olsa da Irene güzel buluyor birlikte yürümeyi, sabahın bu serin havasını, yol nedir bilmeyen çimenlikleri ve yukarılara çıktıkça bilinmeyen bir manzaranın kendini yavaş yavaş göstermesini; güzel buluyor dayanıklı dağ çamlarının kıvrılışını, eğilişini, yıldırımın kavurduğu lime lime ağaç gövdelerinin duruşunu; güzel buluyor son yaylayı aşıp ahşap bir haçın önünde durmalarını, ışıl ışıl mavigri yabanmersinleriyle dolu dik yamaçların üzerinden bakmayı, hafif bir sis örtüsüyle kaplı vadinin üzerinden kristalleşmiş sarp kayalıklara bakmayı...

Ince bir kar, öğlene kadar erir, diyor dağcı bir şeyler söylemiş olmak için.

Etrafta hayvanlar otluyor, sanki çıngırak sesleri de sessizliğe ait; sayıları yüz kadar olsa gerek, danalarla inekler, içlerinden birkaçı kayalıklara tırmanmış, orada durup bön bön bakıyor, ardından yine kuyruklarını sallayıp otlamaya devam ediyorlar; bu sırada Irene de sütünü içiyor.

Kadın halen geri döneceğine dair bir şey söylemediğinden ve dağcı beyhude yere beklese de arkasına bile bakmadığından,

nihayet ağzındaki saman çöpünü çıkarıp, yola devam edip etmek istemediğini soruyor ona.

Ah, diyor kadın, düşündüğünüz şeye bakın! Uzun bir süre daha tırmanabilir, bunun on katı bir süre daha, üstelik hiç yorulmadan.

Dağcı, kadın sütünü içip yutkunurken açık renk boğazındaki hareketleri ve sütün her seferinde kan kırmızısı dudaklarında bıraktığı beyaz lekeyi izliyor.

İtirazınız yoksa tabii, diyor kadın.

Buna itirazı olduğunu, yapmayı planladığı şeyler olduğunu, bunlar için kimseye ihtiyacı olmadığını, gerçekten dağlara çıkmak istiyorsa kendine başka bir rehber bulması gerektiğini söylemek hiç de kibar bir davranış olmazdı. Fakat belki de kadının istediği şey dağlara çıkmak değil; belki de onun maksadını seziyor, onu bundan vazgeçirmek istiyor sadece. Oysa onu yolundan döndürmek mümkün değil; bu dünyada hiç kimse için yolundan dönmeyecek, gülümseyen bir kadın içinse hiç, çünkü planlandığı şeyi uygulamanın ve bir kez daha dikkatinin dağıtılmasına izin vermemenin zamanı geldi; nihayetinde amaçlanan şeylere itaat etmeli, gözetilen şeylere değil!

Maalesef zamanım yok, diyor dağcı, gün içinde Oberhorn kulübesinde olmam gerek.

Kadın sütünü bitiriyor.

Ardından Oberhorn kulübesinin ne kadar uzaklıkta olduğunu soruyor ve dağcı dostane bir ifade takınıp üzgün olduğunu gösteren kibar bir tavırla, ayrıntılı ve net şekilde, üç gün boyunca yollarda olacağını ve kadının yanında yeterince erzak olmadığı için kesinlikle ona katılamayacağını izah etmek zorunda kalıyor.

Fakat kadının yanında erzak var, hem de üç gün yetecek kadar; acaba dağcının yanında da soğuk et ve kurutulmuş meyve var mı ya da böyle bir sosis? Ve jambon? Tabii jambon illaki kurur diyerek bir parça daha atıyor ağzına kadın.

Dağcı başından beri bu karşılaşmanın tesadüf olduğuna tam olarak inanmamıştı; uzun bir suskunluktan sonra aklına gelen son itirazsa şu oluyor:

Üç gün boyunca ortalarda olmazsa ona eşlik edenler ne der?

"Onlar mı?" diyerek gülüyor kadın ve yeniden küçük sırt çantasının kemerini bağlıyor; ayakta şimdi, dağcıysa oturmaya devam ediyor: Onlara zaten söylemiş onunla birlikte Oberhorn kulübesine gittiğini.

Ardından bastonunu eline alıyor ve dağcıyı bekliyor.

Pekâlâ tahmin edilebilir aşağıda, oteldekilerin her ikisi de öğle yemeğinde, akabinde akşam yemeğinde de görünmeyince alaycı yorumlarda bulunacakları; gülümseyecekler buna ama öyle kötücül değil, sadece onların başına gelen şeye içten içe sevinerek; iki kişinin bir çifte dönüşmesini izlemenin yarattığı türden bir sevinçle; bunda gizliden gizliye bir teselli var, nihayetinde herkesin bu alışıldık yola girmesinin tesellisi, kimileri bu yola tırmanış kramponları ve kancalarla girse bile...

Buna karşın aynı gün bir başka misafir geliyor otele, genç bir hanım, şimdi tek başına küçük masada, acayip adamın oturduğu o masada oturuyor. Biraz şaşkın biraz çaresiz görünüyor, tıpkı her yeni gelen misafir gibi. Ayrıca çok genç görünüyor, belki yirmi, yirmi bir yaşında. Ekmeğini tırtıklayıp duruyor ve çorbası gelene kadar iki dilimi de yiyor. Şarap ister misiniz diye sorulduğunda hafifçe yerinden sıçrıyor ve başını hayır anlamında hızlı hızlı sallıyor, sonra da kıpkırmızı kesiliyor, bakışlarını tabağına dikiyor meyveler yeninceye dek ve yerinden ilk kalkan o oluyor, çabucak, sessizce oradan çıkıyor, herkes esefle ona bakıyor, her ne kadar kim olduğunu bilmeseler de...

Dışarıda dingin bir akşam var, güzel bir günün ardından nasıl olursa işte öyle, büyük, parlak bulutların dağların üzerinde ilerlediği bir akşam; kulübenin önünde sırtını sıcak duvara dayayıp ayaklarını korkuluklara uzatarak, belki de pipo içerek, sakin, tatlı bir yorgunlukla bir süre oturmak, suskun kalıp akşam güneşi yüzünü, kollarını kavururken yakınlardaki buzulların ve sürekli hareket halindeki bulutların üzerinden kararmaya başlayan vadiyi izlemek öyle güzel ki.

Bu bulutlar hiç de kötüye alamet değil, diyor kulübenin bekçisi ona şüpheli gözlerle bakılsa da, hatta söz veriyor gece açık bir gökyüzü, dahası yıldızların da olacağına.

Ardından piposunu tüttürmeye devam ediyor.

İyi bir adama benziyor ve her halükârda memnun birinin gelmiş olmasından, hatta gelenin bir kadın olmasından. Bu sene ilk kez, diyor adam. Bunun dışında konuşmuyor, yabancının yanında öylece durup tıpkı onun gibi uzaklara bakıyor, kendisine bir şey sorulduğunda yanıt veriyor, bir şey sorulmadığında da öylece, suskunluğun kendisini rahatsız etmesine izin vermeksizin duruyor orada, ta ki çorbayı ocağa koyma vakti gelene dek.

Sonrasında dışarıda, kulübenin önünde yine yalnız kalıyorlar, Irene ve dağcı.

Vadilerden yükselen sise bakıyorlar. Yer yer kırmızı bakır gibi ışıldıyor ve sanki her şey sis pus içinde çözülüyor, sanki dağlar uçuşuyor ve ilerleyen bulutlara karışıyor. Bir an gök nerede yer nerede bilemiyor insan. Ta ki bir yerlerde bir aralık açılana kadar: O an derin bir vadi seçilir oluyor, insanın tasavvur edemeyeceği kadar derin ve karanlık; ölü kadar solgun buzulların üzerinde hayalet gibi gölgeler süzülüyor. Yamaçlar da sıyrılıyor pustan, tıpkı demir mavisi testereler gibi. Böylece her nefes alışta ışık değişiyor. Bir de gözün göremediği buzul derelerinin çağıltısı geliyor uzaklardan, derinlerde bir yerden.

Insan kollarını açıp kendini kayalardan aşağı bırakmak ve boşlukta uçmak, rüyadaymışçasına süzülmek, tıpkı ışıl ışıl bir sis gibi geçip gitmek istiyor...

Ne için yaşanır ki?

Bu konuya tekrar geri dönen Irene, ellerini sağ dizinde kavuşturup kafasını sıcak duvara dayamış.

Insanın bunu bilmesi gerekir mi ki, diye soruyor, bir parça kendine güvensiz ama oldukça masum bir şekilde...

Hiçbir zaman bunu bilmediğini söylüyor, bir süre bunun üzerine düşündükten sonra. Öylesine yaşıyormuş işte. Bazen üzgün bazen neşeli, hayat nasıl akarsa öyle. Ata bindiği zamanlar her daim neşe duyuyormuş, hatta o zamanlar şarkılar söylüyormuş, güzel bir sesi olmasa da. Bir de yüzmekten keyif alıyormuş hep; bunun üzerine uzun uzun denizden ve tekneyle denize açılmaktan söz ediyor. Fakat en mutlu anlarının küçük çocuklarla birlikte olduğu anlar olduğunu söylüyor sonra; iyi bir köpek de onu çok mutlu edebilirmiş; eskiden evlerinde bir Alman kurdu varmış ama zavallıcık günün birinde bir arabanın altında kalmış; hayvan ne denli acı çekmiş, nasıl da gözlerinden okunmuş acısı, Irene de çok üzülmüş; hayvanın bağırsakları dışarı çıkmış, korkunç değil mi?

Dağcı evet anlamında başını sallıyor.

Gerçi başımdan başka şeyler geçmediğini sanmayın, diyor Irene.

Bunun üzerine susuveriyor, öyle ki dağcı dönüp ona bakıyor. Kadının kaç yaşında olduğunu tahmin etmekte zorlanıyor; Irene orada oturmuş yere bakarken bazen bir çocuğu andırıyor, ama sonra suskun ağzındaki o çizgiye bakınca...

Fakat böyle işte, diyor Irene bir süre sonra, yaşamdan keyif aldığına inanıyor, bunu daha önce hiç düşünmemiş olsa da.

Ardından dağcıya bakıyor:

Acaba o da biliyor mu ne için yaşadığını? Dağcı her ne kadar

üzerine düşünmüş olsa da kendisinin de bilmediğini itiraf ettiğinde pek de sarsılmış görünmüyor Irene, gülümsüyor sadece:

"Fakat görüyorsunuz ya, siz de yaşıyorsunuz!"

Buna yaşamak denirse evet, diyor dağcı alaycı bir kahkahayla, piposunu duvara vurarak boşaltırken.

Bazen hayatın büyük, kelimelere dökülemeyecek kadar büyük, şimdiye dek tecrübe ettiği her şeyden daha büyük bir şey olması gerektiğini düşündüğünü söylüyor; belki de insanı ayakta tutmaya devam eden yegâne şey bu umuttur: hayatı belki de henüz bilmediğine, bildiğinin sadece adı olduğuna dair bir umut.

Irene onu izliyor, bu esnada dağcı piposunu sapından ayırıyor, temizlemekten çok oynamak için.

İnsan hayatında bir kez olsun mutlu olmuş mudur bilemez, diyor dağcı. Genç bir adamken, işte mutluluk bu! diye düşündüğü çok an olmuş. Fakat hatıralarına geri döndüğünde, bir zamanlar mutluluk dediği şeyleri alt alta topladığında ve bunların otuz yıllık bir sürecin ürünü olduğunu, bir ömrün yarısı ettiğini, gençliğin tamamı olduğunu düşündüğünde...

Eğer hakkında bu denli konuştuğumuz, uğruna başka başka bir yığın şeye, bir yığın çirkin, alışıldık şeye, her şeyden öte bir yığın gülünç, gündelik şeylere katlandığımız mutluluk hakikaten sadece bundan ibaretse çok hüsran verici olurdu, diyor dağcı gülümseyerek.

Akşamın çöktüğü vadiler hâlâ sis altında ve sessiz sedasız köpüklerin kızgın kayalıklara çarptığı hafifçe süzülen bir bulut denizinin ortasında yükselen bir kayanın üzerinde insanın bir başkasıyla birlikte oturduğu anlar var.

Sanmıyorum, diyor dağcı –belki de bilmiyor bile bunu söylediğini ve kime söylediğini– daha önce hiç yaşamamış gibi hissediyor.

Irene susuyor.

Bazı tohumlar vardır hiç patlamayan, hiç filizlenmeyen,

diyor dağcı ve kim bilebilir ki o büyük ve müsrif doğanın sırf içlerinden biri gerçekten yaşasın ve yaşamdan, acıdan, özlemden, yaratmaktan ya da mutluluktan söz ettiğinde bunların manasını sınırlarına kadar bilsin diye çabaladığını. Dağcı bunların hiçbirini bilmiyor; hepimizin kendi tecrübesi için suistimal ettiği bu adlandırmaların nasıl da uçsuz bucaksız olduğu kimi zaman rüyalarda sezilir sadece – insan hayatım dediği şeyin içini pek az doldurur, hem de gülünç derecede az. Bu, yitik günlerden oluşan bir zincirden başka bir şey değildir, diyor dağcı, her daim planlanan şeylerin gerisinde kalan günlerden başka; aylar yıllar geçer, insan anlamaz, sanki her şey sadece tek bir günden ibaret diye düşünür çoğunlukla; uzun, sıradan bir gün, hep diğerinin aynısı: Soyunur, dişlerini fırçalarsın, tıpkı dün ve yıllardır yaptığın gibi, sonra bir süre yatağın ucunda oturur, inkâr edilemeyecek bir gerçeğin farkına vararak çalar saati yavaşça yeniden kurarsın, işte bir kez daha bir şey başaramamışsındır, dolduramamışsındır hayat dediğin şeyin içini, tıpkı dün ve yıllardır olduğu gibi. En nihayetinde o ıstırap dolu doğum anına ya da ölümün bir başına yaşanan dehşetine denk düşen tek nefeslik bir hayatın bile olmaz...

Ardından gülüyor:

Buna hayat mı diyeceksin, diye soruyor, insanın sakalının ve tırnaklarının uzamasını izlemesine?

Fakat Irene susmaya devam ediyor.

Bu sırada güneşin batışını izliyor, sisin dağılışını; hava anbean daha çok kararırken zaman zaman bir yıldız kendini gösteriyor yüzen bulutların arasından, şimdi yeniden solgun ve beyaza çalan bulutların arasından...

Muhtemelen diğerlerinin durumu da farklı değil, diyor Irene. Bazen insan kendini fuzuli hisseder çünkü biri için değil sadece kendi için oradadır, bu da katiyen yeterli gelmez. Akşamleyin yatağın kenarına oturduğunda dehşete kapılır insan; gençlik ne

çabuk heba edilmiş, mutluluk ne az hissedilmiş ya da armağan edilmiştir. Belki de diğerlerinin durumu da farklı değil, diyor Irene, belki de ona bunun sıradan bir hayat olduğunu teselli olsun diye söylüyordur.

Dağcı hâlâ biraz sıcak boş piposunu yumruğunun içinde tutarak, korkulukların üzerinden artık hiçbir şeyin birbirinden ayırt edilemediği uzaklara bakıyor.

Sıradan hayat...

Hayır, diyor sadece ve başını iki yana sallıyor: Sorun da bu işte, asla ve kat'a böyle sıradan bir insan olarak yaşamak istemiyor!

Hava giderek kararıyor. Artık birbirlerinin yüzünü görmüyorlar, belki ikisi de buna seviniyor. Irene ona sevginin ne olduğunu bilip bilmediğini sormak istiyor. Bu soruyu sorması an meselesi.

Fakat bu esnada kulübenin bekçisi içeriden pencereyi tıklatıyor: Çorba hazır.

Tek kelime etmeden, biraz da titreyerek ayağa kalktıklarında, Irene ayaklarındaki o ağır tahta kunduralar tıkırdarken yine çocuksu sevincine bürünüyor. Tekrar ışığın altına geldiklerindeyse keyfi yerinde, dertsiz tasasız görünüyor, adeta pervasız bir neşe içinde, tıpkı dağcının onu şimdiye kadar tanıdığı haliyle, az önce karanlıkta duyduğu sesle hiçbir alakası olmaksızın. Hatta tahta kunduralarıyla daha çok ses çıkarmak için dans ediyor Irene kulübedeyken, buharı tüten çorbayı servis edip bir kaşıkla pastırma parçacıklarını dağıtan bekçinin sakallı yüzüne bir gülümseme yayılıyor.

Yemek yendikten sonra mavi beyaz tabakları yıkarken, sabah kaçta uyandırayım sizi, diye soruyor: Peki büyük planları var mı? Havaya bağlı, diyor dağcı kısaca, kulübe defterinin sayfalarını karıştırırken, sonra Ochsenjoch'a çıkmak istediğini ekliyor, hatta bir çadırı olduğunu ve orada gecelemek istediğini

de anlatıyor. Bu esnada sayfaları karıştırmaya devam ediyor dağcı ve tabakları kurularken bile keskin kokulu piposunu tüttüren bekçi bu yabancı adamın bilgi vermeye pek de gönüllü olmadığını fark ediyor, bu nedenle başka bir şey sormadan, sessizce tabakları küçük dolaba yerleştiriyor fakat daha sonra o yükseklikte, hem de çadırda gecenin çok soğuk olabileceğini söylüyor.

Ardından kuzineye bir parça odun daha atıyor, anlaşılan yatmaya gidilmeden bir kez daha çay yapmak istiyor. Bakır kabın içindeki suyun uğultusu duyuluyor. Bir de saatin tik takları...

Bir keresinde Ochsenjoch'ta geceleidiklerini anlatıyor bekçi onların masasına oturduğunda. Üstelik çadırda. İki yıl önce, Nordgrat'ta kalan o iki kişiyi aramak zorunda kaldığımızda, diyor ve piposunu içmeye devam ediyor konuşurken; epey soğuk bir geceydi.

Ardından uzun süre sadece kor çıtırtıları ve kaynamaya başlayan suyun fokurtusu duyuluyor.

Dağcıyı o pervasız planından belki de vazgeçirebilirim diye umut eden Irene akşam boyunca tek laf etmiyor.

İki elleriyle kavradıkları fincanlarından sıcacık çaylarını yudumladıktan sonra, yatmaya gitmeden önce bir kez daha kulübenin dışına çıktıklarında sis tamamen dağılmış, gökyüzü açık ve yıldızlı. Sadece vadi, ayaklarının önünde uzanan bir kara delik gibi görünüyor. Sanki dağlar birer cam olmuş orada duruyor ve her şey nereden geldiği belli olmayan soluk, kırılgan bir aydınlık içinde. Belki de buzulların üzerinde ışıldayan Samanyolu'dur bunun nedeni. Ne kadar uzun bakarlarsa geceye sessizlik kalplerini o kadar hızlı attırıyor; öyle bir sessizlik ki insan gerçekten onu işitebilirse ölümünün kaçınılmaz olduğunu hisseder.

Ardından neredeyse hiç farkına varmadan kollarını birbirlerinin omuzlarına doluyorlar, dışarısı öyle soğuk çünkü ve

birbirlerine baktıklarında gülümsüyorlar sadece, öyle mahcup değil, sadece biraz şaşırmış...

Dağcının bir kadını sevdiği olmuş mu hiç bilmek istiyor Irene o akşam, ya da sevgi nedir bilmiyor mu? Çünkü mutluluğu bilmediğini söylemişti daha önce.

Dağcı gülüyor sadece:

Ah evet, nişanlanıp parmağına yüzük takmışsan bu sevgidir.

Fakat Irene ciddi, bu türden espriler duymak istemiyor; dışarısının soğuk ama çok soğuk olması da dişlerinin takırdaması da nafile; Irene ne olursa olsun bir yanıt almadan içeri girmek istemiyor.

Diyelim ki, diyor dağcı bir süre sonra, Irene birini seviyor ve örneğin bu insanı terk edecek olsa bile onu asla unutamayacağını biliyor, ki onu terk etmeyecektir çünkü vicdan azabı ağır gelecektir ya da her şeyden önce başka birini daha fazla ya da aynı derecede sevebileceğini düşünemeyecektir; acaba o zaman Irene böyle bir şeyi sevgi olarak adlandırır mı?

Irene yanıt vermiyor.

Gençken, diye anlatıyor dağcı keyfi yerine gelmiş bir halde, ne zaman saygın bir beyefendinin karısının ölümünün ardından yeniden evlendiğini duysa hep öfkelenirmiş; ona göre adam karısını gerçekten sevmişse ölümüyle birlikte onun da mahvolması, ölüp gitmesi gerekir.

Ah, öyle mi?

Kısa bir süre düşündükten sonra ciddileşip, adamın ölüp gideceğini sanmadığını ekliyor dağcı.

Irene ona yanıt vermek istiyor ama onun kötü düşüncelerinin üstesinden gelecek iyi bir yanıt bulmak zor çünkü bir kadın için, üstelik genç bir kadın için iş edindiği sevgiden şüphe edilmesi kabul edilemez. Seven kalplerin onurunu kurtarmak onun göreviymiş gibi hissediyor hep; kendi tecrübelerinden de

biliyor bir kalp ne kadar karanlık olursa olsun, hatta sözkonusu kendi kalbi bile olsa, yine de sevginin ne kadar iyi ve mucizevi, ne kadar büyük, ne kadar kusursuz olduğunu ve dağcının, eğer kalbi sevgiyi arzuluyorsa ona boyun eğmesi gerektiğini söylemek istiyor...

Fakat dağcının sarsılmaz bir inançsızlıkla verdiği yanıtı duymak çok zor: İnsan nasıl bilebilir arzunun kalpten gelip gelmediğini? Sevgiyi hiç mi hiç bilmeyen, sadece sadakatsizliğe ihtiyaç duyan kalpler de var.

Dağcı daha sonra kulübenin içinde, tahta döşeğin üstünde, yün battaniyeye nasıl sarınacağını gösteriyor Irene'ye. Onu bir mumya gibi sarıyor ve güçlü kollarıyla kavrayıp yatırıyor; ayaklarını da başka bir battaniyeyle sarıyor ki hiç üşümesin. Irene hiçbir şey söylemeden onu, her şeyi neredeyse babacan bir tavırla halledişini izliyor; sonra dağcı kalkıyor, lambayı çividen çıkarıyor ve durup ona elini uzatıyor. Irene'nin iri gözlerine arkadaki mumun dalga dalga ışığı aksediyor.

Acaba Irene'nin sabahın köründe onu neden beklediğini, neden onunla gitmek istediğini hâlâ soruyor mu kendine?

Irene gülümsüyor ve elini bırakmıyor. Dağcı onun hakkında yanlış şeyler düşünmesin diye neredeyse her şeyi anlatmak üzere...

Neden?

Ona söylemeli mi?

Fakat utanıp espriye vuruyor: Bedavadan bir rehberi olsun diye onunla birlikte gelmiş! Ardından iyi geceler diyorlar birbirlerine.

Sonra derin bir sessizlik oluyor kulübede.

Barbara, aşağıda, otelde kalan genç kadın beyhude beklemişti bütün akşam. Dışarıdan, merdivenden gelen ayak sesleri gittik-

çe azalıyor; bir tek kapıların önündeki ayakkabıları toplayan çocuğun sesi geliyor şimdi, akabinde son hizmetlinin de sesi duyulmaz oluyor. Bekleyen kadın nefesini tutup bir kez daha dikkat kesildiğinde uyurgezer bir misafirin sesini işitiyor sadece.

Genç bir hanımla birlikte, demişti misafirperver otelci; Barbara bunu duyunca kendine güçlükle hâkim olabilmişti, ta ki odasına gidip kapısını kilitleyene kadar...

İçeri girdiğinden beri gözlerini diktiği duvarlar da sevdiği adamın hangi sebeple düğünden iki hafta önce kayıplara karıştığını, hangi dürtüyle özgürlüğünü ilan ettiğini açıklamak istemiyor. Dağcının bir gün önce kaldığı oda bu, şimdi henüz açılmamış bavulunun durduğu şu sallanan masa dağcının ona mektup yazdığı masa, belki de eski moda sürahinin içinde duran Alp gülleri de dünkü güllerin aynısı. Hatta belki şu yastıklar, dağcının ümitsizlik içinde yüzünü gömdüğü yastıkların aynısı. Fakat eşyalar öylesine dilsiz ki itiraf etmiyorlar bildiklerini, insan bu odada neler düşünüldüğünü de okuyamıyor, düşüncelerin erkekçe bir kahramanlık mı yoksa erkekçe bir sadakatsizlik mi barındırdıklarını anlayamıyor.

Oberhorn kulübesinden gün ağarırken ayrılmış diğer ikisi dağın zirvesinde oturduğunda henüz sabahın erken saatleri. Vadilerden henüz sisin yükselmediği sabahın bu erken saatleri fevkalade, her şey taptaze, pırıl pırıl, buzullar ve tepe sanki bundan daha beyaz, daha arı olamazlar, hava cam gibi, çok aydınlık ve çok soğuk, güneş hissedilir derecede ısıtsa da.

Irene tıpkı hayallere dalmış biri gibi ellerini kafasının altında birleştirmiş sırtüstü uzanıyor.

Bu arada Irene'yi en çok hayrete düşüren şey belki de bu manzara değil, dağcının onu dağa getirmiş olması, her ne

kadar dün zamanı olmadığını söylese ve Irene ondan bunu rica etmemiş olsa da.

Sanki tümüyle başka biri şimdi dağcı...

Çayı dökerken ya da bir kutuyu açarken ıslık çalıyor; hiç olmadığı kadar memnun ve neşeli görünüyor. Dağları gösteriyor ona, tek tek hepsini biliyor; Matterhorn'u, Weißhorn'u ve Dom'u, puslu cam gibi algılanan uzaklıktaki Finsteraarhon'u ve Eiger'i işaret ediyor ve işaretparmağının üzerinden iyice görebilsin diye başını yaklaştırıyor Irene'ye. Kar kütlesine dönüşmüş yamacın üzerindeki yılankavi izi de gösteriyor, bu onların bıraktığı iz. Yedikten içtikten sonra her şeyi yeniden sırt çantasına koyuyor, çantayı yastık yapsın, daha rahat etsin diye ona uzatıyor...

Genelde zirvelerde esen türden sert bir rüzgâr esiyor bazen, mavi gökyüzüne uzanan beyaz yamaçlardan sis bulutları uçuşuyor bayrak misali, güneşin altında gümüş gibi ışıldayıp yeniden tüllere bürünen bulutlar...

Irene dağcının neden bu kadar değiştiğini, ilk kez bu kadar doğal olduğunu, ayaklarının altında uzanan ve tekrar tekrar, uzun uzun, berrak, sağlıklı bakışlarla seyre daldığı şahane dünyadan bu kadar memnun olduğunu bilemez. Keza neden zaman zaman bakışlarının ona yöneldiğini, onun yatışını, güneşten yanışını, rüzgârın saçlarıyla oynayışını ya da her nefes alışında inip kalkan göğsünü, kapalı ya da kırpıştırdığı gözleriyle, yarı açık ağzında mutlu bir tebessümle sıcak güneşin keyfini çıkarışını izlediğini de.

Belki de rüyasına giren kadını hatırlatıyor ona, Barbara da Irene de değil bu kadın; bilakis hem ikisi hem de hiçbiri, hatta kadınların hepsi aynı anda, rüyalarda nasıl mümkün oluyorsa öyle. Yüzlerce yüzü olan, kendisinden kaçılamayan bir kadın; kaçılamayan çünkü tüm kadınlarda mevcut bir kadın. Kollarını açtığında öyle anaç ki, aynı zamanda bir o

kadar başka, dile getirilemeyecek kadar basit, böylesi sadece rüyalarda mümkün...

Ne kadar da sessiz yeniden etrafına baktığında insan; burası, zirve öylesine sessiz ve ıssız ki. Sadece beyaz bir haçın üzerine konmuş siyah bir dağ kargası var; kuş yeniden boşluğa sıçrıyor, düşüşünü yavaşlatmak için siyah kanatlarını geriyor, kayanın etrafında, rüzgârın kollarında sessiz sedasız süzülüyor ve insanın başını döndüren uçurumların üzerinde neredeyse hiç kanat çırpmaksızın kayboluyor. Ardından, bu son canlı da dünyadan silinip gittiğinde duyulan tek şey insanın kendi nefesi ya da bazen rüzgâr yere atılmış bir ekmek kâğıdıyla ya da devrilmiş bir tasla oynarken çıkan bir ses oluyor.

Hâlâ sırtüstü yatan Irene dağcının yaklaştığını hissettiğinde, onu dudaklarından, alnından, gözlerinden öptüğünde gözlerini açmıyor.

Sonrasında gülümsüyor:

En başından beri bilmiyor mu dağcı, Irene'nin onu sevdiğini?

Ve dağcının yüzü ilk kez şüpheden uzak, kaygısız, alaysız. Ve hırstan yoksun. Gülümseyen bir yüz, insan ne kadar mutlu olduğunu görebiliyor, şüphe götürmez derecede mutlu, her ne kadar daha sonra belki de mutluluğun ne olduğunu bilmediğini iddia edecek olsa da.

"Ah evet!" diyor dağcı ve aynı şekilde sırtüstü uzanıp ellerini başının altında kavuşturuyor, maviye bakıyor: Bir daha asla vadiye inmek zorunda kalmamak ne ilahi bir şey olurdu.

Zirvede mutluluğu bozacak hiçbir şey yok, sadece uçsuz bucaksız bir sessizlik. Ne güzel insanın gözleri kapalı orada öylece yatması, güneşin gözkapaklarında kırmızı, mavi, sarı parlaması, tıpkı rengarenk bir kilise penceresi gibi ya da çiçeklenmiş çayırlar gibi yahut bazen birbirine doğru salınan ve suda yansımasını bulan neşe içindeki fenerler gibi. İnsan gözlerini

kapar da gözkapaklarındaki kanına bakarsa neler görmez ki! Orada altından denizlerin üzerinden gemiler geçer, ışıl ışıl uzaklarda, üzerinde kulelerin olduğu yabancı kıyılar seçilir ve kulelerin etrafında, gümüşi dalgaların üzerinde beyaz kuşlar uçuşur. Orada çiçekler görülür, belki öpücük ya da gözyaşı ya da şehvet ya da ölüm anlamına gelen sayısız çiçek, kan parlaklığında bir buket, titreşen bir buket, ışıl ışıl kurdeleler, dans eden kızlar, kızların söylediği şarkıların tınıları görünür olur insana ve her şey renk olur, her şey yaşam, girdap olur; durağanlık da yoktur boşluk da, macera vardır, küllerde boğulan değil bilakis aşkın ateşiyle yanan, nefretle, haz ve acıyla kavrulan kor kor olmuş tutkulu kalpler vardır, senin kanında mevcut olup ötelere akıp giden, yaşanmak istenen tüm renklerde...

Bir noktada, hiç beklenmedik bir şekilde dağcı soruyor:

Onunla gelmek ister mi acaba? Sadece gitmek, birlikte kaçmak, çok uzak diyarlara!

Irene ona bakmak için başını çevirirken gözlerini kırpıştırıyor.

Herhangi bir diyara, diyor dağcı, gündelik hayatın olmadığı, hiç kimseyi tanımadıkları bir yere; herhangi bir bağ olmaksızın, riayet etmeksizin, bunlara dahil her şeyden uzak gerçekten yaşayabilecekleri bir yere; gerçek bir hayat, alışkanlıkların olmadığı bir hayat, tecrübe dolu, özlemlerimizi bilen bir hayat, yeni, bambaşka ve yaşamaya değer bir hayat!

Irene susuyor ancak sanki o da benzeri şeyler düşünmüş gibi.

Neden özlemimizin peşi sıra gitmiyoruz? Neden? Neden özlemimizi bastırıyoruz, özlemimizin örf, fazilet, sadakat dediklerimizden ve bunlarla birlikte hayata dahil olmayan her şeyden daha hakiki, daha saf, daha güzel olduğunu bildiğimiz halde? Neden bunlardan silkinemiyoruz? Neden hayatımızı yaşayamıyoruz, bu tarifsiz ilahi dünyada sadece bir defaya

mahsus bulunduğumuzu bildiğimiz halde, bunun sadece bir defalığına, tekrarsız olduğunu bildiğimiz halde!

Yeterince cesaretin varsa her şeyi yapabilirsin, diyor dağcı. Sahip olduğun ne varsa satarsın, böylece sınırları aşıp başka diyarlara gidebilmek için yeterince paran olur. En iyisi güneye gitmek, diyor dağcı. Yollara düşüp daha önce ismini hiç duymadığın başka başka köylerde kalırsın, böylece bu köyler gizli ve eşi bulunmaz gecelerin ismi olur. Yaz geldiğinde dışarıda, tarlanın birinde, beyaz sis tabakalarının üzerinde süzülen yabancı bir ayın altında, yabancı kuşların çağrısına uyarak yatabilirsin. Dillerini anlamadığın köylülere gider, yaşamaya devam edebilmek için ekinleri demetlersin gün boyu; kolay olmaz, diye itiraf ediyor dağcı, zor ve kendini çoğu zaman çaresiz hissettiğin bir hayat olabilir bu; hesapsız kitapsız, yıpratıcı bir hayat belki de, fakat buna yaşamak denir işte! Ve bir noktada kalmak istediğin bir yer de çıkabilir, fakat diğerinin devam etmesi gerekir, vedalaşmalar sözkonusu olabilir, belki de ilelebet süren vedalaşmalar; limanlarında renkli renkli gemilerin dizili olduğu yabancı kentlerde vedalaşırsın, öpüşür, gözyaşı döker ve tanımadığın yüzlerden çekinmezsin; öylece bavulunun üzerinde otursun bir başına, herhangi bir bağın, bir adresin olmaksızın, tüm rüzgârlara açık. Belki gemide soluk yüzlü bir beyle karşılaşırsın, şansın yaver gider ve yıllarca kalıp işe yarar bir şeyler yapacağın bir çiftliğe düşer yolun. Ya da kendini bir deniz kazasında bulur, suya gömülmeden önce herhangi bir tanrının, belki bizi ölüme terk ederken kurtuluşumuzu sağlayan hakiki bir tanrının idrakine varırsın. Neden olmasın ki! Rüzgârlar gibidir hayatımızın imkânları, yine de insan neden cesaret etmez ki yelken açmaya? Her şey yaşanmamış bir hayattan daha iyidir, hatta felaket bile – acı, ümitsizlik, cürüm, her şey ama her şey boşluktan daha iyidir! Kendine verdiğin bir sözün olmadığı için kendine sadık kalabilirsin, belki bir

akşam dünyanın herhangi bir yerinde kendinle bir kez daha karşılaşabilir, o zamanki köylerin isimlerini, gizli ve eşi bulunmaz gecelerin ismi olan köyleri sayabilir, o zamandan bu yana neler olduğunu anlatabilirsin, şüphesiz az olmaz anlatılanlar, pek çok ıstırap, yanılgı mevcut olsa da boşluk olmaz; her şeyi barıştıran, doğumumuza ve ölümümüze değer bir akşam; belki bir tren garında insanlar gürültüden ibaret birer gölge gibi koşuşturup dururken ya da bir dalgakıranda denizin üzerinden uzaklara bakıp o bitimsiz çağıltıyı işitirken, konuşamaz olur, sadece ellerini tutarsın. Ne denli büyük olabilir ki uzun sürmeyen bir sevgi! Ve bir sabah diğeri uyurken insan neden sessizce çekip gitmesin ki, neden mutluluğu terk etmesin o bizi terk etmeden önce, neden özlemlerini bir bir boğsun? Hayat bir özlem ve kaybedilen insanın eline geçirdiği her şeyden daha büyük; insan ancak kaybetme cesareti gösterdiğinde, her şeyi, sadece kaderini değil ismini ve kentsoyluluğunu da üzerinden attığında, bir de her günü son günüymüş gibi yaşadığında gerçekten yaşar.

Sonra uzun uzun maviliklere bakıyorlar, öyle derin görünüyor ki böyle sırtüstü yatıp gözünü ondan almayınca, öyle derin ve karanlık, sanki günün ötesinde dünyanın gecesini görebiliyorlar.

Cesaret, diyor dağcı, sadece cesaret gerek bunun için.

Ve ciddiyet, Irene'nin ondan beklemeyeceği denli coşkulu, gençliğe özgü bir ciddiyet beliriyor dağcının yüzünde, doğrulup ona baktığında.

Cesareti olup olmadığını soruyor dağcı Irene'ye onu neredeyse canını yakacak denli sıkı tutarak: Hiçbir şeye riayet etmeden, özlemleri için her şeyi göze alarak yeni ve gerçek bir hayata doğru yola çıkma cesaretine sahip mi? Gerçekten her şeyi geride bırakarak onunla yola çıkabilecek mi?

"Ah," diyor Irene sadece...

Sonra hafifçe ve yumuşak bir güçle onu kendine doğru çekip kollarıyla sarıyor ve dizginlerini koparmış, vaatlerde bulunan ateşli öpücükler eşliğinde göğsüne yatırıyor: Her şeyi unutmak, geçmişe ait ne varsa her şeyi unutmak, onların geleceğine, özlemlerine, sevgilerine, yeni hayatlarına dahil olmayan her şeyi feda etmek istiyorlar.

"Her şeyi mi?" diye soruyor Irene.

Ve dağcı ant içiyor:

"Her şeyi!"

Barbara neredeyse tüm gün oteli terk etmiyor ya da sadece girişleri izleyebileceği kadar uzaklaşıyor otelden; akşama doğru bir şezlong alıp binanın hemen önündeki çayır kaplı terasa uzanıyor, böylece dağcı ötekiyle birlikte dönecek olursa onun önünden geçmek zorunda kalacak.

Hava ipek gibi bu akşam, gökyüzünde tek bir bulut kalmamış, insan uzaklardaki dağların gökyüzüne resmedildiğini sanır, soyut görünüyorlar göze, öyle zarif ve hafif...

Ne tuhaf Barbara'nın diğer kadın hakkında tek bir sözcük duymamış olmasına rağmen onun ne türden biri olduğunu bildiğinden emin olması, örneğin yirmi bir yaşından daha büyük olduğunu bilmesi. Belki evlidir ya da bir zamanlar evlenmiştir ve pek tabii bunu saklıyordur. Her halükârda genç değildir ve genç bir kızın en çok korktuğu şey de işte budur. Genç bir kız öyle utangaçtır ki birini sevdiğinde, adamın başının ağrıdığını söylemesi bile yeter sesini çıkarmamasına, onun söylediği her söze inanır, kendini adamın idaresine bırakması ya da en azından öyle görünmesi gerekir, çünkü inanır sevdiği adama, eskiden babasına ya da çok daha eskiden sevgili Tanrı'ya inandığı gibi; adamın yaptığı ya da yapmadığı ne varsa hepsine

inanır, onun gücüne, geleceği olduğuna, yeteneklerine inanır ve adam kimi zaman kendinden şüphe ederse buna üzülür, yine de adamın büyük, mukayese götürmez biri olduğuna emindir; muhtemelen onun hırsını anlamıyordur ancak onu ciddiye alır, ondan hiç kuşkusu yoktur. Belki tam da budur adama ağır gelen, sıkıntı veren! Özellikle de adamın bizzat kendine inancı kalmamışsa! Onun hırsını bir kadın da asla anlamayacaktır fakat işte tam da bu nedenle ciddiye almayacaktır kadın onu; onun konuşmaları, düşünceleri ancak takım elbisesinin kesimi kadar ilgilendirecektir kadını, adam Tanrı ya da dünya hakkında konuşup dururken, kadın başını sallayacaktır onaylarcasına ve bacaklarını gösterecektir ona; belki erkekler bundan daha çok hoşlanıyorlardır, diye düşünüyor Barbara, kadının kafa patlatması, en sonunda her zaman rıza göstermesi yerine. Erkekler sevdiklerini biçimlendirmekten hoşlanır; bunu oğlan çocuklarında görmek mümkündür: Kendi kafalarınca yoğurup şekil verdikleri şeyleri çok geçmeden fırlatıp atarlar çünkü onlar için ne çekiciliği kalır ne de değeri. Belki bu nedenle sevilen adamın yaptığı her şeyi doğru bulmak yanlıştır ve evet, Barbara sevilen adamın yaptığı şeylerin çok kötü olabileceğinin ilk kez bu akşam, bu yabancı otelin önünde idrakine varır, üstelik pek de azımsanmayacak bir gururla, çünkü bu Barbara'nın kadın olma yolunda ilk adımıdır...

Eğer geç kalınmamışsa tabii.

Bu esnada Ochsenjoch'ta, Nordgart'ın eteğinde bir çadır kuruluyor; topraksız sert zemine kazıklar çakılıyor, sonra beyaz bezi geriyorlar birlikte, dağcı direkleri yerleştirip ipleri geriyor ve gerçek bir çadırın oluştuğunu görünce Irene'yi bir sevinç alıyor, içine bakınca iki insana yetecek küçücük bir oda görülüyor.

Keyifleri yerinde.

Zirveden inerken alpyıldızı çiçeği buluyorlar, Irene'nin ken-

di elleriyle kopardığı ilk alpyıldızı çiçeği bu ve kar yığınlarının üzerinde kayıyorlar çığlık çığlığa, en aşağıda soluklanıp kol kola arkalarına baktıklarında o zirvede bulunduklarına inanamıyorlar; sarhoşken yukarıya bakmak gibi bu.

Neredeyse rüzgârsız, güzel, sıcak bir akşam; aşağıdaki buzullara gölge düşmüş çoktan, keza yakındaki devasa Nordgrat'a da, lakin dağcılar ilgilenmiyor artık Nordgrat'la...

Onların oturdukları yerse hâlâ güneşli; Irene dağcının her şeyi nasıl yaptığını, sırt çantasını eşeleyip ocağı çıkarışını, yerleştirişini, yakındaki dereye gidip mümkün mertebe en temiz suyu bulacağı noktaya erişmek için sivri kayalıklara tırmanışını; suyu döküp tekrar dolduruşunu, doldurduğu kap kacakla oldukça dikkatli bir şekilde gelişini izliyor. Ona bir öpücük vermek istiyor, hem de tam şimdi, ne kadar minnettar, ne kadar sevinçli ve bahtiyar olduğunu hissetmesi için göğsüne bastırmak istiyor onu!

Ne oldu, diye soruyor dağcı.

Ne olsun ki...

Suyun kaynaması uzun sürmesin diye taşlarla rüzgârdan korunaklı bir ocak yapıyor. Ardından yakacağı dolduruyor, şişenin ağzını kapatıyor ve kenara kaldırıyor. Her şeyi büyük bir sakinlik, huzur içinde, tek kelime etmeden yapıyor.

Uzaklarda uçsuz bucaksız vadilerin üzerinde şimdi yeniden mavi sis tabakaları beliriyor, akşam ışığı dolduruyor yüksek semayı, ışık giderek inceliyor aşağılarda, yumuşayıp altın rengine dönüyor; ardından sanki batıya bakan her şey bir yüze bürünüyor; her taş, her ot öylesine parlıyor ki sanki hepsi batan güneşe tapınıyor, hepsi de keskin bir gölge bırakıyor gerisinde, her taş, her ot ve her kap kacak...

Dağcı tam kibriti çakmak üzereyken suskunluğu bozuyor Irene:

"Evli misin?"

Onun elini tutuyor, önce parmağındaki incecik yüzüğe bakıyor, sonra da ona; hüznü yüzünden okunuyor, coşkulu sevincinden eser yok şimdi.

Evet, dağcı nişanlı.

Ardından yeni bir kibrit çakıp kabı ocağa koyuyor, kapağını kapatıyor ve bilmiyor muydun, diye soruyor Irene'ye. Irene ocağın güçbela görülebilen incecik mavimsi alevine bakıyor; dağcı sırt çantasından bir kutu çıkarıyor, kutuyu açar açmaz kahve kokusu yayılıyor etrafa.

Nişanlısının onun bu akşam nerede olduğunu bilip bilmediğini soruyor Irene, yoksa nişanlısını kandırıyor mu?

Dağcı su kaynamaya başladığında her şey hazır olsun diye kahveyi ocağın yanına koyuyor, şekeri de unutmuyor.

İlk kez yaşanmıyor böyle bir şey, diyor dağcı düşünmeksizin...

Daha sonra nihayet ocaktan ses geliyor. Ancak su henüz kaynamıyor. Kapta inci taneleri gibi küçük kabarcıklar oluşmaya başlamış; dağcı tekrar kapatıyor kapağı, ardından Irene'ye bakmadan şöyle söylüyor:

Ondan böyle bir şey beklemiyor muydu?

Nişanlı olmasını mı?

Yalan söylemesini...

Dağcı ona baktığında Irene ağzında bir ot sapı sol dirseğine yaslanmış oturuyor hâlâ.

Muhtemelen herkes yalan söylüyor, diyor Irene.

Ardından kahvelerini içiyorlar, fazlasıyla sıcak kahvelerini. Güneş batıp da dağlar ışıltısını kaybettiğinde hâlâ dışarıda oturuyorlar. Bir saat kadar alev alev gökyüzüyle bir olmuş ışık yığını halinde süzülen dağlar sanki o dağlar değil artık, yeniden gerçek ağırlıklarına kavuşmuş, sert ve gri duruyorlar; gökyüzüyse cam gibi parlak bir aydınlığa bürünmüş adım adım yükseliyor, doğuda ilk yıldızlar kendini gösteriyor.

Daha fazla konuşmuyorlar ya da en fazla kahveden, bulaşıktan, etrafı toplamaktan söz ediyorlar.

Ve çok daha sonra, giderek tir tir titremeye başlayınca çadıra çekilme zamanının geldiğini düşünüyorlar. Ayakkabılarını çıkarıp, yapmaları gerektiği gibi içlerine kuru kâğıt dolduruyorlar. Her iki sırt çantasını da içeri alıyorlar ki sabaha kadar sırılsıklam olmasınlar. Tüm bunları o daracık mekâna sığdırıyorlar. Uyku tulumlarının içine girip rahat bir pozisyon almadan önce el fenerinin çalışıp çalışmadığına bir kez daha bakıp yakınlarında bir yere asıyorlar.

Fakat bir süre daha o sıcak ve güvenli ortamdan dışarı bakabilsinler diye çadırın ön tarafındaki bezi henüz kapamıyorlar.

İşte şimdi bir arada yatıyorlar çadırlarında, hava karardıkça daha bir beyaz görünen çadırlarında. Bazen çadırın gergin bezinde bir titreme oluyor, sonra yeniden kıpırtısız, gergin duruyor öylece, tıpkı büyük bir tabut gibi ve uzaklarda, kayalıkların üzerinden akan görünmeyen bir buzul deresinin şırıltısını duyuyorlar sadece, soğuk, sonsuz bir şırıltı.

Vaktiyle istisna olacağına yemin ettiğini söylüyor dağcı neredeyse neşeli bir ses tonuyla. Asla yalan söylemeyen biri olmak istemiş. Lakin üzerinden çok zaman geçmiş. Belki de ilk kez bir kızla yalnız kaldığında, yine dağlarda ve aslında yemin etmesi için öyle özel bir nedeni yokmuş. Aralarında ne geçerse geçsin her konuda birbirlerine güvenmek istemişler, bir yaz boyunca oyun gibi devam etmiş her masum gerçeğin itirafı. İkisi de henüz çok gençmiş. Bir keresinde ormanda gezerlerken kızın eteği yırtılmış, bunun üzerine dağcı ondan arkadaşlıklarından haberi olmayan ailesine gerçeği açıklamasını talep etmiş. En iyisi bu diye düşünmüş. Kız gerçekten de kendinden istenileni yapmış, bunun üzerine daha o hafta ebeveynleri tarafından Welschland'a Fransızca öğrenmeye gönderilmiş. Gerçeği söylemenin sonucu işte bu, diye yazmış kız ilk mektubunda; o ise o

zamanlar görüşünde kararlıymış, ödün vermeye niyeti yokmuş, sadece ve sadece eksiksiz bir gerçekliğin eksiksiz bir mutluluğa götüreceğine yürekten inanıyormuş; bunun dışında her şeyin sevgilerine zarar vereceğini yazmış kıza. Ve şüphesiz gerçek bir inanç sözkonusuymuş. Tabii ki o kadar kolay değilmiş çünkü masum olmayan gerçekler de varmış; bir keresinde bir toplantıdan çıktığında gecenin geç saatinde bir kadına eşlik etmesi gerekmiş, yabancı, yetişkin bir kadın, kol kola gidiyorlarmış. Her şey çok ani gelişmiş, sıcak, bunaltıcı bir yaz akşamıymış, öpücükler daha önce hiç tecrübe etmediği türdenmiş, yetişkin, vahşi, neşeli öpücükler, genç bir insanın aklını başından alıp götürecek türden, yeni ve bambaşka bir dünya getirmiş bu kadın ona, sevginin başka bir biçimini, hayallerle yetinmeyen, hayata geçirilmesi gerektiğine inanan bir sevgi.

Hatıralara dalıp gittiğini fark ettiğinde bir süreliğine susuyor dağcı; bu hikâyeyi ilk kez birine anlatıyor.

"Ya gerçek?" diye soruyor ardından. Irene de gerçeğin olduğu gibi, açıkça söylenmesinin en iyisi olduğunu mu düşünüyor?

Fakat Irene yanıt vermiyor...

Evet, diyor dağcı daha sonra gülerek, insan yetişkin oluyor, olgunlaşıyor da denebilir ya da her koşulda dünyanın hakkını daha çok vermeye başlıyor, bunun için de başka birinin iyi, güzel inancını bozmak yerine, ki bu daha kolay olurdu, kendi vicdanını kurban etmesi gerekiyor; insanın gençliğinde düşündüğü kadar kolay değil hiçbir şey.

Yavaş yavaş nemli bir serinlik sızıyor yerden içeri, yine de kapamıyorlar çadırı...

Belki halen hatıralarında dolaşıyor çünkü susuyor tüm zaman, her şeyin, bir zamanlar ettiği yeminden, bir zamanlar gençken inandığı, tutkuyla inandığı şeylerden farklı geliştiğini düşünüyor. Böyle bir sevgiyi göze alan yetişkinleri anlamıyordu, kendisinin de böyle bir sevginin ürünü olabileceği düşüncesi

onu dehşete düşürüyordu, insan kendi ailesini böyle genel bir iğrençliğin dışında tutamıyordu. Sadece asla böyle bir şeye dahil olmayacağına dair yemin edebilirdi. Genç bir ruhu hiçbir şey, yetişkinlerin, insan her şeye alışıyor, nihayetinde biz de bu yollardan geçtik demesinden daha fazla kızdıramazdı. Bu muydu teselli dedikleri, onların da dünyaya yenilmiş olmaları mı? Sırf inadından kendisinin ne kadar farklı olduğunu göstermek istiyordu onlara, bizden önce bu yolu yürümüş bütün nesiller bir ihtar olarak bile yeterli değildi; genç mi gençti, herkesi küçümsüyordu, insanlığın tamamını; binlerce yılın etkisinde kalmaya izin vermiyor, bir an olsun tereddüt etmiyordu; terazinin bir kefesine tekmil dünyayı, diğerine de salt kendisini koymayı ve tamamına ağır basmayı istiyordu, bir aziz olmayı, diğer herkesten farklı, şimdiye dek yaşamış herkesten farklı olmayı istiyordu! İşte sonra her şeyin aksini ispat eden o an geldi. Belki yine de tüm bunları reddedebilirdi. Fakat reddetmedi, ancak sonra idrakine varabildi olan bitenin; tüm bunlar büyük bir hataydı; ama sanki gecenin içinde bir ormandan geliyor gibiydi ve yıldızlar ışıl ışıldı her zamanki gibi, hiçbir şey değişmemişti, hiçbir şey çökmemiş, yıkılmamıştı, öyle karanlık ve suskun geride kalan ormanın üzerinde doğan hiçbir şey yoktu. Bir kez olsun sarsılmamıştı bile ya da yere düşen kıymetli bir testi gibi paramparça olmamıştı; bir kez olsun kurtulmamıştı. Sadece üzgündü; aslında en başından beri nasılsa öyle kalmış, başka biri olma hayali mahvolmuştu. Sonra ilk sokak lambalarına geldi, insanlar yanından geçip gidiyordu hiçbir şey olmamışçasına, evler dosdoğru bakıyordu, sadece dosdoğru, her şeyi çok uzun zamandır biliyormuşçasına. O andan itibaren dünya herhangi bir sırrı olmaksızın tecelli ediyor, o ne konuştuğunu bilmiyordu. Kol kola yürüyorlardı, belki biri, vakit geç oldu ya da yarın yağmur yağacak diyordu diğerine. Bunun için miydi insanın ruhunu temelinden sarsacak denli korkması, yıllarca

korkması, bunun için miydi? Bir yerde birbirlerine iyi geceler dediler, belli belirsiz gülümsediler, dalgın ama mahcup olmayan bir gülümsemeydi bu, yanlışlarının farkına varan iki kişi gibi, ve ancak evde yalnız kalındığında her şey dağılıp gitti, açıklığa kavuştu, belki de çocuk gibi ağladı, her ne kadar artık çocuk olmasa da. Birdenbire kendini o kadar yaşlı hissetti ki şimdi ölüm karşısına çıkacak olsa şunu bile diyemeyecekti: Sevgili ölüm, henüz yaşamadım. Artık masumiyetten de söz edemeyecekti.

Tam da şimdi, beyaz çadırında yanında genç bir yabancıyla yatarken elinde olmadan düşünüyor bunları, zaman zaman gülümsüyor sadece ya da kollarını kadının narin omuzlarına sarıyor kadın titreyecek olursa.

Dışarıda hiçbir ışık görülmüyor insanoğlunun yaktığı. Sadece dağların üzerinde parlayan yıldızlar var, öyle aydınlık ki yakınlardaki otları bile görmek mümkün, neredeyse gündüz gibi; yalnız farklı bir ışık bu, her şeyin üzerine dökülen mat ve gölgeden yoksun cansız bir ışık; çok tuhaf, sanki başka bir gezegendeler, hayatın olmadığı bir yerde, kayalıkları ve çamlarıyla ne kadar tarifsiz bir güzellikte olursa olsun insanlar için yaratılmamış bir gezegende.

"Ah, öyle mi!" diyor Irene, dağcının dile getirmediği düşüncelerini okumuş gibi.

Vicdan azabı çeken tek kişinin kendi olduğunu düşünmemeli dağcı.

Ve şimdi belki dağcı âşıkların ya da dalgınların yaptığı gibi gülümsüyor ya da kadının saçlarını okşuyor çünkü bu yıldız yıldız gecede gerçekten inanılmaz bir parıltısı var saçlarının.

Irene de bunu kendinden beklemediğini söylüyor. Çadırın iplerinden birine asılıp duruyor kocasından söz ederken, koltukta yatan ve elleri her daim yapış yapış kocasından, hayatta hiçbir şeyden korkmadığı kadar korkuyor onun gözlerinden, bir de ölümden; evet belki çok korkakça, çok bayağı böyle hisset-

mesi fakat bunun önüne geçemediğini söylüyor, hasta bir adamı sevmesi mümkün değil. Uzaklara gittiğinde bunu yapabileceğini düşünüyor fakat sonra onu yeniden gördüğünde, yeniden yapış yapış ellerini tuttuğunda... İnsan ölen bir adamı sevemez, diyor Irene, bu mümkün değil!

Dağcı susuyor.

Anlamıyor musun, diye soruyor Irene çıkışırcasına, yine de ona bakarken fazlasıyla ürkek ve korkmuş görünüyor.

Evli olduğunu bilmiyordum, diyor dağcı onu teskin etmeye çalışan bir ses tonuyla...

Irene kocasını hiç sevmediğini düşünmesini istemiyor dağcının, gerçekten sevmiş kocasını; bir yüzme havuzunda tanıştıklarını, sonra nasıl yelkenliyle açıldıklarını, daha sonra onun yurtdışına gitmek zorunda kalışını, mektuplaşmalarını anlatıyor; neredeyse her gün yazışmışlar. Sevdiği adam bir iş bulup da nihayet evlenebildiklerinde çok bahtiyar olmuşlar; o zamanlar yirmi yaşındaymış Irene, beş yıl süren evliliklerinin nasıl geçtiğini, kocasının nasıl iyi, neşeli, başarılı bir adam olduğunu anlatıyor, ta ki araba kazası geçirene kadar, yine de her şeyin yeniden yoluna gireceğini düşünmüşler, kocası gerçekten de işine dönebilmiş. Daha sonra şu akciğer hastalığı baş göstermiş. Uzun aralar vererek daha yavaş anlatmaya başlıyor Irene, üç yıldır böyle devam ediyormuş.

Ardından ikisi de suskunluğa gömülüyor...

"Boşanmak mı?" diyor Irene omuzunu silkerek: Kocası boşanmak istemiyor, hangi hasta hayata veda etmek ve hangi sağlıklı kadın, diye ekliyor Irene, hasta çocuklar doğurmak ister ki!

Balmumundanmış gibi görünüyor bu birbirine yakın yüzler, öylesine aydınlık; nefes alışlarını da görüyorlar, gecenin soğuk karanlığında duman rengi nefesin kaybolup gidişini.

İşte artık biliyor dağcı Irene'nin neden onunla geldiğini, acaba merhamet de duyuyor mu ona?

İnsanın içine işliyor söyledikleri ve dağcı şimdi ne söylerse söylesin kulağa aptalca geleceğini biliyor. Yanında yatan Irene'ye uzun süre bakıyor, karanlıkta kalan yüzünün ayırdına varmaksızın. Irene dağcının eğilip onu öpmek istediğini hissedince iki eliyle başını tutup uzaklaştırıyor kendinden, yavaşça ama kararlı bir şekilde:

Olmaz!

Dağcı tedirgin ellerle Irene'nin yüzünü okşadığında onun sessiz sessiz ağladığını fark ediyor.

Her şey o denli gülünç ki, şu hayatın tamamı, insanın maceraya atılmaya cesareti olsa bile, onulmaz derecede gülünç ve sıradan...

Tek bir sözcük daha etmiyor dağcı.

Irene onun elini tutsa da dağcı onunkini tutmuyor. Bir tek buzul deresinin çağıltısını duyuyor, bu ses uyutmuyor onu saatlerce, dağcının elinden uyuyup uyumadığını, rüyalara dalıp dalmadığını, onun gibi uyanık olup olmadığını anlamıyor. Bir ölü eli gibi tuttuğu bu el, sessiz, lakin sıkıca tutuyor eli, bırakmak istemiyor sabaha kadar.

Fakat ertesi sabah Irene ya sırtı üşüdüğü için ya da çadırın nemlenmiş bezinden içeriye sızan aydınlık yüzünden uyandığında yalnız buluyor kendini. Pek tabii kimseler yok dışarıda. Beyaz çadır gri taşların arasında ıslak ve büzüşmüş, bir başına duruyor; sadece buzul deresinin sonsuz çağıltısı duyuluyor.

Onun elini sıkıca tutmak istediğini ya da uyumaması gerektiğini hatırlamasının hiçbir faydası yok; hatırlamak da kendini suçlamak da yararsız, en sonunda dağcının nereye gittiğinin idrakine vardığında kaybolmuş bir çocuk gibi hıçkıra hıçkıra ağlamak da...

Saat henüz dört bile değil, her şey hâlâ gri; buzullar, buzultaşlar, kayalar öyle gri ki bu boş, renksiz, bütün yıldızlarını kaybetmiş semanın altında!

Daha sonra tabii ki ona sesleniyor var gücüyle bağırarak ve her seferinde daha çok ümitsizliğe kapılarak, ta ki gerçekten onun sesini duyana kadar, fakat çok uzaklardan gelen incecik, kırılgan bir ses bu. Buzulların ötesinden geliyor, Irene nefesini tutsa da anlayamıyor onun çağrısını. Çok yüksek bir yerlerde olmalı dağcı. Buz kazmasının çınlaması duyuluyor arada bir kayaya çarptığında, ancak Irene onu göremiyor, tek gördüğü kımıldamadan duran taşlar; hem bir insanın uzaktan ne kadar büyük görüneceğini de bilmiyor.

Ardından farklı farklı renklere bürünüyor dağların zirveleri, önce tunç oluyorlar, sonra bakır, en sonunda da altın. Üzerine ışık düşen o kütle halindeki kar, fildişi gibi. Gri gölgeler yavaş yavaş çekiliyor; gün kendini gitgide daha çok göstermeye başlıyor, güneşin yıkadığı kayalar yeniden soluk kemik rengine bürünüyor. Buzulların en yüksek noktasındaki köşe de parıldamaya başlıyor, nikel kaplanmış gibi, ardından sanki kenarları da eriyip akkora dönüşüyor, güneş dağın sırtından yükseldiğinde insan daha fazla bakamıyor o yöne.

Fakat Irene hâlâ aynı taşın üzerinde oturuyor, dün akşam oturdukları taşın üzerinde ve ne yapması gerektiğini bilmiyor. Var gücüyle bağırıyor, bağırıyor, bağırıyor; bir daha yanıt gelmiyor...

Dağcı su dolu ocağı bırakmış, yanında da sekiz kibrit çöpüyle bu çöpleri tutuşturması için kibrit kutusunun yarısını; ayrıca yakacak ve yarım kutu kahve, bir de haritayla pusula.

Güzel, sıcak, bulutsuz bir gün olacak; güneşin aşağıdaki vadilerin daha da derinlerine dokunuşu, eğik ışınlarının sabaha bürünmüş mekânlara uzanışı, şimdi tozu dumana katarak akan çağlayanların gümüş ya da cammış gibi yeniden

parıldayışı görülebiliyor ve sürülerin huzur veren çıngırak sesleri, rüzgârın vadilerde bir yerden taşıdığı o incecik, tiz sesleri duyulabiliyor.

Uzun süre bekledikten sonra nihayet kendi yoluna koyulan Irene için zor ve tedirgin geçecek saatler başlıyor; her an döneceği umuduyla biçare beklediği kulübenin önünde uzun, kasvetli bir akşam ve sonrasında neler olabileceğine dair insanın aklına gelmedik şeyin kalmadığı uykusuz bir gece. Ardından hiçbir şeyi değiştiremeyeceği halde kendine yönelttiği suçlamalar. Belki de çadırdan ayrılmamalıydım, diye düşünüyor bazen, ben de tırmanmalıydım peşinden ya da vadiye koşup yardım çağırmalıydım hiç vakit kaybetmeden; her şeyi farklı yapmalıydı, sadece bu kulübede öylece yatıp beklememeliydi!

Nefes nefese kalmış Irene dağcının neye kalkıştığını haber verdiğinde, piposunu bile ağzından çekmeye gerek görmemişti bekçi. Irene hemen o akşam aşağı inip adam toplamasını istemişti; bekçiyse bunu yapmak yerine dürbününü eline alıp buzulların kırılma bölgelerinde biri olup olmadığına baktıktan sonra beklemek zorunda olduklarını söylemişti. Ve bir kaza olur mu olmaz mı kaygısını paylaşmamıştı bile. Sadece çorba pişirmişti, tıpkı iki gün önce masanın etrafında hep birlikte oturduklarında olduğu gibi, Irene'nin bir an için hıçkırıklara boğulması bile bir şeyi değiştirmemişti. Sadece beklemek gerekiyor, demişti, en azından sabaha kadar.

Ertesi sabah uyanıp da yaşananları hatırladığında, bir an bunu kâbus sandığında ve aradan yirmi dört saat geçtiğini, henüz hiçbir şey yapılmadığını idrak etmek zorunda kaldığında...

Irene perişan halde.

Saat on bir oluyor, nihayet bekçi vadiye inerek gün içinde

birkaç adam bulup bulamayacağına bakmak için yola koyulmaya karar verip boş sırt çantasını alıyor.

Irene de kulübeden çıkıp Ochsenjoch'a doğru tırmanıyor, evvelsi günden beri kulübede kalan genç Barbara'yla birlikte. Demek bir kulübede, böylesi koşullar altında tanışmaları gerekiyormuş. Tabii ki ikisinin düşündüğünden çok daha farklı oldu bu tanışma. Uzun süredir birbirlerini tanıyorlarmış duygusuna sahip olmaları bir yana kıskançlık, nefret ya da güvensizlik nedir bilmiyor gibiler. Sadece yitirdikleri kişiyle ilgili ortak kaygıları var, onun için her şeyi yapmak isteyip hiçbir şey yapamamak gibi ortak ıstırapları. Onu kaybeden kimdi, bunun üzerine tek söz edilmiyor, Ochsenjoch'a doğru giderken bile. Belki ara sıra birbirlerine bakıyorlar fark ettirmeden, örneğin bir taşın üzerinde oturmuş bekleyip dururlarken biri dürbünle etrafı gözler veya diğeri düşüncelere dalmışken; belki de Barbara'nın bir türlü soramadığı, sormaktan utanç duyacağı belirli bir soru var. Barbara, Irene'nin de dağcıyı sevdiğini hissediyor; belki de onun sevdiği adamı seven bir kadına asla tahammül edemeyeceğini ve yüzüne tükürmesi gerektiğini düşünmüştü hep. Fakat çoğu zaman insanın düşündüğünden başka şekilde gelişiyor olaylar; Irene'nin onun için ne denli kaygılandığını, onun kurtulması için elinden gelen ne varsa yapmaya hazır olduğunu sezdiğinde Barbara rahatlıyor; sanki aynı sevgi bu iki kadını barıştıran. En azından adam ortada olmadığı sürece. Kim bilebilir ki onu bir daha görüp göremeyeceklerini.

Bekçinin vadiden getirdiği adamlar nihayet yaklaşırken akşam oluyor...

Irene'yle Barbara daha bir saat önce onları buzulu ip kullanmadan bir uçtan bir uca geçerken görmüşlerdi, fakat şimdi hayli uzun sürüyor yamacı çıkmaları; korkunç derecede yavaş ilerliyor gibiler, epey büyük ve sakin adımlar attıkları için öyle belki de, acele etmiyor, yanlış bir adım atmaktan sakınıyor, enerjilerini

israf etmiyorlar. Sırtlarındaki yük, görünüşe bakılırsa büyük odun demetleri, ağır olduğu halde sanki hiç zorlanmıyorlar. Giderek yaklaştıklarında kesik kesik solumadıkları, sadece pipolarını içtikleri anlaşılıyor. Esmer, sert yüzlü adamlar iki kadının yanından geçerken sadece başlarıyla selam veriyorlar; buz kazmalarını ve sırtlarındaki yükleri bırakacakları kulübeye sırayla girerlerken, bir tek bekçi iyi akşamlar diyor.

Onları memnuniyetle karşılayan Irene ve Barbara belki daha başka tahayyül etmişlerdi bu gelişi, daha fazla konuşulacak ve bir kutlama havası yaşanacaktı belki. Ama şimdi hava ne denli soğuk olursa olsun iki kadın tüm akşam dışarıda, aniden yabancı adımlar ve seslerle dolan bu kulübeden sürülmüşçesine, birlikte bir bankın üzerinde oturuyor...

Sadece bir kez içlerinden biri yanlarına geliyor. Sürekli otelde kalan ve bir keresinde Irene'ye bir daha Nordgrat'a tırmanan olursa kurtarmayacağını söyleyen dağ rehberi bu. Yine de çıkıp gelmiş işte. Şimdi onların yanında, havanın durumuna bakıyor; pek hoşnut olmadığı belli, ardından genç adamın yamacın hangi noktasından tırmanmaya başladığını soruyor. Lakin Irene'nin verebileceği işe yarar bir bilgi yok maalesef. Rehber, dağcının yanında feneri olup olmadığını soruyor. Evet, diyor Irene. Üzerindeki giysi, otelde giydiği o yeşil giysinin aynısı mı peki? Buna da evet diyor Irene ve bu esnada sürekli adamın yüzüne bakıp, söylediklerini olumlu bulup bulmadığına dair bir ifade arıyor. Fakat rehber ayağını korkuluğa dayamış, başında keçeden şapkası öylece duruyor, en sonunda ertesi sabah yola koyulup dağın kuzey kısmında arama yapacaklarını söylüyor. Piposunu yeniden ağzına alıp bir süre daha göğün batısına bakıyor; bulut yok gökyüzünde, ancak mat, pas kırmızısı bir sis hâkim, sanki biri parmağıyla bulaştırmış gibi; ardından yine kulübeye giriyor.

Dağcının en son neler söylediğini duymayı rica eden Barbara'ya tekrar tekrar anlatmak zorunda kalıyor Irene. Bu

esnada genç kız gitgide daha kaygılı görünürken Irene fazlasıyla sakin, ama sakin olma gücünü nereden aldığını bilmiyor; muhtemelen yaşı daha büyük olduğu için görev belliyor bunu ve sanki bu görev ona aniden tarifsiz bir güç bahşediyor. Bazen insan onun anne olduğunu sanabilir; öylesine iyi ki ümitsizliğe kapılmış kızın saçlarını okşarken. Orada ne suçluluk var ne de suçlamalar; orada sadece hayat var, her ne olursa olsun başa gelenin çekileceği, yeis içinde bir hayat. Dahası, Irene'nin uzun zamandır bazı şeyleri çekmek zorunda kaldığı, bu nedenle böyle bir sakinliğe hakkı olduğu duygusuna kapılabilir insan. Dağcının son günlerde dediği her şeyi anlatmıyor Irene çünkü belki de gerçeği tüm çıplaklığıyla dile getirmek her zaman iyi bir çözüm değil, hele ki sözkonusu gerçek geçmişe aitse ve geride bırakıldıysa. Yine de çok şey anlatıyor, anlatırken seçtiği sözcükler hafif bir parlaklık saçıyor, insan ölü biri ya da en azından yitirdiği biri hakkında nasıl konuşursa işte öyle.

İçeride çoktan mumlar yakılmış, bu yabancı adamların içecek birer kadeh şarapları daha var; yıl içinde pek sık bir araya gelmediklerinden anlatacakları çok; örneğin yarıda bırakıp geldikleri saman toplama işinden, büyükbaş hayvanlardan ve ilkbaharda dağın kaymasıyla birlikte yok olan ormandan söz ediyorlar yavaş, ağırdan alarak.

Fakat dışarıda, buzulların ve büyük kar kütlelerinin üzerinde gece soğuk ve rüzgârlı; incecik ayın halesi var, kayalar kapkara, hayalet gibi yükseliyor süt rengi bulutların önünde. Ayın solgun ışığının altında uzanan o dilsiz buzullardaki çatlaklar aralanıp esniyor tıpkı ağzı açık balıklar gibi; duvarlardaki kar ışıl ışıl, adeta soğukluğunu görebiliyor insan, her şey korkunç görünüyor birinin böyle bir duvarın üzerinde olduğunu bilince, ileriye de geriye de gidebilmek yok orada; bir tek öldürücü soğuk var. Tanrı başka bir yüzünü gösteriyor gibi böyle bir gecede; belki de gerçek yüzünü, insan hakkında hiçbir şey bilmeyen,

merhametten uzak yüzünü, hayata karşı merhametten yoksun, öylesine dilsiz ve donuk, öylesine taşlaşmış ve yabancı, had safhada ciddi; uzun süre hıçkırıklarını bastıramıyor Barbara, her ne kadar Irene onu teselli etse ve tıpkı dağcıdan öğrendiği gibi yün battaniyeye sarsa da, ayrıca feneri de söndürmüyor, pencereden gecenin içindeki dağlar görülmesin diye...

Gece saat ikiye doğru erkekler yola koyuluyor. Havaya küfreden biri dışında tek söz etmedikleri halde duyuyorlar onları. Gerçekten de nihayet sabah olmaya başladığında gökyüzü kapalı, hem de tamamen kapalı, tek bir zirve dahi görülmüyor; görülen sadece gri sis bulutlarının arasında kaybolan duvarlar.

Irene ateşi yakıyor, buz gibi suyu kuzineye koyup fincanları masaya yerleştiriyor. Kaşıkları fincanlara koyarken ne çok ses çıkarıyor; bunun dışında sadece kuzinedeki çıtırtılar, kendi ağır tahta kunduralarının tıkırtıları, arada sırada bacada öten rüzgârın sesi duyuluyor ve her ne kadar dile getirilmese de, biri diğerinin ne düşündüğünü biliyor.

Bugün üçüncü gün.

Kapının önünde, odunları aldıkları yerdeki taş döşemeler sırılsıklam; gece boyunca yağmur yağmış. Hatta yükseklerde büyük ihtimal kar var, sadece incecik bir örtüden ibaret olsa da. Bazen bir yerlerde bir anlığına görülüyor karın beyazı. Buna karşın aşağılardan sürekli sis yükseliyor, kabaran derelerin güçlü çağıltısı duyuluyor, ıslak kayalar parlak, kara kömürleri andırıyor, buzullar küle bulanmış gibi gri, sadece büyük yarıklar ve çatlaklarda yeşilimsi, şişe camı gibi parlıyor.

Sekiz adamın bıraktığı bulaşık da dahil her şeyi yıkayıp kuruluyorlar. Ardından eline fırçayı alıyor Irene, yerleri süpürüp siliyor; Barbara'ysa bu esnada bankta oturmuş tir tir titreyerek dağcıyı bekliyor...

Irene topladığı tozu dışarı çıkarıp kayalardan aşağı silktikten sonra tekrar içeri giriyor; hiç gereği olmadığı halde

kullanılmış tavaları da temizliyor, hatta sonra baltayı alıp odun kesmeye çalışıyor, hâlâ bankta, elleri ceplerinde, tir tir titreyerek oturan, tek söz etmeden uzaklara bakan kıza aldırış etmeden.

Barbara birdenbire, onu gerçekten bulabileceklerine inanıp inanmadığını soruyor Irene'ye. Ama soruşundan artık kendisinin inanmadığı hissediliyor, her ne kadar Irene ona pek çok şeyin mümkün olduğunu söylese de: Dağcı geçen geceyi yine çadırında geçirmiştir belki ya da diğer taraftan inmeye başlamış ve çoktan vadiye varmıştır; belki şimdi bir samanlıktadır ya da bir çobanın yanında...

Evet, belki.

Fakat inanç, insanın aklıyla vardığı bir şey değil; kalpse sözkonusu olan, Barbara'nınki inanmasına müsaade edecek durumda değil. Kalbi hatıralarla dolu, birbirlerini en son görüşlerinde yaşananların hatıraları. Saçma sapan bir kavganın içinde, nişanlılar nasıl kavga ederse öyle. Bütün geceyi uykusuz geçirip niye kavga ettiklerinin sebebini aradı beyhude; gerçekten niye kavga etmişlerdi? Gördüğü sadece dağcının gözleri, en son gördüğü haliyle, öfkeden deliye dönmüş gözler, şimdi bizzat kendisinin çarptığı kapıların seslerini de duyuyor, artık belki de asla hiçbir şeyi düzeltemeyeceğinin farkında...

Uzun süren suskun bir bekleyişin ardından, hâlâ arı gibi çalışan Irene'ye bakarak şöyle diyor Barbara:

"Onu gerçekten sevmiş olmalısınız!"

Ancak masaya oturmuş büyük lambanın fitilini temizlemekle meşgul Irene hemen yanıt vermiyor. Barbara diye birinden haberi olmadığını falan söylemiyor. Kendi durumu hakkında da bir şey demiyor; sadece dağcı hakkında konuşuyor. Onun iyi bir insan olduğunu, hatta düşündüğünden de iyi bir insan olduğunu ve mutlu bir hayata layık olduğunu söylüyor. Ayrıca, diyor, hayatını yaşayamayan ne çok hasta insan olduğunu düşündüğünde

sağlıklı olan, yaşamaya izni olan fakat herhangi bir kuruntu sebebiyle yaşayamayanlara koşup yardım etmek istiyor insan; evet, sağlıklı insanlarla uğraşmak genelde çok zordur; oysaki dağcı da için için yaşamayı arzulayan biri ve biraz daha mütevazı olsa yaşayabilir de; her koşulda gerçekten sevilmeye layık olan iyi ve mutsuz biri o.

Irene fitili temizledikten sonra lambayı tekrar büyük tavan kirişindeki çengele asıyor:

"Ya da değil mi?" diye soruyor usulca.

Ancak tüm bu süre boyunca tek söz etmeyen Barbara başını evet anlamında bile sallamıyor, sadece ayakkabılarına bakıyor: O, Barbara, dağcıyı hiçbir zaman gerçekten sevmemiş olduğunu söylüyor, arkadaşı dehşet içinde ona doğru dönünce de ne tavrını değiştiriyor ne de itirafını yumuşatacak tek bir söz ediyor ve arkadaşı onu böyle olmadığına ikna etmek ya da söylediklerinden vazgeçirmek için ne söylerse söylesin faydası olmuyor, neticede daha iyi bilen kendisi:

Daha dün akşam ağlamış ağlamasına ancak sadece dağcının bunu onu üzmek, ona zarar vermek için yaptığını düşündüğünden. Terk edilmesine ağlamış o; evet, hep böyle olmuş, yıllar boyunca. Her zaman kendi hayatıyla ilişkilendirmiş dağcının yaptığı ya da yapmadığı ne varsa; her şeyi kendini sevindirip sevindirmediğine, üzüp üzmediğine bakarak değerlendirmiş. Eğer dağcı hasta düşüp yatmışsa, konsere onsuz gitmek zorunda kalışı onun felaketi, talihsizliği, öfkesi olmuş; fakat dağcı bir başarı sergilemişse böyle bir adama sahip olmak her daim onun mutluluğu, gururu ve sevinci olmuş. Dağcının yaptığı her şey ya onu mutlu etmek ya da ona üzüntü vermek içinmiş. Sanki insanın kendi kaderi, sadece ve sadece ona ait bir kaderi yokmuş gibi, sanki o sadece bizim için doğmuş, bize mutluluk vermek için yaşıyormuş ya da sadece bizim için acı çekmesi gerekiyormuş ve ölümü de sadece bize üzüntü vermek için olacakmış gibi...

Ancak uzun bir suskunluktan sonra Irene Barbara'nın yanına oturuyor, kolunu omuzlarına dolayıp şöyle diyor:

"Fakat şimdi seviyorsun onu..."

Irene için kolay değil bu sözü sarf etmek, ümitsizlik içindeki kızı yavaş yavaş kendine getiren ışık gibi bir söz bu.

Evet, Barbara birdenbire umudunu yeniden kazanıyor, yeni, alev alev bir umut; sanki şimdi her şey iyiye doğru evrilmek zorunda çünkü kendisi de evrildi; iki kadının boş ve soğuk kulübede geçirdiği bu uzun günde tekrar tekrar soruluyor aynı sorular:

Dağcı gerçekten geçen geceyi çadırda geçirmiş olabilir mi? Gerçekten daha kolay olduğu için öteki taraftan inişe geçmiş ve çoktan vadiye varmış olabilir mi? Kim bilir, belki samanlıktadır ya da ona sıcak süt, ekmek, peynir, kalacak sıcak bir yer veren bir çobanın yanındadır...

Sadece, "Evet," diyor Irene, "belki."

Fakat daha sonra Irene'nin buna inanıp inanmadığıyla giderek ilgilenmez oluyor Barbara. Öğleden sonranın geç saatlerinde sis bulutunun dağılmasıyla birlikte, dağcının getirilip getirilmeyeceği Barbara için bir soru olmaktan çıkıyor, artık kesinlikle biliyor getirileceğini. Sürekli dışarıda, kulübenin önünde duruyor tek başına; Irene'yse içeride bir köşede oturuyor. Hatta zaman zaman bulutlar açılıyor, kara bürünmüş yamaç bir an kendini gösterdikten sonra grilikler içinde kayboluyor, yine de zaman zaman buzulların üzerinde süzülen bulutların arasında bir pırıltı beliriyor, incecik bir pırıltı, pirinç ya da bronz gibi, bulutların arasından sızan akşam güneşi mi söylenemez, ancak seziliyor orada bir yerlerde güneşin olduğu, kasvetli bulutların üstünde büyük, masmavi bir gökyüzünün olduğu, evet, bu saatte bile, hatta dağın zirvesinin açık bir akşam göğüne uzandığı bile söylenebilir.

Bu esnada hava iyice kararıyor ve bekçi gelene kadar gece oluyor.

Geliyor fakat yalnız.

Onların ısrarcı soruları karşısında sadece başını iki yana sallıyor, buz kazmasını vestiyere koyup ıslak giysilerini çıkarıyor...

Böylesine yoğun bir siste pek bir şey yapamamışlar tabii ki. Bir çağrı da duymamışlar. Buldukları sadece bir sırt çantası. Daha sonra çantayı masaya koyduğunda bunun dağcıya ait olduğu kesinlik kazanıyor. Onu kum buzullarının üzerinde, yarığın hemen yakınlarında bulduklarını tabii ki söylemiyor bekçi. Göründüğü kadarıyla oldukça yüksek bir yerden düşmüş ve içindeki yiyeceklerin neredeyse hepsinin durduğuna bakılırsa dağcı çantayı muhtemelen daha ilk gün kaybetmiş. Fener de çantanın içinde, paramparça halde ve bekçi çantanın içindekileri teker teker masaya çıkarıyor; bir bıçak, ıslak, lime lime olmuş siyah, küçük bir defter ve en sonunda da bir cüzdanla bir saat. Ancak ne yazık ki saatin ibresinin nerede durduğu okunamıyor, öylesine ezilmiş Barbara'nın bir zamanlar ona hediye ettiği saat.

Diğerleri geceyi Ochsenjoch'ta geçirecek, her ne kadar fenerini buldukları için ondan bir işaret beklemeseler de yarın halatlarla yarığın içine inecekler; bir başka grup bir kez daha sırta tırmanacak, yeni yağan kar izin verdiğince kayalık bölgeleri tarayacak, bir şey bulamazlarsa geri dönüp havanın düzelmesini bekleyecekler ki o zaman, yani dört günün ardından onu canlı bulma ihtimali zaten kalmamış demek.

Barbara ancak yatağına uzandığında ağlıyor; kolları bedeninin yanında, öylesine sessiz yatıyor orada, usul usul ağlıyor, tek söz edilmiyor, daha sonra Irene bu hareketsiz kızın üzerine bir anne gibi eğilip ağzından, alnından ve gözlerinden adeta kutsarcasına öptüğünde de konuşulmuyor.

Dışarıdaysa dağlar yükseliyor hiçbir şey olmamışçasına; Samanyolu da ışıl ışıl her zamanki gibi, toz bulutu gibi sonsuz sayıdaki yıldızlar, sessizliğin içinden buzul derelerinin çağıltısı duyuluyor, bir son yokmuş gibi çağıldıyor dereler.

Dışarıdan taşları çizen tırmanış kramponlarının sesi duyulduğunda saat gecenin üçü, çok geçmeden kapılar gümbürdeyerek açılıyor, ardından yere düşen buz kazmasının tangırtısı ve ayak sesleri geliyor.

Sonra yine sessizlik.

Irene olduğu yerden fırlıyor ayakkabılarını bile giymeden; Barbara da uyanıyor fakat bir süre yatağından kalkamıyor, sanki hiç gücü yok, korku, demirden yumruğuyla onu yatağa mıhlamış gibi ancak Irene'nin o zayıf çığlığını duyduğunda lambayı eline alıp merdivenleri inmeye koyuluyor...

Dağcı orada duruyor işte, titreyen ışığın karşısında, gözünü alıyor ışık, koyu gölgesi yüzüne vuruyor, göz çukurları birer kara delik gibi ve işte orada duruyor dağcı, tabutundan çıkmış biri gibi.

Yaşıyor.

Yaşıyor işte, eğilip buz kazmasını kaldırıyor yerden, ne çevresindekilerin şaşkınlığı ilgilendiriyor onu, ne sorulan sorular ne darmadağın olmuş iki kadının ağlamaları; hiçbir şey olmamışçasına mutfağa gidiyor.

Sıcak çay olup olmadığını soruyor sadece ve ocağın başında kendine çay koymaya çalışıyor. Sol eliyle. Fakat iki kadın da ona bırakmıyor bu işi, her ne kadar şaşkınlık ve korku içinde elleri ayakları titrese, hayal âlemindeymiş gibi hareket etseler de...

Barbara'sının orada olması da ilgilendirmiyor dağcıyı; orada oturuyor sadece, sonra ceketinin yakasına asılıp açıyor; bu esnada Irene ocağa odun parçası atıp üfleyerek tutuşturuyor, yıkadığı tavaya su döküyor; Barbara ise sanki masaya konamazmışçasına hâlâ elinde tuttuğu lambayla dikilip kalmış olduğu yerde, inanamıyor gibi.

Sonra çıtırtılar duyuluyor, her şey ısınmış gibi, fakat onun nereye baktığı kestirilemiyor orada öylece otururken; onu tanımak neredeyse imkânsız, sadece sakalı uzadığı ya da çökük gri yanaklarında gölgeler oluştuğu, saçları kurumuş, kabuk bağlamış kanlı alnına yapışmış olduğu için ya da ağzı öyle tuhaf, öyle yabancı, öyle ince ve ciddi, ağzının kenarlarında ve dudaklarında hafiften bir köpük olduğu için değil. Başka bir şey olmalı Barbara'nın böyle garip bir şey söylemesi için:

"Demek döndün Balz!"

Irene ocağın başında suyu izliyor, suyun yavaş yavaş kaynayıp ilk kabarcıkları göstermesini...

Sıcak çayı çok yavaş içiyor dağcı, fincanı sol eliyle tutuyor ve pek çok kez üstüne döküyor çayı. Yemek yemek istemiyor; başını hayır anlamında sallıyor. Yanındaki lambaya bakarken sadece şeker gezdiriyor ağzında.

Daha sonra insanların evvelki günden beri onu aradıklarını anlatıyorlar; görmemiş mi yedi dağ rehberini?

Öyle mi, diyor sadece.

Sağ kolu ceketinin içinde saklı, yabancı bir parça gibi. Neden onu dışarı çıkarmadığını söylemiyor, ne de bedenin bir parçası donduğunda ne denli acı verdiğini. Neler olup bittiğini de anlatmıyor, keza ölümün gözünün içine nasıl baktığını, orada neler gördüğünü de. Sadece orada oturuyor, sanki zaman zaman gözü açık uyuyor ya da karanlığa, ışığın içinden doğruca karanlığa bakıyor gibi, sonra yine takılıp kalıyor bakışları bir yerlerde.

Içsenize, diyor Irene ve dağcı içiyor, bir zamanlar senli benli konuştuklarının farkında bile değil.

Bu esnada bekçi de küçük odasından çıkıp geliyor; pek bir şey söylemeden gelen kişiyi selamlıyor. Ardından kuzineye gidip oda daha da ısınsın diye biraz daha odun atıyor:

Zirveye çıkmış mı?

Fakat yanıt vermiyor sorunun muhatabı, çayını yudumluyor sadece, saatin tik takları duyuluyor uzun süre. Yanıt vermese de, soruyu duymazdan gelse de, ya da belki de bilinsin istemiyor, her ne olursa olsun Ochsenjoch üzerinden gelmediği sonucuna varabilirler, aksi durumda onu görmeleri gerekirdi. Lakin Westgrat üzerinden inmişse zirveye çıkmayı başarmış demektir...

Bekçi daha sonra bir mum yakıp kırmızı lambanın içine koyuyor, kapağın kapanmasıyla o incecik alev giderek büyüyor, daha aydınlık oluyor; ardından bekçi dışarı çıkıp lambayı kulübenin önüne asıyor, arayanlar onu görüp de kayıp kişinin bulunduğunu bilsinler diye. Artık zamanı geldi dağcının istirahat etmesinin ama beden üç gün üç gece süren bu savaşın gerçekten sona erdiğini ve kurtulduğunu yavaş yavaş idrak ettiğinde, yatıp dinlenmekten ziyade yığılıp kalacak.

Irene oturduğu yerde kalıyor, ona yatağını hazırlayan, öğrendiği gibi yün battaniyeyi seren, yastıkları yerleştiren Barbara; Irene yine oturduğu yerden kalkmıyor, Barbara adamın donmuş ayakkabılarını çıkarıp onu yatağına yatırdığında ve nihayet lambayı da götürdüğünde karanlıklar içinde kalıyor Irene...

Ancak üstünü örten Barbara'ya da tek kelime etmiyor dağcı, istediği bir şey olup olmadığını bir kez daha sorduğunda başıyla bile yanıt vermiyor, keza iyi geceler dediğinde de...

Kurtarılmış olmak! Karanlıklar içinden üzerine doğru gelenin ölüm değil sıcak bir uyku olduğunun henüz ayırdına varamıyor! Sadece bu uykunun arkasından gelen ne olursa olsun her şey için müteşekkir olacağını biliyor. Müteşekkir olacak, sağ kolunu, belki ayaklarından birini yitirecek olsa da, sol eli kalmıştır ya ona, yüzük taşıyabilir sol elinde, çalışabilir sol eliyle, eğer diğer insanlar gibi çalışmayı öğrenebilirse; eksiksiz bir baba, eksiksiz bir öğretmen olabilir, muhtemelen asla o

muazzam sessizlikte neler duyduğunu dile getiremeyecek olsa da; fakat bu sessizliğin, sessizliğe göğüs geren şeylerin büyük bir manası olmalı, her ne kadar bu üç gece içinde yitirdiği şeyler olsa da ona çok şey kalacak; artık kolayca heba edilebilecek sıradan hayat, küçümsenebilir hayat diye bir şey olmadığını, bizlerin gerçekten yerine getirdiği şeylerin yeterli olduğunu biliyor.

Ardından Barbara'nın mumu söndürmesiyle tümüyle karanlıkta kalıyor kulübe.

Sadece dışarıda, küçük pencerenin dışında ışığını çoktan yitirmiş yıldızlar görünüyor, çok geçmeden gün ağarmaya başlayacak. Gecenin karanlığını yavaş yavaş emen büyük bir kurutma kâğıdı gibi gökyüzü. Yeni ve aydınlık bir sabaha uyanacak gün, cam ışıltısı gibi bir ışık ve gümüşi, alev alev bir kor, güneş o suskun dağların, yeşil çayırlarla reçine ve mantar kokan ormanların bulunduğu vadilerin üzerinde yükselirken; giderek daha aşağılara inip siyah keçilerin çıngırtıları arasında, çiy ışıltıları içinde çiçeklerin olduğu ilk kulübelerin önünden geçiyorsun; açık, çok sıcak olmayan bir gün olacak bugün de, yumuşak ve altın renklerine bürünmüş bir gün, sanki hiçbir şey olmamışçasına; köylerin içinden geçerek indiğin ve yeniden seni selamlayan insanları gördüğün sakin, huzur dolu bir vadi, kadınlar yalaklarda çamaşır yıkıyor, herkes iş güç derdinde, ilerideki yamaçta erkekler, salınırken usulca şarkı söyleyen oraklarla olgunlaşmış çavdarı kesiyor...

Evet, bunları düşünüyor, bitkin ve bitap olmasına rağmen hiç korku duymaksızın, uzuvları donmuş, ağrıyor olmasına rağmen kalbinde yeni bir hasret ve bilgiyle kendini o ağır uykuya bırakmadan önce.

Tarif edilemeyecek denli ciddi bir bahtiyarlık yaşamaya izni olmak; bir kez bu inayet ve minnettarlık duygusuna erişildi mi hiçbir şekilde boşluğa yer yoktur artık.

Buna hayat mı diyeceksin, diye soruyor, insanın sakalının ve tırnaklarının uzamasını izlemesine?

Biri, ölme ihtimalinin hayatta kalma ihtimalinden daha yüksek olduğu bir duruma doğru adım adım ilerlemektedir göz göre göre. Yüksek, dağlık bir bölgede Rus ruleti. Adam ya temiz bir zaferin hesabını yapmaktadır ya da temiz bir ölümün. Fakat en sonunda varılan ikisi de değil, sakatlanmış bir beden ve çılgınlıktan nasibini almış bir akıldır. Neden hâlâ hayatta olduğunu bilmeyen bir ölü gibi karışır insanların arasına, nutku tutulmuş, gözleri birer kara delik, ağzı "öyle tuhaf, öyle yabancı, öyle ince ve ciddi, ağzının kenarlarında ve dudaklarında hafiften bir köpük."

Bu imge, bu kısa romandaki –ki alt başlıkta hikâye olarak tanımlanmaktadır– her şeyden çok daha önemlidir. Bu imgenin manası, varoluşunun sınırlarını zorlayan otuzlu yaşlarında birinin sadece tek bir olanağa sahip olduğudur: Ölü bir yaşayan mı yoksa yaşayan bir ölü mü olacaktır?

Bu olanak ciddiye alınmadan okunacak olursa eserin tamamı gözden kaçırılmış olur.

Yazarın Biyografisine Dair

Hayata ilişkin krizi ele alan bir roman asla yazarın yaşantısından bağımsız olmaz. Erkeklerin yaşadığı krizleri tümüyle birbirinden farklı süreçler açısından ele alan *Werter* de, *Venedik'te Ölüm* de, *Der Mensch erscheint im Holozän* de bundan bağımsız değildir: Goethe yirmi üç yaşındaki birini anlatır, Thomas Mann elli yaşındaki bir erkeği, Max Frisch'in *Holozän*'iyse yetmiş üç yaşındaki birini. Her birinde de yazarın biyografisiyle çok net paralellikler görülür. Fakat kim ki kesişen noktaları bir bir sayar ve eserin tamamını nihayetinde "otobiyografik" olarak tanımlar tümüyle hata eder. Goethe, üstesinden gelinmiş bir krizi yeniden ele alarak onun ölümcül varyasyonlarını açığa çıkarır; otuz yedi yaşındaki Thomas Mann henüz kendisinden çok uzak, hayata dair bir "an"ı anlatır; Frisch'se gücünün tümüyle farkında, yalnız kahramanının adım adım kendini yitirişini tasvir eder. Her üç örnekte de yazarın kendi yaşantısıyla ilişkilendirmeler farklı farklı işlevlere sahiptir. "Otobiyografik" tanımlaması asla yeterli gelmez; kişinin kendisiyle ilişkilendirerek anlatmaya ilişkin duyduğu o spesifik gereklilik yazarın hayatına dair o sözkonusu an açısından ele alınmalıdır.

Max Frisch bu kitabı (ikinci kitabıydı) bitirdiği tarihlerde hayatında radikal bir değişim yaşadı. Alman Dili ve Edebiyatı eğitimini bırakıp teknik bir mesleki yol çizdi kendine. Mimarlık okumak üzere Zürih'teki ETH'ye (İsviçre Teknik Yüksek Okulu) kaydoldu. Tümüyle edebiyata ve sanata adanmış bir hayat tasarımına kati bir şekilde son verdi. Şair olmak istiyordu. Ancak şimdi bu hayat tasarımı içinde kaybolma tehlikesi altındaydı. Şairlik ve gazeteciliğin iç içe geçtiği belirsiz bir karmaşadan çıkıp mimarlığın soğukkanlı akılcılığına sığındı; "geometriye duyulan aşk" kurtarıcısı oldu. Yıldızının bir türlü barışmadığı babası da mimardı, ancak öyle çok başarılı

değildi. Babasının 1932'deki erken ölümü, ki romanın yazılmasından beş yıl önceydi, onu özgürleştirmiş ve annesiyle neredeyse simbiyotik bir ilişki kurmasına sebep olmuştu. Mimarlık eğitimini kararlı bir şekilde sürdürüp tamamlaması iç dünyasında babasıyla barışma çabası olarak da düşünülebilir. Fakat bu bilgiyi teyit edecek çok kesin veriler bulunmuyor. *Sessizliğin Yanıtı*'nda baba rolünü üstlenen ağabeydir. İlginç bir şekilde, sadece tek bir yerde üstü örtülü bir şekilde oğulun babasının bastonunu dereden kurtarmaya çalışmasından söz edilir. Bunu başarıp başarmadığınaysa değinilmez.

Kesin olan, sonunda yeni bir hayat tasarımının işaret edildiği bu kitabın yazılış tarihinin Frisch'in yeni bir hayata karar verdiği zamana denk düşmesidir; mimarlığın çizgilerinde, netliğinde ve akılcılığında, planlanmış, arzulanan bir düzenin hâkim olduğu yeni bir hayat. Mimarlık eğitimini tamamlamasının ardından, daha sonra üç çocuğunun annesi olacak Trudy von Meyenburg'la tanışır. Bu evlilik de vaktiyle aldığı o karara uygun düşmektedir. Ayrıca sosyal anlamda da önemli bir adımdır bu: gayet mütevazı bir çevreden gelen genç bir adamın Zürih'in ileri gelenlerinden oluşan bir zümreye dahil oluşu. Fotoğraflarda gördüğümüz, beyaz eldivenli, smokin giymiş genç bir damat.

Frisch'in *Ceterum censeo*'su*

Frisch'in 1948'de, o zamanki Zürihli yayıncısı için kaleme aldığı "Selbstanzeige"ye [kendi hakkında bir ihbarname] göre, 1936 senesinde hayatına yeniden yön vermesini sağlayan, bir kadın olmuştur. Bu bilgiyi içeren o cümle çok önemlidir. Çünkü bu cümle *Sessizliğin Yanıtı*'nı belirleyen anahtar düşünceyi içerir ve aynı zamanda Frisch'in *Ceterum censeo*'su olarak bilinir.

* (Lat.) Bu arada kanaatimce. –yhn

> Kız arkadaşıma göre ben meslek sayılacak bir şey öğrenmemiştim; evlilik hakkında düşündüğümüzde söylemişti bunu ve haksız da değildi çünkü söylediği sonuçta benim de düşündüğüm bir şeydi, fakat benim için bir şoktu bu; ilk kez hayatta başarılı olamayacağıma dair ciddi bir tasavvur oluşmuştu zihnimde.*

Hayatta başarısız olunduğunda sonradan yapılabilecek hiçbir şey yoktur. Bu korkunç ama nihai bir hadisedir. Bu saptama *Sessizliğin Yanıtı*'nda şöyle yer alır:

> Tek bildiği, hayatını bir kez heba ettiysen geri dönüşün olmadığı; geçmişe müdahale edilemeyeceği, geçmişin telafi edilemeyeceği ya da düzeltilemeyeceği; merhamet yok; daha önce hiç farkında olmadığı kadar farkında şimdi insanın yaptığı ya da yapmadığı "şey"in nihai olduğunun, her hatanın ya da her ihmalin ve evet, burada oturmanın bile bir tekrarının, telafisinin olmadığının ve bunun durdurulamayacak bir şekilde süregittiğinin (...)**

Hayatım heba olmuşsa bunun sebebi sadece kendimdir, bir başkası değil. Insan bu suçu ne ailesine ne topluma ne de genlerine yükleyebilir. Her şeyi gizliden gizliye yönlendiren bir yazgı da mevcut değildir. Her insanın hayatı eline verilmiştir ve onun başarılı ya da heba olmasına neden, sadece insanın kendisidir. Kader her zaman bizzat insanın kendisi tarafından yaratılır. Frisch ikna olduğu bu düşünceden bir daha asla kopmadı.

Max Frisch, "Selbstanzeige", *Atlantis Almanach 1949*, Zürih, Atlantis Verlag, 1948, s. 97.

** Bkz. s. 35.

Bu bilgi, gaddarlık derecesinde ödün vermemenin bilgisidir. İnsanı her gün mahkemenin karşısına çıkmaya zorunlu kılar. İnsanın mutlak olarak kendi sorumluluğunu üstlenme özgürlüğü fevkalade olduğu kadar yıldırıcıdır da. *Sessizliğin Yanıtı* bunu birdenbire idrak eden ve bu korkuyu kalbinin derinliklerinde hisseden bir adamın baladıdır. Şimdi ölümüne ya da yaşamına doğru harekete geçmek zorundadır.

Biyografik Okumaların Sınırları

"Selbstanzeige"de sözü edilen kız arkadaş, Frisch'in 1934 senesinden beri sevgilisi olan Käte Rubensohn'dur. İlişkileri 1938'de, mimarlık eğitiminin tam ortasında sonlanır. Frisch ayrılmalarının nedenini, onca genç öğrenci içinde onun en yaşlı öğrenci olmasının çaresizliğiyle açıklar:

> Neredeyse çocuk denecek yaştaki öğrenciler arasında en yaşlı olarak yer almak zamanla katlanılmaz bir şey oldu ve zamanı kaçırmış olduğum duygusu aşağılık kompleksine dönüştü; tüm kıstasları çarpıtan ve dünyayla olan her bağı altüst eden bir komplekse. Ve bunun neticesinde tüm insani ilişkilerim de başarısızlığa uğradı; insanın ihtiyaç duyduğundan fazla bir raddeye gelip imkânsızlaştılar.*

Burada *Sessizliğin Yanıtı*'nın biyografik okumasının sınırları kendini gösterir. Frisch'in Käte Rubensohn'la ilişkisi kuşkusuz romanı etkilemiştir, ancak her iki kadın karakter de –ne halim selim yapısıyla Barbara ne de daha karmaşık tasarlanmış Irene– bu kadınla ilişkilendirilemez ya da eşdeğer görülemez. Özlü dramaturgisiyle hikâye kendi dinamiğini kazanıp yazarın hayatından

* Max Frisch, "Selbstanzeige", *Atlantis Almanach 1949*, Zürih, Atlantis Verlag, 1948, s. 98.

kendini ayırır. Otuz yaşında felsefe doktorasını yapmış, öğretmen ve teğmen olan ana karakter Balz Leuthold, eğitimini uzatan, gazeteci olarak hayatta kalmaya çalışan, röportajların yanı sıra oldukça ilginç düzyazılar kaleme alan, gazetelerin edebiyat kültür sayfaları için metinler yazan yirmi beş yaşındaki Max Frisch'le özdeşleştirilemez. İsmini hikâyenin sonunda öğrendiğimiz bu kahraman, profil bakımından daha çok Frisch'in ağabeyi Franz'la benzerlikler taşımaktadır. Franz kimya okumuş, doktorasını yapmış ve kısa sürede teğmen olmuştur. Ancak kahramanın sorunları ona yabancıdır; tümüyle Max Frisch'e ait sorunlardır bunlar.

Daha sonraları zihinsel ve fiziksel çöküşü tasvir ettiği *Holozän* adlı eserinde yazar, anlattığı şeylerin çok uzağında olmakla birlikte –belki de bu korkulan faciayı yazarak savuşturmak istemiştir– bu dağ romanında da tıpkı *Holozän*'de olduğu gibi beş yaş daha büyük, toplumda yeri olan bir adamın hayatına dair bir krizi, *homme de trente ans*'ı [otuz yaşındaki adam] anlatır. Böylece ikili bir tecrübe alanı yaratır: şimdiki zamanda henüz hiçbir yere demir atamamış genç bir yazarın ve gelecekte hayatını yoluna koymuş bir adamın tecrübe alanı. Bu ikili yapıdan tuhaf şekilde bir paradoks çıkar ortaya. Bu paradoks, boyutu küçük bu eserin muhtemel bazı güçlüklerini izah eder. Ölümle karşılaşıp sarsılmış, sakat kalmasıyla haysiyeti kırılmış kahramanın hikâyenin sonunda düzenli bir hayat yaşama kararı, Max Frisch'in gidişatı belli olmayan yazarlık macerasına son vermesi ve mimarlık eğitimine atılması, dolayısıyla burjuvaya özgü bir meslek yaşantısının, evliliğin ve baba olmanın sorumluluklarını bilerek üstlenmesine denk düşer. Fakat bu kararın öncesinde insanın nefesini kesen bir analiz vardır; insanın diğerleriyle aynı çizgiye indirgenerek, çağdaşlarının tırıs giden sürülerine dahil olarak, hayatın manasını bizzat değil de ikinci elden deneyimleyerek oluşturduğu gündelik kandırmacalar dahilinde manasız, ot gibi yaşamanın analizi. İnsan bu yaşama inanır çünkü

diğerleri de böyle yapmaktadır; göğsünde onu boğarcasına bir hasret, sözüm ona Tanrı'nın istediği bu düzendeki süregiden ölü hayat hakkında şikâyetler ve sövmelerle can sıkıcı bir varoluşun şiddetle ihbar edilişi; tüm bunlar bu eserden hareketle içimizde bir şeyleri vahşice tutuşturur ve sonda sunulan çözümü de sağgörüyle aşar geçer. *Sessizliğin Yanıtı* burjuva dünya görüşünün hayata geçirilmesi fikriyle uzlaşmanın peşi sıra gelecek krizi daha başından ele alır. Genç adamın o beklenmedik sevgiliyle birlikte uyumadan önce dağın zirvesinde gökyüzüne haykırdığı cümle, bir haykırıştan çok bir tespittir. Bu, Max Frisch'in hayatının haykırışı olarak adlandırılabilir; gelecek onlarca yıla yayılacak, tüm evliliklerin, aşk oyunlarının ve sonu faciayla biten aşkların tamamını içeren bir haykırış: "Neden hayatımızı yaşayamıyoruz, bu tarifsiz ilahi dünyada sadece bir defaya mahsus bulunduğumuzu bildiğimiz halde, bunun sadece bir defalığına, tekrarsız olduğunu bildiğimiz halde!"*

Bu bilgi bize kitabı iki farklı biçimde okumamız gerektiğini salık verir. Kitap bir yandan insanın kendini arayışı, erkekliğe adım ritüeli ve beraberinde bu türe ait pek çok unsuru bünyesinde barından bir anlatım olarak okunmalıdır, kaldı ki ölümün içinden geçme ve bedene kazınan izler de bu çok eski anlatım biçimine dahildir. Öte yandan burada asla çözümü olmayan bir çatışma alanı yaratılır ve bu çatışma alanı sözüm ona uzlaşmacı sona rağmen ortadan kaldırılamaz. Max Frisch'in büyük eserlerinin tamamı bu çatışma alanından beslenir.

Biyografik olan noktalara burada değinmeden edemeyiz çünkü Frisch gerçekten de iki yıl boyunca edebi anlamda tek satır kaleme almamıştır, hatta aldığı karar doğrultusunda taslaklarını, günlüklerini yakmıştır: Şimdiye dek yaptığı işi bir hışımla terk etmiştir. Ancak 1939'da savaş patlak verip de orduya

* Bkz. s. 56-57.

katılması gerektiğinde uzun sürecek görevi başlar ve üniforma grisi gündelik yaşama katlanmanın tek yolu artık yazmaktır. Günlüğe benzer yazılar kaleme alır, bunlar daha sonra *Blätter aus dem Brotsack* adıyla yayımlanır. Özlü ve sonu özgürce tasarlanmış bu taslağın biçimi daha sonraki eserlerinde çok başarılı bir üsluba dönüşecektir. Frisch'in yazma hastalığı nüksetmiştir. Dil tutkusu yine ağır basmıştır. O andan itibaren bir daha asla yazmayı bırakmayacaktır.

Kahramanlık ve Kahramanlığın Eleştirisi

Frisch'in bu erken dönem eseri yarattığı tüm eserlerle ne denli ilintili olursa olsun, bu eserde kişiliğine, ıstırabına, sevgisine ne denli yer verilmiş, bunlar ne denli muhafaza edilmiş olursa olsun, *Sessizliğin Yanıtı* kendi başınalığı içerisinde gelişip sonlanan bir hikâye olarak okunmalıdır.

Eserin yapısı ve kurgusu bize geleceğin ustasını işaret eder. Otuz yaşındaki bir insanın krizi adım adım hissettirilir; sözcüğün tam anlamıyla "adım adım", çünkü yürümek, tırmanmak ana harekettir; eylem ve semboldür aynı zamanda. Tepede, çok kısa bir süre içinde öğreneceğimiz üzere her şeye en tepede karar verilir. Neredeyse en başından beri sözü edilen "hedef" oradadır. Bu kesindir ve buna ilişkin karar da verilmiştir.

Bu kararla kastedilen şeyin ne olduğunu önce dağa çıkmak üzere tedarik edilen araç gereçlerden okuruz. Bu araçlar uzun ve zorlu bir tırmanışa işaret eder. Ancak zamanla burada sözkonusu edilenin Nordgrat olduğu anlaşılır, şimdiye dek asla çıkılamamış, son derece tehlikeli bir rota.*

* Hikâyenin geçtiği yerin, metindeki ifadeler gözetildiğinde, Fransızca konuşulan Valais bölgesindeki Alpler olduğu düşünülür. Fakat Alp Dağları uzmanı, yazar Emil Zopfi anlatılan doğanın Frisch'in kendi yaptığı dağ yürüyüşlerinden bizzat tanıdığı İsviçre'nin iç bölgesine ve Glarner Alpleri'ne ait olduğunu kanıtlamıştır. Emil Zopfi, *Dichter am Berg. Alpine Literatur in der Schweiz*, Zürih, AS Verlag, 2009, s. 226 ve devamı.

Çağdaş okurlar için "Nordgrat"la ima edilen hiç kuşkusuz "Nordwand"dı. Çünkü kitabın yazılma evresinde, Eiger-Nordwand'a ilk çıkan kişi olma mücadelesi doruk noktasındaydı. Avrupa'ya ait bir sahnelemeydi ve Nazilerin propagandasıyla ortalık iyice kızışmıştı. Hitler buraya çıkmayı başaran ilk kişinin Alman olmasını istiyordu. 1934'teki ilk girişim bir dağcının ölümüyle yarıda kesildi. 1935'te iki kişilik, 1936'da halatlarla bağlı dört kişilik bir takım bu duvarda yaşamını yitirdi. Bunun üzerine "ölüm duvarı" ifadesi gündeme geldi. Bu girişimin sonuç vermesi ancak 21-24 Temmuz 1938'de, Almanlar ve Avusturyalılardan oluşan bir takım sayesinde gerçekleşti ve bu başarı hem Almanya'da hem de dört aydır Hitler imparatorluğunun himayesinde olan Avusturya'da fazlasıyla kullanıldı.

Sessizliğin Yanıtı'nın yayımlandığı 1937 senesi bu konunun en güncel olduğu dönemdi. Herkes Eiger'de ölüme yeniden aday olacak kişiyi bekliyordu. Ve genç yazar bunun farkındaydı. Frisch'in kendisi de deneyimli bir dağcıydı ve konuya hâkim biri olarak yazıyordu. Eiger'de kazanılacak zaferin heyecanının, coşkusunun dünyayı kasıp kavurduğu gerçeğinden bakıldığında, manasız bulduğu varlığına sıkışıp kalmış genç bir adamın böyle bir şeyi hedef edinmesi makul bir fikirdir. Fakat tam da bu nedenle sonunda zafere ilişkin en küçük bir emarenin bile olmaması önem kazanır. Nordgrat'a ilk kez çıkılacak olmasının kamuoyunda yankı bulmasına dair tek söz edilmez, hatta dağ rehberi bile bu hadiseyi omuz silkerek karşılar. Burada o dönemki kahramanlık kültürünün, özellikle de faşist kahramanlık kültürünün dolaysız bir eleştirisi sözkonusudur. Gerçi kitapta bu türden ifadeler geçtiği gerekçesiyle buna itiraz edilebilir; lakin sonuçta sözü edilen "kahramanca bir eylem"* ve "kahramanca bir eylem mi yoksa ölüm mü?"** soru-

* Bkz. s. 13.
** Aynı paragrafta.

sudur. Fakat bu tartışma sürdürülmez, daha çok hikâyenin akışı içinde karşılığını bulur ve eleştirilir:

> İradesi onu Nordgrat'a, eskiden söylediği gibi, kahramanca bir eyleme ya da ölüme gönderecek; lakin kahramanca bir eyleme falan inanmadığının farkında, hem de hiç olmadığı kadar farkında. Olur da dağa tırmanmayı başarırsa başka biri mi olacak? Bir özlemden, gerçek bir hasretten yoksun kalanın payına düşen hırstan başka nedir ki?*

Bu yeterince açıktır. Sözüm ona kahramanca olan eylem kaim bir şeydir, hayatın manasına ilişkin duyulan eksikliğin yerini doldurmaz, olsa olsa o boşluk duygusunu yatıştırır. Gerçek manaysa kendini haklı çıkaracaktır, buna şüphe yoktur. Ve bu mana her türlü kuşkunun üstesinden gelip tüm soruların yanıtı olacaktır. Böylece çağdaşları için bir kült haline gelen Eiger-Nordwand'ın coşkuyla kutlanmasında olduğu gibi, kahramanca eylemin kahramanlığı meselesi bu kitap için kapanmıştır. Buna rağmen genç adam çadırda sevgilisiyle vedalaşmadan Nordgrat'a tırmanır. Ama neden?

Çünkü dağcının aradığı bir yanıt vardır. Şimdi kitabın ilk bakışta bir ağırlığı, bir etkisi yokmuş gibi gelen başlığı birdenbire önem kazanır. *Sessizliğin Yanıtı* bir paradokstur, siyah ışık ya da soğuk ateş gibi. Doğası gereği konuşamayacak olan sessizlikten dile gelmesi beklenir. Sessizlik bambaşka bir şeydir, isimsizdir, her şeyi aşmıştır. "Tanrı'nın ya da hiçliğin kendisi"dir** denir bir keresinde ve "öyle bir sessizlik ki insan gerçekten onu işitebilirse ölümünün kaçınılmaz olduğunu

* Bkz. s. 37
** Bkz. s. 23.

hisseder".* Genç adamı Nordgrat'a götüren artık hırsı değil iradesidir; tüm görüngülerin arkasında bulunan, tüm mevcudiyetlerin olumsuzlanmasında gerekli metafizik merciye meydan okuyan irade. Sessizlik, en uç noktada, ölümün karşısında dile gelecektir. Sınıra gidiş, yüksek dağlık bir alanda Rus ruleti, gerçekten geçerliliği olan ve varoluşa evet demeyi mümkün kılan tek bir sözcük aşkına hayatından vazgeçme ediminde mevcuttur.

Bir Aşk Hikâyesi

Bu hikâyenin tuhaf çizgilerinden biri de her daim aşkı, erkekle kadın arasındaki aşkı içermesidir ancak bu aşka o son andaki kurtarıcı güç atfedilmez. Her ne kadar aşk olmadan mutluluk tahayyül edilemeyecek olsa da en yüksek mertebeyi içeren uyumdan mahrum kalınır; bu aynı zamanda aşktan, mutluluktan, hayatın manasından da mahrum kalmaktır ve dünya en mükemmel haliyle, Hıristiyanlık sonrası modernliğin mitosuyla birlikte, birbirlerine delicesine âşık bu çiftin elinden alınır. Burada bir temellendirmeye gitmek yerine en belirleyici noktada sadece tirelerden oluşan tuhaf bir satıra yer verilir; söylenilmesi gereken ancak söylenilemeyenin işaretidir bu.**

Oysa burada bir ütopya sözkonusudur, Max Frisch'in eserlerinde kendine yer eden, sadece ifade edilmekle kalmayıp tümüyle yaşanan bir ütopya. Bu, 1975 senesine ait *Montauk* adlı hikâyeye esas teşkil eden fikirdir. Sadece belirli bir zaman içinde, dolu dolu yaşanan, kısa ve fevkalade, alışkanlığa dönüşmeyen, gerginliğin, kıskançlığın, bezginliğin olmadığı gerçek bir aşk. *Montauk*'ta yer aldığı şekliyle "suçluluktan arınmış"*** bir

* Bkz. s. 50.
** Bkz. s. 68.
*** Max Frisch, *Montauk, eine Erzählung*, Frankfurt, Shurkamp Verlag, 1975, s. 189 [Türkçesi: *Montauk*, çev. İlknur Özdemir, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 2019]

aşk. Şaşırtıcı olan, bu merkezi düşünceyi bir kadının, Irene'nin dile getirmesidir. Irene bu düşünceyi öyle kati ifade eder ki nihai olan dile getirilir ve daha sonraki Frisch dahi bu düşünceyi aşamaz. Irene gece yarısı genç adamın odasının önünde durur ve içeri girsem mi diye düşünür:

> Belki de çok güzel, mutluluk verici olurdu; belki de sormazdı bile ne istiyorsun diye, yalnızca onu beklediğini ya da geldiği için sevindiğini söylerdi. Ya da hiçbir şey söylemez, sadece birlikte otururlardı, soru sormadan, konuşmadan, insanları ancak birbirinden ayırmaya yarayan böylesi şeylerden uzak durarak. Sadece Irene'nin yarın gideceğini, bu akşamdan sonra bir daha asla görüşemeyeceklerini bilmesi yeterdi, belki bu bilgi kalplerini her zamankinden daha özgür kılar, bize yük olan geçmişten, bizi tereddütte bırakan gelecekten kurtarırdı, sadece ve sadece şimdiki zamana, gerçek varoluşa ait bir akşam; eğer birbirlerini öperlerse bunun ilk ve son öpücükleri olduğunu bilirlerdi, bu öpücükler belki de daha önce hiç yaşanmamış türden olurdu, sözcükler de öyle; tümüyle vedadan oluşan, asla bayağılaştırılamayacak, tekrarlarla silinemeyecek, bir gece, sadece bir kere tadılacak bir mutluluk; bu yaşananlar belki de Irene için büyük bir hatıradan daha fazlası, çok daha fazlası olurdu, hatta kaderi olurdu yaşamakla yükümlü olduğu.*

Dikkati çeken bu düşünce hemen başlangıçta, bitmek istemeyen, hareketliliği dahilinde bitmesi neredeyse mümkün olmayan ve karşılaştırma götürmez bir bütünlükten, yıkılamayacak bir aşk vizyonundan söz ettiği için güçlü, güm güm atan uzun bir cümleye dönüşür.

* Bkz. s. 38-39

Gerçekten ikisi için de bu aşkın ömrü bir gün ve bir geceden ibarettir; dağın zirvesinde, adamın kadını getirdiği yerde, Nordgrat'ın dibinde kurulmuş bir çadırda yaşanacaktır bu aşk ve erkek sabaha gitmiş olacaktır.

Inisiyatifi ele alan, bu içine kapanık, huysuz erişilmez adamı arsızca kendine katan, bağımsız, kendinden emin, resmi adabı önemsemeyerek hareket eden kadındır. Genç Frisch bu karakteri şaşılası bir ustalıkla kurgular. İlkin bir dağ otelinde genç Danimarkalı bir kadın gibi bir klişeyle karşılaşır insan ve pek beklentiye girmez, fakat sonrasında gitgide şaşırtıcı bir hal alır hikâye. Çünkü Irene en başlarda gerçekten de bu klişenin hakkını verir; şen şakrak, sürekli faaliyette, kahkahalar atan, şarkılar mırıldanan neşeli bir kadını oynar, fakat yavaş yavaş bu şekilde koyu bir hüznü örttüğü ortaya çıkar. İçinde bulunduğu sıkıntıya ait tüm gerçek daha sonra öğrenilecektir.

İki insanın birbirlerinin cazibe alanlarına girişi zekice planlanmıştır. Adam çocukluğunda oynadığı oyuna dalmıştır. Dere kenarında, bir kez daha küçük bir gölet inşa ediyordur, on üç sene önce inşa ettiği yerde. Uzun bir süre izlenildiğinin farkına varmaz. Kafasını kaldırıp baktığındaysa gördüğü Irene'nin yüzü olur ve birden "yıldırım çarpmışa döner". O andan itibaren ikisi arasında bir çekim meydana gelir. Bu çekim önce dağcıyı afili bir tırmanışa yöneltir, daha sonra da kadını bizzat inisiyatifi ele almaya. İkisi için de sadakatsizlik anlamına gelen sevgileri az kalsın dağcının Nordgrat'a tırmanma girişimine rakip olacaktır. Bu sevgi başta adamın yanlış hırsının üstesinden gelmeyi başarır ancak daha sonra boş gökyüzünden bir yanıt talep etme isteğini güçlendirir. Geri döndüğündeyse her şey ikisi için de bambaşkadır. Sevgileri gerçekten de bir gün ve bir geceden ibarettir.

Münferidin Yalnızlığı

Yirmi beş yaşındaki Max Frisch'in döneminin hâkim ideolojilerine gösterdiği direnç çok etkileyicidir. Radikal bir varoluşsal mekânsızlık hüküm sürerken, burjuva yaşantısındaki yanlış anlamlandırmaların, yönergelerin kışkırtıcı analizleri yapılırken o yılların yüksek sesle haykırılan parolaları baştan çıkarıcı bir etkiye sahip olabilirdi. Fakat Frisch bunların hiçbirinin kendisini etkilemesine izin vermez; ne halkın ve vatanın yüceltilmesi, ne sosyalist hareket, ne de faşist ya da komünist kurtuluş vaatleri onu etkiler; tapınılan bir kült olarak doğaya, bununla birlikte köylülerin hayatının da dahil edildiği doğal varoluşa getirilen uygarlık eleştirisi de ona yabancıdır. Dağ köylülerinin yaptığı işten sempatiyle söz eder, ancak o sözüm ona hasta kent yaşamına karşı polemikçi bir muhalefet oluşturmaya gitmez. Hikâyeci hayatının sorumluluğunu tek başına üstlenir ve başarısızlığa uğrayabileceğini bilirse de kendisine saygısı gereği başarısızlığa izin vermek istemez.

Bugün bile hâlâ yazarın bu erken dönem eseriyle alay eden kişiler var. Roman dağlarda geçtiği için romana bir vatan romanı denir. Hemingway'in *Yaşlı Adam ve Deniz*'i için Kübalı bir vatan romanı iddiasında bulunmak ne kadar abesse bu romanı böyle tanımlamak da o denli abestir. İdeolojiyi oluşturan şey romanın geçtiği yer değildir. Düşünce buyurmanın ve düşünce yasaklamanın yaygın olduğu yetmişli yıllara özgü bu ithamlar bizzat Frisch'i dahi bu yönde harekete geçirmiş, eseriyle kendisi arasına mesafe koyup onu toplu eserleri arasına almamasına neden olmuştur. Kuşkusuz bu eserdeki üslubu, savaş sonrası modernitesinde geliştireceği kısa ve keskin hatlı üsluptan uzaktır. Fakat radikalliğiyle ve kendinden saklanmayı reddetmesiyle bu erken dönem Frisch, daha sonraki dönemlerin ve son dönemdeki Frisch'in gerisinde kalmaz.

Sessizliğin Yanıtı hayatın sıradanlığına, beyhudeliğine katlanamayan otuz yaşındaki bir adamın varoluşunun sınırlarını zorladığı bir kendini arayış hikâyesi. Max Frisch, kendi yaşamından da ipuçları barındıran bu ilk dönem eserinde, heba edilmiş bir hayatın tek sorumlusunun o hayatın sahibi olduğunu gösteriyor bize.

"Rüzgârlar gibidir hayatımızın imkânları, yine de insan neden cesaret etmez ki yelken açmaya? Her şey yaşanmamış bir hayattan daha iyidir, hatta felaket bile – acı, ümitsizlik, cürüm, her şey ama her şey boşluktan daha iyidir!"

"*Sessizliğin Yanıtı* burjuva dünya görüşünün hayata geçirilmesi fikriyle uzlaşmanın peşi sıra gelecek krizi daha başından ele alır."

Peter von Matt

9 786052 285402

www.kolektifkitap.com

ROMAN
kolektif
kitap